

1/2015

18. ročník

cena 40 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Geologické poměry okolí Panského kopce

Tiché včelí jaro

Transport smrti v Suchdolu n. O. v roce 1945

Smilov

Osada Hvězdová u Oder

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 40 Kč, předplatné: 80 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XVIII. ročník, č. 1/2015

Titulní strana obálky: Včela medonosná (Foto Ondřej Tomický).

Tato strana: Ptačí pozorovatelna na naučné stezce Kotvice u Studénky (Foto Radim Jarošek).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5000 Kč, A6 – 2500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechticky, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Geologické poměry okolí Panského kopce u Bernartic nad Odrou Daniel Kletenský	4	Seskupení historických dřev v Odře u Petřvaldíku je staré zhruba 800 let Tomáš Kolář, Michal Rybníček, Jan Vít	60
Ornitologický průzkum Hrabětického lesa a okolí v roce 2014 Martin Mandák	7	Kněždol (Pfofengraben) v údolí Suché Radim Jarošek	61
Návštěvnícké středisko Dům přírody Poodří v Bartošovicích Zuzana Novotná	10	Joseph Georg Meinert Profesor pražské Karlo-Ferdinandovy univerzity Tomáš Hlobil	63
Památeční stromy v Mankovicích Pavína Ďuricová	12	Dvě vzpomínky na Mirka Kosňovského Radim Jarošek, Iva Němečková	64
Tři krátká zamyšlení Štěpán Neuwirth	15	Čtenářsko-pěvecký spolek Methoděj a počátky ochotnického divadla v Albrechticích Milan Myška	66
Tiché včelí jaro Radomil Hradil	17	Spolek PASÁŽ Jaroslav Glogar	75
Včelařici v Bartošovicích Lenka Procházková	21	Loutkové divadlo v Jistebníku Jarmila Mariašová	77
Včelařský kroužek mládeže „Kančí hory“ Kristýna Ondřejová	22	Z činnosti Regionu Poodří za 1. pololetí roku 2015 Kateřina Křenková	78
Průjezd transportu smrti Suchdolem v lednu 1945 Daniel Říčan	23	Nové a staronové naučné stezky v Poodří Radim Jarošek	79
Pomník „Na Cikánce“ v Bartošovicích Radim Jarošek	31	Nález bludného balvanu u Petřvaldíku	82
Smilov (Smilová, Schmeil) a samoty Magdalenský, Smilovský a Mikův mlýn (Mackelmühle, Schmeilermühle a Mückenmühle) Jana Krejčová	34	Počasi v prvním pololetí 2015 Petr Dobeš	83
Osada Hvězdová u Oder – zaniklý výletní hostinec na Bochetě Karel Gold a Pavel Kašpar st.	52	Konference MORAVIAN v Suchdole nad Odrou	84
		Nové knihy	84

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

je tady léto a šeříky před okny našeho domu, na něž se dívám, již mají prostý, zelený šat. Vzpomínka se vrací zpět do jara, kdy byly v plném květu a několik týdnů přitahovaly smysly svou barvou a vůní.

Tenkrát – tenkrát před sedmdesáti lety – však nejspíš voněly i něčím jiným než jarem. Skončila válka, těžký hnědý balvan se podařilo spojenými silami rozbít. Nastaly euforické dny plné radosti a nadějí. Je dobré si připomínat májovou vůni šeříků a mít na paměti i tehdejší dny.

Konec války, ale není jediným významným tématem tohoto čísla. Druhým je stav přírody a náš přístup k ní. Vhodným symbolem v tomto případě může být včela, která „spojuje“ přírodu a člověka. Avšak včel ubývá...

I proto jsme se rozhodli dát obyčejnou včelku na titulní stranu a bylo by jen dobře, kdyby se mohlo stále říkat obyčejnou, všudypřítomnou.

Geologické poměry okolí Panského kopce u Bernartic nad Odrou

Daniel Kletenský (text a foto)

Panský kopec (kóta 357,4m n. m.), zvaný také Bernatský kopec, se nachází zhruba 1km východně od obce Bernartice nad Odrou. Pro účely tohoto článku ovšem za Panský kopec považujeme celou vyvýšeninu zvanou kdysi Kriegshübel, táhnoucí se od Šenova u Nového Jičína přes dnešní vrch Salaš (kóta 363,5m n. m.), vlastní Panský kopec (kóta 357,4m n. m.) až k Bernarticím nad Odrou.

Jako jeden z mála vrcholů v okolí nabízí netušený, téměř 360stupňový rozhled do okolní krajiny. Určitě nás nadchne výhled na Podbeskydí a Moravskoslezské Beskydy, část Moravské brány a Oderské vrchy. Stejně jako výhledy do okolí, je rovněž i geologická stavba velmi zajímavá. Nalezneme zde horniny z období od druhohor až po čtvrtohory.

Z geomorfologického hlediska je Panský kopec součástí soustavy Vnější Západní Karpaty, podsoustavy Západobeskydské podhůří, celku Podbeskydská pahorkatina, podcelku Příborská pahorkatina, okrsku Novojičínská pahorkatina (Balatka, 2006). Pokud jde o tvary reliéfu, lze Panský kopec charakterizovat jako široce zaoblený rozvodní hřbet.

Dříve než přistoupíme k popisu geologických poměrů Panského kopce, stručně si nastíníme geologický vývoj širšího území. Nejnovější informace o geologickém vývoji a geologické stavbě studovaného území popisuje Adámek et al. (2007). Přehledná geologická mapa je v příloze časopisu.

Informace o nejspodnějším strukturním patře studovaného území jsou známy z hlubokých vrtů prováděných v širším okolí. Krystalinický fundament se nachází v hloubce více než 1,5km a je tvořen proterozoickými, biotiticko-plagioklasovými pararulami brunovistulika.

Geologický vývoj v paleozoiku začal usazováním terestrické facie „Oldred“ ve spodním až středním devonu, pokračoval sedimentací vápenců a dolomitů a následně znovu sedimentací klastického, terestrického materiálu. Následující sedimentace karbonátů devonu, patřících k vývoji Moravského krasu, proběhla v teplém, mělkém moři, na šelfech a v lagunách. Sedimentace karbonátového vývoje pokračovala v širším území až do karbonu (spodní visé), kdy došlo ke změně sedimentace, a tím i k výrazným změnám litologie ukládaných sedimentů. V důsledku kolize kontinentálních bloků a vlivem činnosti turbiditních proudů došlo k sedimentaci až několika kilometrů mocných uloženin především pískovců, drob, slepenců a břidlic hradecko-kyjovického souvrství.

V permu, triasu a v jurě bylo území souší. Druho-horní vývoj pokračoval od křídly usazováním pískovců, jílovců, slepenců a vápenců, avšak desítky až stovky kilometrů jihovýchodně od nynějšího místa uložení. V křídě a paleogénu byl sedimentační prostor vnější skupiny flyšového pásma rozčleněn na dvě dílčí pánve, slezskou a podslezskou. Ve slezské pánvi byla sedimentace doprovázena intenzivním vulkanismem. Skrze sedimentární formace z hloubky pronikalo magma, které vytvářelo ložní žíly, docházelo k výlevům láv a k explozi pyroklastik. V podslezské pánvi, do které proniklo moře z tethydního prostoru ve vrchní křídě, převládala sedimentace frýdeckého souvrství. V závěru svrchní křídly, případně až v paleocénu ji vystřídala hlubokovodní sedimentace s převahou jílovců frýdlantského souvrství. V eocénu za zvýšeného přínosu hrubě klastického materiálu došlo ve frýdlantském

Pohled z Panského kopce na Beskydy.

Cesta na Panský kopec z Bernartic.

souvrství ke změně hemipelagické sedimentace za písčitou a došlo tak ke vzniku těles pískovců a slepenců strážského typu.

Horniny flyšového pásma byly za alpínské orogeneze v paleogénu až miocénu vrásněny, odloučeny od podkladu původního sedimentačního prostoru a ve formě příkrovu nasunuty od JV na platformní předpolí. Pod zátěží sunutých flyšových příkrovů došlo k prohnutí okraje platformy a k založení karpatské předhlubně. Do nově vytvořeného sedimentačního prostoru proniklo moře až koncem spodního miocénu, kdy se uložily písky a jíly.

Ve středním pleistocénu území dvakrát zasáhl kontinentální ledovec, který zde zanechal souvrství písků, jílu a štěrkopísků. Koncem pleistocénu probíhaly fluviální a eolické procesy a v holocénu docházelo také k zintenzívnění svahových procesů, které vedly ke vzniku plošně rozsáhlejších svahovin a lokálně i sesuvů. Během holocénu docházelo k postupnému vyplňování dnešního údolí kolem vodních toků povodňovými hlínami.

Panský kopec byl v minulosti cílem bádání mnoha geologů, kteří se zde zaměřili převážně na vyvěřelé horniny, ale také na flyšové sedimenty. Zmínky o Panském kopci tak najdeme v dílech Tschermaka (1869), Klvani (1897) a Pacáka (1926). O pískovcovém lomu pod Salašem se zmiňuje Eliáš (1998).

Po stránce geologické je Panský kopec v povrchové stavbě budován spodnokřídovými horninami

těšinitové asociace slezské jednotky a flyšovými horninami jednotky podslezské.

Z hornin **těšinitové asociace** Tschermak (1869) odsud popsal **pikrit**. Pikrity se vyznačují převahou olivínu v rozmezí 50–30 %. Vedle něho jako podstatná součást je přítomen augit buď sám, nebo společně s amfibolem a biotitem. Pikrit se tehdy lámal na silniční štěrk ve veliké skále na východním svahu Kriegshübelu poblíž Papákovy hospody (lokality č. 1 v mapě v barevné příloze, podobně i u dalších lokalit). Za Klvaňových časů tu byla jen vodní tůňka, kolem níž se povalovaly kusy zvětralé horniny (Klvaňa, 1897). Pacák (1926) označuje horniny z této lokality jako **peridotity**, které popsal takto: „*Makroskopicky jest hornina černé barvy, zrnitého slohu jemné až střední velikosti zrna. Na povrchu jest buďto mělce důlkovaná po vyvětralých olivínech, nebo jsou stopy jejich patrný po žluté barvě hmoty hadcovité. Mimoto rozeznáváme ještě drobné, polokovově lesklé, hnědé šupinky biotitu. Na lomu jest olivín méně patrný, vyznačuje se slabým skelným až mastným leskem, jest průhledný, slabě nazelenalé barvy. Zřetelnějším se stává, je-li prošlehan proužky sekundárního hadce. Biotit projevuje se stejně jako na povrchu. Vedle toho spatřujeme černé krystalky titanaugitu, asphaltově až černě lesklé. Mezerní nazelenalá hmota chloritická jest skrovná a nesnadno se rozeznává od olivínu.*“ V dnešní době je lůmek již zarostlý dřevinami a zanesený hlínou a odpadem. Na místě tůňky se nachází silně rozbahnělá zemina, ve které se nacházejí úlomky pikritické horniny.

Pacák (1926) odsud dále popisuje **nefelinický těšínit** a popisuje jej jako horninu středno-hrubozrnnou s panidiomorfním vývojem součástí. Barevné minerály tvoří jen asi třetinu horniny a jsou zastoupeny titanaugitem, barkevikitem a egirínem. Titanaugit ustupuje do pozadí, je temně fialový, jeví již v obyčejném světle přesypátkovou strukturu a přirůstá k němu egirín. Nejhojnějším tmavým minerálem je barkevikit, dlouze sloupcovitý, rudohnědý, silně pleochroický. Podobně jako titanaugit, avšak v menším měřítku je na povrchu resorbován a pokryt egirínem. Egirín je hojnou součástí, vedle již zmíněného narůstání tvoří často samostatné drobné krystaly i nepravidelné útržky. Bezbarvé minerály jsou zastoupeny nefelínem, anortoklasem, natrolitem a prehnitem.

Těšínit jsem našel na poli pod Panským kopcem u Bernartického potoka (lokalita č. 2). Vyznačuje se charakteristickými a velmi nápadnými jehlicovitými vyrostlicemi amfibolu (foto č. 1 v barevné příloze).

Z okolí vlastního Panského kopce popisuje Šmíd in Adámek (2007) jemnozrnné, vzácně středně zrnité horniny, které řadí k bazaltům, pikritům a těšínitickým pyroxenitům. Skácelová a Pálenský (2009) z Panského kopce uvádějí nealterovaný porfyrický pikrit, těšínitový pyroxenit obsahující magnetit a pikritový mandlovec (lokalita č. 3, foto č. 2 a 3 v barevné příloze). Horniny lze v současné době nejsnáze nalézt v podobě hojných úlomků či větších bloků kolem kóty 357 Panský kopec, nejčastěji na pooraných polích kolem vodárny. **Pikrity** obsahují četné karbonátové mandličky, které mohou být v hornině pravidelně rozmístěny, nebo tvoří shluky. Kromě pikritických hornin se zde vyskytují hojné, až několik centimetrů velké úlomky kalcitu (lokalita č. 4, foto č. 4 v barevné příloze).

Jednotka podslezská zahrnuje sedimenty ve stratigrafickém rozsahu svrch. křída – sp. miocén a je zde zastoupena frýdeckým a frýdlantským souvrstvím.

Frýdecké souvrství zde zastupují převážně jílovité facie pigmentované organickou substancí, a to zejména šedých, hnědavě šedých, eventuelně zelenavě šedých barev. Jedná se převážně o proměnlivě prachovité, písčité a vápnité jílovce s různým stupněm zpevnění a s nepravidelně kusovitou odlučností. Postupným přibýváním klastické příměsi pozvolna přecházejí jílovce do jílovitých prachovců, eventuelně až do pískovců. Lokálně se vyskytující písčité facie jsou zastoupeny jemně až hrubě zrnitými, proměnlivě vápnitými masivními pískovci až písčity vápenci. Jsou tenké laminárně až deskovitě odlučné, jemnozrnné až střednězrnné, proměnlivě vápnité a slídnaté, světlešedých až hnědošedých barev. Na plochách odlučnosti se často vyskytuje zuhelnatělá a pyritizovaná rostlinná drť. V pískovcových polohách se ojediněle vyskytují pelokarbonáty tvořící konkrecionální tělesa ploše čočkovitého až kulovitého tvaru. Horniny navětrávají světle žlutohnědě, hnědošedě až šedohnědě. V horninách frýdeckého souvrství byla zjištěna bohatá společenstva foraminifer. Dále jsou četné jehlice hub,

ostny ježovky, mechovky, prizmata inoceramů, ostrakodi a také zuhelnatělé zbytky suchozemské flóry (semena, pletiva). Fosilní záznam ukazuje na prostředí otevřeného moře s normální salinitou na rozhraní vnějšího šelfu až horního svahu. Zbytky kontinentální flóry jsou dokladem častých splachů z přilehlé souše nebo blízkosti velké delty. Na Panském kopci se nenachází žádný výchoz frýdeckého souvrství, horniny lze najít ve formě úlomků na poli na jihovýchodním svahu kopce.

Frýdlantské (dříve podmenilitové) souvrství se zde vyskytuje v pelitické facii a ve facii tzv. strážských pískovců. Pelitická facie je reprezentovaná vápnitými, šedými a zejména šedavě zelenavými, proměnlivě písčity jílovci až prachovitými jílovci (lokalita č. 5, foto č. 5 v barevné příloze). Doprovází písčitou facii stejného souvrství. Podíl křemene je proměnlivý, v akcesorickém podílu se nacházejí živce, muskovit a biotit. Bioklastickou složku zastupují úlomky schránky foraminifer, hojná rostlinná drť, organická hmota a pyrit. Jílovce navětrávají žlutohnědě a hnědošedě. Tyto horniny lze nalézt ve formě větších či menších úlomků na pooraných polích. **Facie tzv. strážských pískovců** je reprezentována žlutavě vyvětrávacími, málo pevnými, ostrohrannými pískovci s viditelnou odlučností podle tmavých lamin s koncentrací organické hmoty. Často jsou zastoupeny až slepence, u kterých jsou valouny budovány jemnozrnnými granity, krystalickými vápenci až rulami, dále drobovými pískovci a šedými jílovci. Pískovce obsahují hojné fosilie, např. úlomky stélek řas, mechovky, ježovky, korály, mlže ap. (lokalita č. 6). Těžká frakce pískovců strážského typu se vyznačuje poměrně pestrým spektrem minerálů, v němž dominují granáty (až 46 %). Dále jsou přítomny turmalíny (21 %), staurolity (9%) a zirkony (4 do 15 %). Písčité až písčito-slepencové facie strážského typu se ukládaly v době zvýšené činnosti mořských proudů. Strážské pískovce se v minulosti těžily v lomu severně od hotelu Salaš (lokalita č. 7, foto č. 6 v barevné příloze). V současnosti je lom již zarostlý. Pískovce lze zde nalézt v podobě hojných úlomků nebo bloků, případně na pooraných polích v okolí Panského kopce a Salaše.

Ve východní části studovaného území, tj. podél železniční trati a podél Bernartického potoka se nacházejí **glacifluviální sedimenty** sálského zalednění. Litologicky jsou charakterizovány jako nepravidelně se střídající písčité štěrky až písky. Ve štěrkové frakci se vyskytují kulmské droby, flyšové pískovce a žilný křemen, méně často jsou zelenošedé kulmské břidlice a lydity. Z nordických hornin dominují baltské pazourky (lokalita č. 8 a 9) a álandské a smálandské granitoidy.

Sprašové hlíny se nacházejí na malé ploše ve východní části vymezeného území, kde překrývají ledovcové sedimenty.

Největší část povrchu studovaného území pokrývají deluviální (svahové) hlinitokamenité a kamenitohlinité sedimenty. **Deluviální hlinitokamenité sedimenty** se vyskytují zejména na severozápadním svahu Panského

kopce. Jedná se o kamenité sedimenty s písčitohlinitou základní hmotou. Šterkové klasty jsou ostrohranné až poloostrohranné, nejčastěji 2–6 cm velké, místy až do 15 cm, výjimečně však v suťových polohách nejsou ani klasty o velikosti několika dm. Geneticky se jedná o gravitační ploužené sedimenty, méně často o sedimenty gravitačních říčení. Hlinitokamenité svahoviny často pozvolna přecházejí do **svahových sedimentů kamenitohlinitých**, které se vyskytují převážně na jižním a východním svahu Panského kopce. Neobsahují větší množství velkých klastů, horní hranice obvykle končí okolo 10 cm, větší klasty jsou vzácné. Jednotlivé šterkové klasty jsou nejčastěji ostrohranné až méně často polozaoblené. Jsou považovány za gravitační ploužené a splachové sedimenty. Stratigraficky spadají nejčastěji do pozdního glaciálu a počátku holocénu a do srážkově bohatších období holocénu.

Geologická mapa a další fotografie – viz barevná příloha.

Mgr. Daniel Kletenský

Kontakt: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, krajské pracoviště Správa CHKO Poodří, ul. 2. května 1, 742 13 Studénka, tel.: 722 692 465, email: daniel.kletensky@nature.cz

Použitá literatura

- Vysvětlivky k základní geologické mapě ČR 1: 25000, list 25-124 Starý Jičín.*
Česká geologická služba. Praha
- BALATKA, B. (2006): *Zeměpisný lexikon ČR*. Vyd. II. Editor Jaromír Demek, Peter Mackovčín. AOPK ČR. Brno.
- ELIÁŠ, M. (1998). *Sedimentologie podslezské jednotky*. 1. vyd. Český geologický ústav. Brno.
- KLVAŇA, J. (1897): *Těšenitý a pikritý na severovýchodní Moravě*. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Praha.
- PACÁK, O. (1926): *Sopečné horniny na severním úpatí Bezkvd moravských*. Česká akademie věd a umění. Praha.
- SKÁCELOVÁ, Z.; PÁLENSKÝ, P. (2009): Svědectví o křídovém vulkanismu v Poodří. *POODŘÍ*, roč. 12, č. 1, s. 4-6.
- TSCHERMAK, G. (1869): *Die Porphyrgesteine Österreichs aus der mittleren geologischen Epoche*, Wien: Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

Ornitologický průzkum Hrabětického lesa a okolí v roce 2014

Martin Mandák (text a foto)

Hrabětický les (dále jen HL) je situován v Moravské bráně JZ od intravilánu Jeseníku nad Odrou. Ačkoliv se jedná o jeden z největších lesních komplexů v sousedství nivy „dolního“ úseku řeky Odry na našem území, nebyl mu doposud z pohledu ptáků věnován žádný podrobnější průzkum.

V období březen–říjen 2014 (12 kontrol, 87 hod. terénní práce) jsem se věnoval ornitologickému průzkumu jak samotného lesa (368,5 ha), tak šesti přilehlých „selských“ lesíků (dále jen SL; celková rozloha 32,8 ha) v blízkosti jižní poloviny lesního komplexu. Inventarizace sestávala z mimohnízdního (v HL na tzv. liniovém transektu) a hnízdního (tzv. bodového) průzkumu doplněného o průzkum sov, hledání „větších“ hnízd a sledování ochranářsky významných druhů ptáků.

Výsledky průzkumu byly ovlivněny významnou meteorologickou událostí – v polovině května bylo zájmové území zasaženo vydatnými srážkami a návdavkem ještě vichřicí, jež vyústily v rozsáhlé polomy převážně jehličnatých dřevin. Až 20 % lesních porostů HL bylo následně v průběhu roku 2014 odtěženo (Jurčák in verb.). Přesto se zde podařilo zaregistrovat výskyt min. 71 druhů ptáků s určitou vazbou k lokalitě (vlastní výsledky doplněné o údaje M. Jurčáka a P. Orla). Z ornitologického hlediska tak lze zájmové území hodnotit jako poměrně zajímavé. Relativně vysoká druhová rozmanitost ptáků je odrazem značné rozlohy sledovaného území a pestré škály lesních prostředí (byť intenzivně obhospodařovaných) a jejich přechodů.

Hnízdo jestřába lesního.

Hnízdo kalousa ušatého.

Při mimohnízdním průzkumu HL jsem zjistil 45 druhů ptáků, z toho 41 druhů v předhnízdni (březen) a 31 druhů (a navíc 3 taxony neurčené do druhu) v pohnízdni době (září–říjen). V prvním období jsem jen v HL zaznamenal 36 druhů, přičemž k těm nejpočetnějším patřila (v sestupném pořadí početnosti) sýkora koňadra (*Parus major*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), budníček menší (*Phylloscopus collybita*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*) a červenka obecná (*Erithacus rubecula*). Všech pět druhů patří v rámci ČR k druhům hojným a i širší veřejnosti známým. Zmínění opeřenci zde tvořili téměř polovinu všech ptačích jedinců. Chudší společenstvo ptáků jsem zjistil v pohnízdni období (27 druhů), v němž byla nejpočetnější (opět sestupně) sýkora koňadra, brhlík lesní (*Sitta europaea*), s. modřinka (*Cyanistes caeruleus*), kos černý (*Turdus merula*) a pěnkava obecná. Součet jedinců těchto druhů tvořil přesně polovinu celého ptačího společenstva. S mírnou nadšátkou lze říci, že ani laik nebude mít při místní procházce s určením poloviny ptáků vážnější problémy.

O něco zapeklitější situace zde panuje v hnízdni době, kdy je druhové spektrum ptáků bohatší a hlavně akusticky nápadnější – odevšad se line pískot, křik, trylkování... V této době jsem tu napočítal 47 druhů ptáků (44 v HL a 31 v SL). K pěti nejpočetnějším ptákům patřila v HL pěnkava obecná,

pěnice černošedá (*Sylvia atricapilla*), budníček menší, sýkora koňadra a strnad obecný (*Emberiza citrinella*). V SL byla „pětka“ nejpočetnějších ptáků zastoupena pěnicí černošedou, pěnkavou obecnou, sýkorou koňadrou, budníčkem menším a špačkem obecným (*Sturnus vulgaris*). V obou případech byli nejhojnější ptáci zastoupeni v ptačím osazenstvu téměř 1/2 všech párů. Bez výjimky jde o opeřence hojné, nicméně odhalení přítomnosti pěnice či budníčka je pro necvičené ucho spíše věcí náhody.

Nočním sledováním sov jsem díky reprodukci hlasu samce z CD přehrávače zjistil tři páry naší nejběžnější sovy – puštíka obecného (*Strix aluco*). Během hledání „větších“ hnízd – tzn. nápadných, v průměru nejméně půlmetrových staveb v korunách stromů – se mi podařilo vymapovat 13 hnízd, z nichž byla v HL obsazena min. čtyři: dvě patřila káň lesní (*Buteo buteo*), po jednom jestřábu lesnímu (*Accipiter gentilis*) a kalousi ušatému (*Asio otus*). Hnízdění jestřába lesního je v HL díky ornitologovi R. Tomickému podrobně sledováno již pěknou řádku let; v r. 2014 však pár obsazené hnízdo po vichřici opustil. V SL byla všechna tři nalezená hnízda ve vlastnictví káňe lesní – našeho nejrozšířenějšího dravce.

Z celkem 22 ochranně významných druhů – tj. chráněných platnou legislativou a zařazených v aktuálním červeném seznamu (Šťastný & Bejček 2003) – s určitou vazbou k zájmovému území jich hnízdilo celkem 15 (v kategorii hnízdění možného až prokázáno). Hnízdící druhy (mimo výše zmíněné) byly zastoupeny následovně: holub doupňák (*Columba oenas*) – 3 páry (z toho 2 páry v SL), výr velký (*Bubo bubo*) – 1 pár (Jurčák in verb.), lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*) – 1 pár (Orel in litt.), žluna šedá (*Picus canus*) – 1 pár (SL), ž. zelená (*P. viridis*) – 2 páry (HL, SL), datel černý (*Dryocopus martius*) – 4 páry (z toho 1 pár v SL), strakapoud prostřední (*Dendrocopos medium*) – 5 párů (z toho 2 páry v SL), s. malý (*D. minor*) – 1 pár, slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*) – 1 pár (SL), lejsek šedý (*Muscicapa striata*) – 4 páry, l. bělokrký (*Ficedula albicollis*) – 22 párů (z toho 2 páry v SL), žluva hajní (*Oriolus oriolus*) – 24 párů (z toho 8 párů v SL) a vrabec polní (*Passer montanus*) – 1 pár. Z výše uvedených nálezů bych vyzdvihl následující: potěšitelný byl hnízdni výskyt hned tří párů „lesních“ holubů doupňáků, kteří jsou vázáni především na rozsáhlejší bučiny, které však ve zkoumané oblasti chybějí. Svým způsobem je zajímavý také hnízdni výskyt největší sovy výra velkého, jenž preferuje spíše „skalní“ prostředí (v regionu jej ale znám i z „nezajímavých“ monotónních kultur dřevin). Otázkou zůstává, zda se zjištění tajuplného nočního lelka lesního opravdu týká hnízdění či jen mimohnízdni potulky. Ze šplhavců je nejcennější výskyt pěti párů v regionu nepočteného strakapouda prostředního – šplhavce velikostí mezi s. malým a s. velkým. Příjemně mne překvapila vysoká početnost „naturového“ černobíle zbarveného lejska bělokrkého

a „tropický“ vyparáděné žluvy hajní. Oba tito krásní ptáci jsou, co se týče vizuálního pozorování, ale poměrně „problémoví“, zato jejich hlasové projevy jsou pro ornitologa nezaměnitelné (pro laika jsou snadno zapamatovatelné jen flétnové hvizdy žluvy). K ochranářsky nejcennějším místním lesním biotopům náleží staré listnaté porosty s dominantní lípou a vtroušeným dubem, bukem aj. dřevin. Většina těchto porostů se nachází na mnohu vymezených plochách (viz mapa), které v HL zaujímají 31,8 ha (8,6% rozlohy lesa) a v SL 4,5 ha (13,8% rozlohy lesíků). Celkem se v těchto lesních porostech nachází několik stovek dutin a polodutin, a jsou tudíž klíčové pro většinu z výše uvedených hnízdících ochranářsky významných druhů ptáků – konkrétně holuba doupňáka, všechny druhy šplhaviců, lejska bělokrkého a částečně také lejska šedého a žluvu hajní. V těchto lesích jsem hospodařícím subjektům (většinovým vlastníkem je s. p. Lesy ČR) navrhl ponechat k dožití alespoň pět kusů doupných či nejstarších stromů na 1 ha (ideálním řešením by bylo ponechat tyto plochy samovolnému vývoji).

V celém zájmovém území je z hlediska ochrany ptáků navíc žádoucí:

1) při obnově po vytěžených porostech preferovat listnaté dřeviny místního původu (po vichřici je toto téma zvláště aktuální a již v nejbližší době se můžeme přesvědčit, jakou cestu si vlastníci při znovuzalesňování zvolili...),

2) ponechat k rozpadu ekonomicky nevyužitelné zlomy a souše (mrtvé stromy), které jsou velice důležitým hnízdním a potravním biotopem řady druhů nejen ptáků,

3) nekácet (alespoň ne v hnízdním období) stromy s „většími“ hnízdy a v okruhu alespoň 50 m neprovádět v hnízdním období těžbu (hnízda jsou potenciálním domovem čápa černého, dravců, sov aj. druhů),

4) nevyřezávat křovinné lemy (hnízdíště slavíka obecného, vrabce polního aj. druhů) a

5) chránit stávající mraveniště (mj. potravní stanoviště pro žluvy).

V případě, že se budou tato jednoduchá pravidla dodržovat, nemám o ornitologickou budoucnost Hrabětického lesa a okolních „selských“ lesíků obavy...

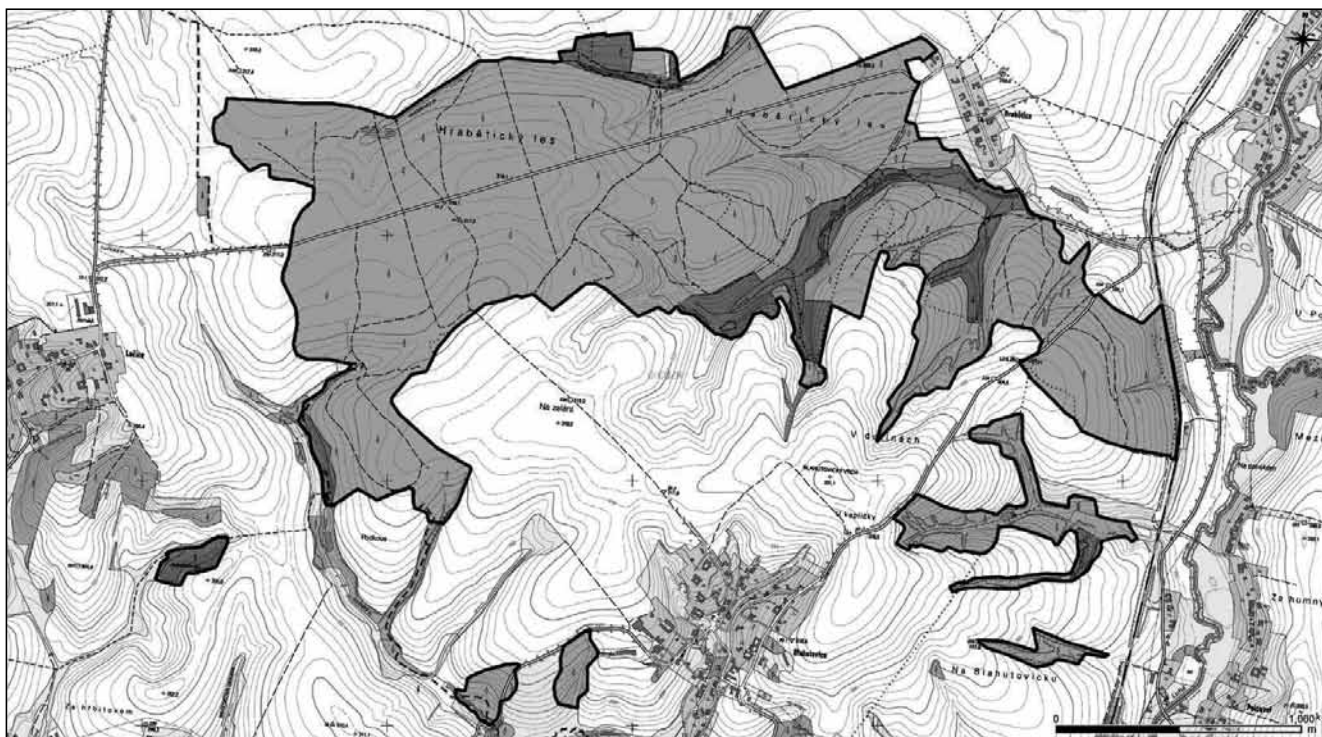
Průzkum byl financován ZO ČSOP Nový Jičín – Záchranou stanicí a CEV v Bartošovicích. Za poskytnutí informací a údajů o výskytu některých druhů ptáků děkuji Miroslavu Jurčákoví (Jeseník nad Odrou – Hrabětice), Petru Orlovi (Záchraná stanice a CEV v Bartošovicích) a Ing. Radovanu Tomickému (Odry).

Literatura

ŠTASTNÝ K. & BEJČEK V. (2003): Červený seznam ptáků České republiky, pp. 95–129. In: PLESNÍK J.; HANZAL V. & BREJŠKOVÁ L. (eds.): Příroda. Sborník prací z ochrany přírody 22. Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. AOPK ČR a SOP ČR, Praha, 184 pp. ISBN 80-86064-33-6

Mgr. Martin Mandák

Autor vystudoval obor Ochrana a tvorba krajiny na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity. Pracuje jako zoolog na volné noze, jehož hlavní specializací jsou právě ptáci. Od roku 2007 je členem výboru Slezské ornitologické společnosti (www.sos-cso.cz).

Mapa zájmového území (zvýrazněné obrysy) s vyznačením nejcennějších ploch (tmavší části). Zdroj mapového podkladu ČÚZK.

Návštěvnické středisko Dům přírody Poodří v Bartošovicích

Zuzana Novotná, foto M. Orlová

Část exteriéru zahradní části.

Dům přírody Poodří byl slavnostně otevřen 17. května 2014 v areálu Záchrané stanice pro volně žijící živočichy v Bartošovicích. Tu provozuje základní organizace Českého svazu ochránců

Vodní hra pro děti.

přírody Nový Jičín, v jejíž režii byla i celá nemalá investice Domu přírody.

V letošním roce nás návštěvníci mohou navštívit již od začátku dubna a to každý víkend a svátek, vždy od 9 do 17 hodin. Během července a srpna pak každý den v témže čase. Středisko je rozčleněno na čtyři části – zahradní expozice, vnitřní expozice, víceúčelový sál a expozice živých zvířat. Návštěvnické středisko je volně přístupné s jedinou výjimkou – expozicí živých zvířat. Zde se návštěvník dostane pouze s průvodcem vždy v každou celou hodinu od 10 hod., poslední prohlídka začíná v 16 hodin.

V zahradní části přichází naleznou velké množství prvků, díky kterým budou moci nahlédnout do nádherné lokality chráněné krajinné oblasti Poodří. Jde například o model řeky Odry, na kterém děti ocení stavidla a možnost korigovat tok, model čapího hnízda, různé skládačky, zkoumání stop zvířat, pozorování siluet a v geodetickém koutě

Snímek zachycuje děti na ekoprogramu v návštěvnickém středisku.

Odpočinkový altán a čapí hnízdo v zahradní části Domu přírody Poodří.

Další hrací prvek – skládačka sov.

spatřit i nahřívající se ještěrky. Rodiče mohou využít klidného posezení v altánku nebo pod tisovcem.

Pro ty návštěvníky, kteří by se o Poodří rádi dozvěděli více, je nejlepší porozhlédnout se ve vnitřní expozici, kde najdou informační tabule o historii, fauně, flóře a krajině Poodří, na interaktivních tabulích mohou nahlédnout do Poodří pomocí 2D a 3D map, které jsou doplněné o fotografie a videa přímo z dané lokality jak ze současnosti, tak i z minulosti. Vnitřní část je rozdělena do tří tematických místností podle různých biotopů – les, břeh řeky a tůň. Součástí jsou vycpané exponáty živočichů.

V části s živými zvířaty je možno vidět přes 30 druhů zvířat, zejména ptáků. Nejčastěji se jedná o trvale handicapované jedince, které již nelze vypustit zpět do přírody. Návštěvníka jistě mile potěší rovněž možnost pozorovat v jarním období mláďata od našich expozičních obyvatel.

Sál je nejčastěji využíván k ekovýchovným programům, ale třeba i k výstavám. Od 1. června zde běží výstava „Záchranná stanice na fotografiích“, která potrvá až do konce prázdnin.

Vstupné je následující:

Děti do 6 let – zdarma

Děti od 6 do 15 let – 20Kč

Dospělí a mládež nad 15 let – 40Kč

Lidé s průkazem ZTP – 20Kč

Rodinné vstupné (2 dospělí + 3 děti) – 100Kč

Pro milovníky přírody je návštěva našeho návštěvnického střediska jistě velmi přínosná a obohacující.

Pro více informací navštivte stránky Domu přírody Poodří – <http://www.dumprirody.cz/dum-prirody-poodri/>.

Památeční stromy v Mankovicích

Pavčina Ďuricová (text a foto)

Kolik svědků naší minulosti roste všude kolem nás? Míjíme je dennodenně a mnohokrát si jejich existenci vůbec neuvědomujeme. Ale zastavme se a zapřemýšlejme. Kolik let tiše a nehnutě pozorují všechno to dění kolem sebe. Mít tak jejich oči a prohlédnout... Čekal by nás návrat o dlouhá desetiletí či dokonce staletí zpět a až pak bychom si uvědomili jejich důležitost a hodnotu.

Obec Mankovice se pyšní mnohými takovými bohatými, nádhernými a zajímavými jedinci. Jen neznáme jejich jednotlivé osudy, kým a proč byli zasazeni, svědky jakých událostí během svého života mohli být. A tak se zdánlivě ztrácejí mezi ostatními porosty a stávají se součástí divoké přírody. Ale jen zdánlivě, protože mnoho z nás se osobně nebo ve svých

myšlenkách rádo vrací ke „svému“ stromu, ke kterému jsme upoutáni nějakou vzpomínkou či událostí. Pak zůstává hluboko v naší paměti a můžeme jej nazvat stromem pamětním či památečním. Váže se k němu jistá událost, výročí, či známe jejich osud nebo stvořitele. Takový strom není nikde evidován, není ukotven nikde v zákoně, jen v naší mysli. A je pro nás důležitý a zásadní stejně jako státem chráněný strom památný, kterým je v Mankovicích mohutná lípa u železniční zastávky.

Převážně z dětství si pamatujeme duby u Odry, ke kterým jsme často mířili k letnímu koupání. Také dvě nádherné dámy, lípy srdčité, svírající z obou stran kapličku Panny Marie z roku 1882 u kafilérie. Obvod kmene jedné z nich dosahuje 362cm.

Kaplička P. Marie u silnice do Oder s mohutnými lípami.

Nevšimnout si nelze ani vzrostlého jasanu zcela na začátku obce u rozcestí na Jeseník nad Odrou s obvodem 300 cm a dalších zajímavých jedinců nejen podél silnice probíhající Mankovicemi.

Jasan u rozcestí do Jeseníku n. O.

Kouzelná je procházka „Dubovou alejí“, jejíž název jsem si dovolila zvolit v okamžiku, když jsem jí procházela poprvé. Mnoho Mankovjanů ji považuje za jeden z neodmyslitelných relaxačních cílů. V každém ročním období v nás dokáže vzbudit nové a nezapomenutelné zážitky. Táhne se po staré rybniční hrázi od železniční trati za bývalým vepřínem až poblíž číslu popisnému 88 na Rybníkách. Především nádherné urostlé duby, ale také lípy, břízy a objeví se také javor či jasan. Mohutné kmeny vypovídají o svém stáří

Z procházky dubovou alejí.

a jedinečnosti. Bohužel jejich konkrétní příběhy nám nejsou známy.

A přece! Stačí vzpomínka pamětníka a němý svědek vystoupí ze své anonymity. Právě tady, na konci odbočení k číslu popisnému 88, rostou na zvýšené hrázi dvě břízy, jejichž původ je nám znám. Po druhé světové válce je vysadili majitelé domu čp. 88 Arnošt a Alžběta Oravovi, kteří tu žili skoro 60 let a jejich dcera Milada ještě déle. Milovali přírodu a neúnavně pracovali na poli a na zahradě. Své místočko a okolí zvelebovali k obrazu svému a poctivě o něj pečovali. Pokud se tedy někdy půjdete projít směrem na Rybníky ke splavu a budete míjet tyto dvě břízy, nebudou již pro vás neviditelné, ale budou živou vzpomínkou na jednu generaci obyvatel, která se rozhodla žít svůj nový život po válce právě tady. Dovoluji si pojmenovat tyto břízy Arnošt a Alžběta a věřím, že nás tato vzpomínka bude dojímat co nejdéle. Obvody kmenů těchto noblesních a nerozlučných dam činí 83 cm a 79 cm a jejich stáří odhaduji na 60 let.

Dvojice bříz u čp. 88.

Škoda, že další takové osudy neznáme. Nebo možná ano, ale zdají se nám prosté a nezajímavé. Opak je však pravdou. Možná, že se časem vyloupnou další takové příběhy a my budeme moci nechat dožít další neviditelné „velikány“.

Památečním pro nás zůstane Strom česko-německého přátelství, který byl zasazen 27. září 2014 naproti kostelu. Tento sváteční akt se uskutečnil u příležitosti oslav 640 let obce. Čeští a němečtí občané tak společně završili několikaleté snahy o navázání spolupráce a komunikace mezi dřívějšími a současnými obyvateli Mankovic. Celý den se odehrával ve velmi přátelském duchu. Po přivítání německých obyvatel a prvních úvodních slovech všichni společnými silami zasadili lípu srdčitou. Poté se skupina odebrala na místní hřbitov. Němečtí obyvatelé zavzpomínali na své předky a položili kytice na jejich hroby. Po mši v kostele proběhlo v kulturním domě předání

Společná výsadba lípy česko-německého přátelství v září 2014 (Foto Marie Oravová).

Lípa s pamětní deskou.

čestného občanství Josefu Christovi, který se v roce 1931 v Mankovicích narodil a žil zde až do svých patnácti let do odsunu obyvatel v roce 1946. Z jeho projevů byla cítit obrovská pokora a vděčnost. Na Mankovice nikdy nezapomněl a jeho myšlenky vedly celý život právě sem. Josef Christ vystudoval chemii a stal se učitelem. Byl spoluzakladatelem a později předsedou regionální skupiny Svazu ochránců přírody v Bavorsku. Poprvé po válce se dostal do Mankovic v roce 1979 a pak zorganizoval další návštěvy i se svými přáteli. Mezi nimi s panem Ulfem Broßmannem, synem mankovickeho kronikáře před rokem 1945. Lípa, společně zasazená v tento sváteční den, nám bude navždy připomínat uzavření jednoho přátelství mezi národy.

Žijeme dále, možná už ne tak nevšímavě, možná se zastavíme a zapřemýšlíme a svou myšlenkou „mu“ vnukneme život. STROM. Uvědomíme si jeho neodmyslitelnou přítomnost, jeho existenci a možná se jednou právě my staneme součástí jeho příběhu, který bude pročitán v budoucnosti. Zachycujme tyto příběhy a nenechajme je rozplynout pro naše budoucí generace.

Pavčina Ďuricová
Mankovice

Tři krátká zamyšlení

Štěpán Neuwirth

Před sedmdesáti lety jsem se v krajině Poodří narodil. Přišel jsem na svět sice v porodnici v Ostravě – Přívoze, patnáct měsíců před koncem druhé světové války, ale pak se mí rodiče vrátili do rodné obce Polanky nad Odrou. Po celé dětství tak byla krajina řeky Odry prostředím, které díky mému otci formovalo můj vztah k tomuto vzácnému přírodnímu klenotu. Z dětského objevování světa kolem řeky Odry, jejích přítoků Polančice, Ondřejnice a Lubiny, ale zejména strouhy Mlýnky, se poznenáhlu vyvíjel hluboký a stále silící ochranný vztah. Objevoval jsem bohatství všech toků, ale rovněž i rybníků. Stal jsem se rybářem, myslivcem i – ochráněm. Když dnes pátrám v paměti a svých zápiscích, objevuji postupné etapy negativních proměn krajiny a úbytku bohatství jak fauny, tak i flóry. Protože však jsem publicista, ponechám odborníkům v různých vědních oborech, aby na vědeckých principech objasnili důvody a příčiny změn biodiverzity oderské krajiny.

Zamyšlení první

Bohatství Odry a všech jejích přítoků jsem začal vnímat už v padesátých letech minulého století. Zarybnění bylo nad pochyby velmi pestré. Štika, candát, bolen, parma, ostroretka, lín, cejn velký, kapr, mník jednovousý, sumec, jelec proudník i jelec tloušť, hrouzek obecný i dlouhovousý, piskoř pruhovaný, úhoř říční, okoun říční, ježdík obecný, plotice a perlín ostrobřichý. Čistotu vod potvrzovala hořavka duhová, která pro své rozmnožování potřebuje škeble nebo velevruby. Všude také žili nádherní raci, kteří mně mnohdy potrápili, když útočili na nástražní rybky.

V Ondřejnici a Lubině žili také pstruzi potoční. Mimořádně se tento nádherný dravec z čeledi lososovitých objevoval rovněž v Polančici. Bohužel, otrava tohoto potoka silážními šťávami v roce 1964 (první, ale ne poslední) vyhubila nejen pstruhy, ale i většinu rybí obsádky.

Tyto bohaté stavy ryb v době mého dětství však – podle mého otce – už byly pouhým zlomkem zarybnění Odry a přítoků, jak si je pamatoval ještě z doby před druhou světovou válkou. Ovšem, když schází možnost srovnání, považujete stávající stav za to nejlepší, co člověk může zažít.

Od sedmdesátých let začalo ryb ubývat. Vymizel ježdík, piskoř, ubývalo štik, okounů, ostroretek a parem. Vytrácel se lín, zmizel mník; měnil se také charakter toků Odry i přítoků. Přibývalo otrav, protože v zemědělství nastupovala chemie a velkoplošné hospodaření s půdou, které znamenalo stoupající erozi. Vody se začaly kalit,

dna se zanášela nánosy díky splachům ornice. Lidská ruka už nešlechtila, ale přinášela zkázu. Po regulaci Odry a Lubiny, následně také Polančice a Ondřejnice voda nabírala na rychlosti, s jakou opouštěla naše území, ničila stávající meandry, na což v oderských březích doplatily břehule, které přišly o svá hnízdiště. Pak přišla invaze introdukované střevličky východní, která svou agresivitou napomohla k vytlačení některých původních druhů ryb.

Na strouze Mlýnce, která napájí rybníky od Studénky až do (nedávna) Svinova, jsem začal vnímat zanášení toku sedimenty, a tím zvedání dna. Dnes je Mlýnka na vodní zásoby velice chudobná a obávám se, aby tato její devastace neohrozila funkci rybníků, jejichž hloubka se rovněž rychle snižuje. Dříve se totiž Mlýnka každoročně prohlubovala – ručně, aby nebylo pochyb. Navíc je rybí obsádka této umělé říčky, která byla již v 15. století vyhloubena lidskou silou kvůli zakládání rybníků, závislá na rybníční obsádce. Dnes jsou všechna vodstva v oblasti Národní přírodní rezervace Polanská niva včetně rybníků zaplevelena karasem obecným, který je potravním konkurentem všech kaprovitých. I díky tomu z Mlýnky vymizely plotice, perlín, okouni. Mizí lín i kapr, dominantní je – zatím – sumec obecný. Ale na jak dlouho?

Když z paměti vyvolávám vzpomínky na léta dávno minulá, jímá mě nejen obava z toho, co přichází, ale především smutek nad devastací, jíž jsem přímým svědkem.

Proč tomu tak je?

Zamyšlení druhé

Když v roce 1964 přiletěly labutě a usadily se na rybnících v Polance nad Odrou i Jistebníku, měl jsem z těchto nádherných ptáků velkou radost. Tehdy jsem nebádal nad příčinou jejich imigrace. V roce 1994, tedy třicet let po labutích,

poprvé zahnídly na polanských a jistebnických rybnících divoké husy. Každý rok jich přibývalo; vloni jsem zčásti napočítal, zčásti odhadl, že v této lokalitě je na polích a rybnících něco mezi třemi sty až čtyřmi sty těchto nádherných ptáků. Jako každoročně většina koncem března odtáhne na další hnízdiště. Velká část však zahnídne u nás a vyvede mláďata.

Stejně jako se objevily nové druhy zástupců fauny – mimo jiné také psík mývalovitý, objevil se bobr, vrátila se vydra a za husami přiletěl orel mořský – tak řada do té doby běžných zvířat počala mizet. Z kachen to byly například chocholačky, vzácné jsou čírky – obecná i modrá, kopřivka. Lžičák a polák malý. Z hladin rybníků mizí také lyska, slípka zelenonohá, potáplice a další. (Velkou vinu na úbytku vodního ptactva nese organické znečištění vod, které umožňuje díky zhoršujícím se klimatickým podmínkám bujení bakterie botulismu...) Místo nich houstnou stavy kormoránů, morčáků; klesají počty racka chechtavého, kterého nahrazuje racek mořský. Vzácná je čejka chocholátá, skřivan, chocholouš, dudek, bekasina otavní, chřástal... Lámu si hlavu nad příčinou vymírání ondatry pižmové a tchoře. Do posledního jedince rovněž vyhynul divoký králík. O úbytku zpěvného ptactva nemluvě. Jinými slovy: krajina Poodří je poplatná vlivu lidské činnosti. Pokud bych to měl vyjádřit lapidárněji, pak ochrana přírody nebyla a není pojímána komplexně. Ochrana kousku krajiny – té, která už vlastně také není krajinou původní, čistou, bohatou a rozmanitou – nemůže zamezit lidské rozpínavosti, chcete-li nenasytosti, což v důsledku znamená prohlubování problémů a ničení zbytku toho, co člověk pro svou existenci nenahraditelně potřebuje. Pokud nebudeme chránit krajinu celoplošně – tedy i zemědělskou a lesní půdu – není naděje na zlepšení už tak zlého stavu našeho životního prostředí, našeho DOMOVA!

Proč tomu tak je?

Zamyšlení třetí

V paměti mi zůstala věta jednoho politika, kterému jsem oponoval ve věci výstavby dálnice D47 (dnes už součást dálnice D1) existencí Chráněné krajinné oblasti Poodří, protože trasa dopravního monstra měla vést nejcennějšími úseky. Doslova řekl: „Pokud by CHKO měla stát v cestě pokroku a rozvoji, pak – stejně jako jsme ji vyhlásili – tak ji můžeme také zrušit!“

Na sklonku života mohu jen konstatovat, že odklon společnosti od přírody – až na malé výjimky – je fatální. Jestliže mě otec od dětství vedl k úctě a pokoře vůči všemu, co příroda člověku nabízí a dává, pak dnes v tomto směru pokulhávají nejen rodiny nových generací, ale současně také školství a legislativa, o politicích nemluvě.

Dnes se argumentuje tím, že rok 1989 přinesl všem především SVOBODU, která je pro rozvoj společnosti i jedince nenahraditelná a nezbytná. Na to odpovím citací Abrahama Lincolna: „Svoboda bez poslušnosti je chaos, poslušnost bez svobody je otroctví.“ Konec citace.

A v této souvislosti se dopustím ještě jedné citace. JUDr. Josef Baxa, předseda Nejvyššího správního soudu, řekl: „Stát už není schopen přijímat zákonné normy, které by pak sám dokázal uvádět do praxe, kontroloval jejich uplatňování a sám je dodržoval...“ Konec citace.

Sedmdesát let života jednoho člověka – a kolik proměn jak přírody, tak společnosti. Vytváříme legislativní normy, ale ty jsou, jak to potvrdil JUDr. Baxa, jen pro formu. Mění se lidské vztahy; stáváme se NÁRODEM PSŮ, chcete-li PSÍM NÁRODEM. Jen na této módní vlně lze dokázat, jak lidem schází kontakt s živou přírodou. Když jsem se totiž zeptal jednoho veterináře, proč se lidé tak upínají k nejuvěrnějšímu příteli člověka, odpověděl, cituji: „Lidem schází příroda, horší se vztahy, člověk přestává věřit člověku, tak nacházejí naději ve vztahu s nímou tváří.“ Konec citace.

Ať vstoupím do krajiny Poodří kdekoli, všude narážím na psy a jejich majitele. Psi různých ras prohánějí lesy, houštiny, rybníční hráze a narušují tak klid těm, kdo tam mají takřikajíc domovské právo. Majitelé psů porušují nejen zákon o ochraně přírody, ale také zákon o myslivosti. A vůbec jim to nevádí, stejně jako nevádí řidičům terénních motocyklů a motorových čtyřkolek, že nerespektují dopravní značení – když už jim nevádí, že řev motorů ruší klid posledního kousku vzácné přírody. Na to, proč tomu tak je, však srozumitelně odpověděl JUDr. Baxa.

Proto já už tuto svou otázku nemusím pokládat. Místo toho se jen zeptám: „Co budeme dělat, až zničíme přírodu dokonale, až tak zničíme svou budoucnost?“

Nejsem si jist, zda dostanu uspokojivou odpověď.

Tiché včelí jaro

Radomil Hradil (text a foto)

Včely hynou. Toho si povšimli již nejen včelaři; i nevčelaři možná zaznamenali v tisku zprávy o tom, že letošní zimu u nás nepřečkala celá jedna třetina včelstev. Dvě stě tisíc včelstev, o která se někdo staral, ke kterým měl někdo vztah, uhynulo. Dříve se říkalo, že včely „umřely“ a pro včelaře to byla smutná událost. Když umřel včelař, hrozilo, že umřou i včely. Ne proto, že by se o ně nikdo nestaral, ale smutkem, steskem. Tak byly s včelařem – v němčině se včelaři dokonce říkalo „Bienenvater“, tj. otec včel, včelí táta – citově spojené. Proto také když umřel včelař, šli to pozůstalí včeličkám ve včelínu oznámit, aby to věděly a netruchlily – bylo to tak, když umřela babička z populárního románu Boženy Němcové, ale zprávy o tom, že to tak probíhalo ještě v 19. století, se dochovaly i odjinud, také v zahraničí.

Mluví se o tom, že kdyby včela medonosná vyhnula, zbývají lidstvu tři nebo čtyři roky života. Asi by to nebylo tak dramatické, ale i tak je situace včel na pováženu, zvláště uvážíme-li, že nejde o izolovaný jev, ale že včela je do jisté míry indikátorem toho, jak je na tom i ostatní hmyz a vůbec příroda jako taková. Podívejme se nyní na to, proč včely hynou a jaké vůbec jsou; a také na to, co by jim pomohlo a co pro ně – a pro přírodu – můžeme udělat.

Včela medonosná je sociálním druhem hmyzu, to znamená, že podobně jako mravenci nebo termity žije v kolonii, ve společenstvu, hmyzím státu. Ten včelí čítá několik desítek tisíc dělnic, po určité období v roce trubce a jednu matku, královnu. Společenství je pro včelu vším, ona sama pouze slouží celku. Oddělíme-li včelu od společenství, zahyne, i kdyby její ostatní potřeby byly plně uspokojeny; zahyne samotou. Bez včelstva ztrácí její existence opodstatnění. Biologové označují včelstvo za „superorganismus“ a chtějí tím říci, že i když tu nejde o organismus v klasickém pojetí, nýbrž o soubor organismů, soubor jedinců, vykazuje přesto znaky jednoho organismu a jedinci pak znaky a funkce buněk, kasty potom – řekněme – funkce orgánů. Celek je v případě organismu i superorganismu – říkají biologové – více než jen součtem svých součástí. Celek, včelstvo, je prvotní, nadřazený a jeho součásti se od něj odvozují. To je důležité: uvědomit si, že organismus se netvoří skládáním součástí, jak to známe u mechanismu. Z embryologie víme, že postup je opačný a že celek embrya se člení, diferencuje, nikoli skládá.

Včelstvo jako celek je obdivuhodné. Vezměme si jen, že v něm jsou „kategorie“ včel, plní různé funkce: uklízečky, stavitelky, krmičky, létavky, slídlíky neboli průzkumnice. Jednotlivá včela prochází během života jednotlivými službami a plní různé

Včela medonosná na úboru okrasné slunečnice.

funkce, přičemž se jí například vyvíjejí a zase retardují různé žlázy. Jako celek pak včelstvo neustále udržuje a vyvažuje potřebný počet včel v jednotlivých kategoriích; tento počet se ustavičně mění a včelstvo jako celek ho dynamicky zachovává na potřebné úrovni.

Životně důležitá je pro včelstvo teplota plodu, zajišťující jeho zdárný vývoj. Zvláště kukly, v nichž se červíkovitá larva přeměňuje v dospělce, potřebují vyhraněnou teplotu 35 plus minus 0,5 °C. Aby ji včely zachovaly, i když venku mrzne, anebo i když je venku žár, mají velmi moudře propracovanou termoregulaci. Když je chladno či zima, mění se některé dělnice na topičky, které svalovou aktivitou zvyšují svou tělesnou teplotu až na 43 °C a vyhřívají zavíčkované buňky s kuklami. Musí jich být tolik, aby se udržovala přesně stanovená teplota, to znamená, že v souladu s poklesem či nárůstem teploty se jejich počet neustále mění. Když je venku naopak horko, některé dělnice se změní ve větračky, které vibrováním křídly ochlazují úl. Pokud toto chlazení nestačí, začnou některé včely nosit do úlu vodu, kterou nanášejí na stěny prázdných

Menší druh včely samotářky, sbírající pyl z květů rozrazilu.

buněk. Tenký vodní film se odpařuje, buňky se ochlazují a větračky tento vlhký vzduch vyhánějí ven z úlu. Opět platí, že včelstvo musí neustále průběžně, v závislosti na měnící se potřebě, měnit počet větraček a nosiček vody.

Když včely staví plásty, dělají to ve tmě, v počtu několika desítek jedinců, z obou stran plástu současně. Aniž by na sebe viděly, aniž by se domlouvaly, tvoří harmonické, takřka dokonalé dílo.

Včelstvo jako organismus se rozmnožuje dělením, tedy rojením. Stará matka ještě před vylíhnutím mladé matky z matečnicku se zhruba s polovinou roje vyrojí z úlu a hledá si nový příbytek. Včely se nějakým záhadným způsobem před rojením „rozpočítají“, rozhodnou, kdo poletí a kdo zůstane, a ty, které poletí, si naberou zásoby medu do volátek. To je to jediné, co si vezmou s sebou na cestu do neznáma, aby uvolnily místo nové generaci. Roj se pak někde usadí – možná jste už viděli ten harmonický hrozen, možná jste si na něj i sáhli (včely v tu chvíli nebodají, bývají pokojné, mají jinou starost) – a slídilky, tedy nejzkušenější létavky, se vydají pátrat po vhodné dutině. Když nějakou najdou, vrátí se a ostatním sdělí, co našly. Na povrchu roje tak můžete pozorovat včely, které právě tančí proslulé včelí tanečky. Včelstvo – opět nějakým záhadným způsobem – vyhodnocuje informace o jednotlivých dutinách, až se nakonec pro jednu rozhodne a celý roj se k ní vydá, aby se v ní usadil.

Vidíme, že mnohé v životě včelstva, ba patrně úplně vše, se řídí tajuplnou, velkou moudrostí a neděje se nijak nahodile, nepromyšleně. Proto také včely lidi odjakživa fascinovaly a lidé byli nuceni mluvit o duchu úlu, o inteligenci, moudrosti včelstva. Protože toto zázračné dění neřídí matka, a ani pojmem „instinkt“ nelze vysvětlit tu schopnost okamžitě reagovat na měnící se podmínky. A i při pokusu vysvětlit vše okruhy zpětných vazeb se vědci pouze zamotávají do svých bludných kruhů a oním *Deus ex machina* se jim nakonec stávají geny. A včely zatím dál moudře tvoří svůj celistvý kulovitý roj, který se rozprostírá do krajiny, do vzdálenosti několika kilometrů od úlu, a opět se koncentruje v úlu v tom navýsost organizovaném shluku.

Co ovšem dělá člověk? Snaží se proti této moudrosti včelstva uplatnit svou chytrost! Velkým „pokrokem“ bylo objevení takzvané včelí mezery, které v roce 1851 učinil americký včelař Lorenzo Langstroth. Včely si přirozeně staví plásty, zavěšené na stropě dutiny, až k jejím stěnám, k nimž je připevňují. Plást tudíž nelze bez poškození vyjmout. Pokud se však do úlu vloží rámeček, mezi nímž a stěnou zůstane mezera zhruba 8mm, včely mezeru nechají bez povšimnutí a rámeček i s plástem lze libovolně vyjmout a zase vrátet, případně rámečky dle libosti přehazovat a manipulovat s nimi. Menší mezeru včelu totiž zatmelí propolisem, větší zase zastaví voskovým dílem; jen tato mezera umožňuje, že můžeme dílo rozebírat a vyjmout. Chytrost člověka zvítězila nad moudrostí včelstva, ale jen v prvním kole. Nyní neseme následky tohoto „vítězství“. Jak již ve čtyřicátých letech 20. století velmi jasně a zároveň naléhavě vysvětlil rakouský včelař Johann Thür, naprosto jsme tímto opatřením narušili, rozbili mikroklima a koloběh tepla a pachových, antisepticky působících látek v hnízdní dutině včel a neblaze tím zasáhli do integrity včelstva a způsobili jeho trvalé oslabení.

Vývoj šel ale dál. Poté, co se z úlu a včelího díla stala stavebnice, jejíž součástky lze libovolně vyměňovat, stalo se stavebnicí i samotné včelstvo. Včelstvo si již nevychovává vlastní matku, ale včelař si ji kupuje již oplodněnou. Matka se už nespojuje s trubci za zásnubního letu, ve sluncem prozářené atmosféře, ale je v laboratoři omráčena, znehybněna a inseminována. Včelstvo, které jsme poznali jako celistvý organismus, je dnes poskládáno ze součástí jako stroj.

Přirozeným potřebám tohoto organismu se snažíme zabránit i jinak: do rámečků vložíme mezistěny, aby včely nemusely tolik stavět – jenže ony stavět potřebují! Vložením prefabrikátu je donutíme, aby všechny buňky byly stejně velké, i když ony je potřebují stavět jinak a různě. Vložením mateří mřížky zabráníme matce ve volném pohybu v úlu. Včely krmíme roztokem rafinovaného řepného cukru

– nebo dokonce cukru vyrobeného průmyslově z kukuřičného škrobu – aniž bychom si ve své omezenosti uvědomovali, že přirozená potrava včel, nektar, je úplně, ale naprosto jinou látkou než řepný cukr. A tak bychom mohli pokračovat: nedovolujeme včelstvům, aby se mohla přirozeně rozmnožovat rojením; z kulatých dutin, které jsou v souladu s tvarem organismu včelstva, s kulatým chumáčem, tedy z klátů a košnic jsme je přemístili do hranatých beden, které sice možná odpovídají našemu dnešnímu uvažování, ale rozhodně ne podstatě a potřebám organismu včelstva a které zakládají mnohé zdravotní problémy včelstev.

Vedle problematického chovu se pak na zdravotním stavu včelstev podepisují také negativní změny v krajině. Za posledních sto let se prudce snížila rozmanitost kvetoucích rostlin v krajině, zvláště v souvislosti s rozoráváním mezí, kácením a odstraňováním rozptýlené zeleně a také s omezováním sortimentu pěstovaných plodin. Kdysi pestré a kvetoucí zahrady se změnilly v poušť s „anglickým“ trávníkem, tújemi, bazény a grily. Z polí zmizela doprovodná flóra (tzv. plevele), zato se na nich masivně stříkají jedy. K tomu přičtíme exhalace a v posledních dvaceti letech také nesmírně prudký nárůst zatížení životního prostředí elektromagnetickým polem zejména v souvislosti s bezdrátovým přenosem informací. A máme zde přehlídku důvodů, proč hynou včely: chov naprosto nerespektující potřeby a integritu včelstva a krajina neposkytující včelám dostatečně pestrou potravní nabídku a včely dokonce ohrožující na životě. Hlubší příčina obou stránek téhož problému je zřejmá: odřezání člověka od přírody, jeho zaslepenost a egoismus. A především nedostatek soucitu, empatie. Schopnost soucítění zachází na úbytě přímo úměrně tomu, jak bují naše intelektuálnost, naše chytrost, lépe řečeno vychytralost.

Jak to změnit? Vedle nutné proměny našeho smýšlení o světě a vedle potřeby rozvíjet více citový přístup ke světu, cvičit se ve vnímání života v přírodě a vcitování se do něj, je zde také nutnost něco podniknout. Včelaři mají možnost změnit zásady a pravidla chovu, nevčelaři (ale samozřejmě i včelaři) pak mohou pomáhat přinejmenším v tom, aby kolem nás bylo více květů nesoucích pyl a nektar.

Co se týče změn v chovu včel, vyplývá z výše uvedeného, že tento chov by měl daleko více respektovat včelu, včelstvo a jeho potřeby. K těmto potřebám patří potřeba stavět vlastní voskové dílo bez předurčených parametrů, potřeba rozmnožovat se dělením, tj. rojením, potřeba vychovávat si vlastní matku, potřeba přirozeného zasnubního letu a oplodnění, potřeba žít se nektarem, nikoli cukrem, a koneckonců potřeba kulaté či oválné, nikoli hranaté hnízdní dutiny. Je třeba odstranit rámečky s „včelí mezerou“. A chtějí-li včelaři respektovat integritu včelstva, musí nakonec pochopit,

*Jedna z větších včel samotárek, létající brzy na jaře, patrně zednice rohatá (*Osmia cornuta*).*

že rozběrné dílo je slepá ulička, a vyvodit z toho důsledky. Úl ani včelstvo nesmí být stavebnice, nýbrž celistvý organismus a jeho schránka.

Každý druh květin je osobitý, má specifickou kvalitu, kterou mají i pyl a nektar jako součásti jejich květů. Včelstvo potřebuje, má-li být zdravé, rozmanitost takových kvalit; potřebuje nejen určité množství pylu a nektaru, ale i určitou paletu jejich kvalit. Mezi kvalitou a kvantitou je rozdíl; z hlediska kvality je jedno, jestli včely jednoho včelstva navštíví desítky tisíc květů řepky a jeden květ mateřídoušky: kvalita obou těchto rostlin je pak v organismu včelstva, v jeho výživě zastoupena. Proto je třeba, aby zahrady, veřejné zelené plochy i zemědělská krajina kvetly co největší rozmanitostí druhů. My všichni, kdo spravujeme zahrady, pole, městskou zeleň nebo máme alespoň okenní parapet, se musíme učit, jak dosáhnout toho, aby co nejvíce a co nejpestřeji kvetly.

Záměrně se v tomto příspěvku nepíše o kleštíkoví; kleštík není problém, respektive je problém pouze zástupný. Hlavní problém včel jsme my, náš způsob chovu, náš přístup ke krajině, naše nenasytnost a lhostejnost. Tu musíme změnit, a ne bojovat jedy s kleštíkem, a přitom pohrdat včelou.

Kdo miluje hmyz a zvláště včely, neměl by opomíjet ani méně známé příbuzné včely medonosné: včelky samotářky. Žije jich u nás několik set druhů, od miniaturních, o velikosti několika málo milimetrů, až po obry, dosahující rozměrů menšího čmeláka. Tyto včely – různé zednice, čalounice, hedvábnice, ploskočelky, maskonosky atd. – tvoří státní útvary, kolonie, a žijí samotářským způsobem života. Oplodněné samičky kladou vajíčka do škvír ve zdech nebo chodbiček ve starém dřevě, kam nanosí zásoby pylu a nektaru, jimiž se pak živí larva. Vykrmený červík se poté zakuklí a na jaře opustí komůrku jako krásná, většinou chundelatá včela (tyto včely nemívají košíčky a pyl sbírají na ochlupení na těle). Při zvyšující se dokonalosti našich staveb a vzhledem k pečlivému odstranění mrtvých stromů z krajiny mají tyto včely stále méně možností k rozmnožování, o klesající potravní nabídce ani nemluvě; není proto divu, že řada z nich patří mezi vzácné a ohrožené druhy. I pro tyto včely můžeme udělat dvojí: zhotovit jim vhodné hnízdní pomůcky, takzvané hotýlky pro samotářky, a výsadbou kvetoucích nektarodárných a pylodárných rostlin jim zajistit potravu.

Návody ke zhotovení domečků lze najít na internetu. Nejjednodušší je vyvrtat do špalíku dřeva otvory o velikostech 2, 4, 6 a 8 mm a špalík, opatřený jednoduchou stříškou, zavěsit nejlépe na jižní stěnu domu, kůlny, garáže apod. Jinou možností je

domečková konstrukce vyplněná dutými slámkami a stvolky rostlin, bambusem apod. I tady je vhodné použít stonky různého průměru, aby se rozšířilo spektrum druhů, které mohou v domečku hnízdit.

Co se týče potravní nabídky jak pro včely samotářky, tak pro včelu medonosnou, doporučuji pracovat na zahradě s pohankou a svazenkou, včelami vítané jsou i slunečnice, krásenky nebo sléz či chrpa a samozřejmě byliny: dobromysl, levandule, šalvěj, tymián, mateřídouška.

Všem chovatelům včelstev i samotářských včel přeji hodně radosti s jejich šestinohými okřídlenými svěřenci.

Ing. Radomil Hradil

vystudoval integrovanou ochranu rostlin na Vysoké škole zemědělské v Brně (dnes MZLU), pracoval v ekologickém zemědělství v České republice, Německu, Švýcarsku a Norsku, podílel se na vzdělávání ekologických zemědělců a propagaci biopotravin, angažoval se v hnutí přírodních zahrad, spoluzakládal Camphill České Kopisty – ekofarmu spojenou s péčí o mentálně postižené. Překládá, publikuje a příležitostně přednáší; je editorem sborníků Včely jinak (2014) a Půda – zdravá, živá, úrodná (2015). Na zahradě chová včely samotářky.

Kontakt: radomil.hradil@seznam.cz

Dva jednoduché domečky pro včely samotářky.

Včelařici v Bartošovicích

Lenka Procházková (text a foto)

Práce v dílnách – připravujeme se na včelařskou sezónu.

V Poodří včelaři nejen zkušenosti a „ostřílení“ včelaři, ale roste i nová generace včelařů, kteří působí ve včelařském kroužku v samotném Poodří. Kroužek oslavil letos teprve 1. výročí a je 3. kroužkem v okrese Nový Jičín. Za úžasnou věc považují skutečnost, že po 20 letech vznikly téměř současně dva včelařské kroužky, a to kroužek v Bartošovicích a v Heřmanicích u Oder.

Bartošovický včelařský kroužek navštěvuje celkem sedm dětí, z toho větší polovina nemá v rodině žádného včelaře. Kroužek ze začátku navštěvovaly děti, které neměly možnost mít včelařskou praxi. Komunitní škola Bartošovice nám pořídila tři úly, které obhospodařují děti, a to od samého začátku – nátěr úlů, stloukání rámků, osazení úlů oddělkou ze včelí farmy, doplňování zásob na zimu, ošetřování včelstev. Bohužel nám nemoci včel nedovolily přezimovat všechna včelstva a s jedním jsme se museli rozloučit. Neztrácíme však chuť a již v současné době máme za sebou druhé přelarování matiček. V dílnách tvoříme malé úlky, kde budeme vylíhnuté matky chovat. Děti budou na zahradě mít svůj malý úlek, kde budou pozorovat včelky, jak ožívají zahradu.

Včelařici se učí o životě a organizaci práce včel, ale nejen o ní, také se touláme přírodou, kde se učíme poznávat rostliny a dřeviny. Je až děsivé, že vrstevníci dětí nevědí, jaké stromy jsou k nalezení v parku, kolem školy a krásných rybníků. Probouzející se přírodu v okolí bartošovických rybníků jsme v předjaří pozorovali se včelařským kroužkem Příbor, se kterým úzce spolupracujeme. Včelařici se v přírodě učí pozorovat nejen včely a jiný hmyz, ale objevují rovněž krásy chráněné krajinné oblasti Poodří. Snažíme se pochopit, proč je oblast, ve které žijeme, chráněná a pokoušíme se zařadit do skupiny obyvatel, která jí chce nejen chránit, ale dokonce se podílet na jejím uchování pro další generace.

Děti si své nabyté zkušenosti ověřují zejména praxí, a to praxí včelařskou, ale rovněž

i soutěžemi. Letos jsme se poprvé zúčastnili oblastního kola Zlatá včela v Sedlišti, kde jsme soutěžili se 13 včelařskými kroužky z kraje. Soutěžíme rovněž v přírodě v Bartošovicích. V loňském roce jsme zde organizovali včelařskou stezku, na jejíž stanovištích jsme plnili úkoly se včelařskou tematikou. Součástí stezky je i procházka lesem, kde poznáváme rostliny a dřeviny, a zároveň se učíme i nové stromy a keře a zejména přínos včel pro les. K ubytování využíváme areál bývalého vojenského prostoru. Místo je pro děti zajímavé nejen svou historií, ale i tím, že jsou dva dny mimo domov v blízkosti lesa, což je pro ně velký zážitek. Letos nás čeká 2. ročník, kde bude soutěžít zhruba 20 dětí.

Pro včelařskou praxi v současné době využíváme zahradu uprostřed obce. Rádi bychom získali stanoviště blíže k přírodě. V loňském roce jsme obdrželi darem starý kočovný vůz. Zpočátku jsme jej ani příliš nechtěli, poněvadž jsme vůbec netušili, z jakých zdrojů financovat rekonstrukci vozu, která byla nezbytná. Začali jsme zjišťovat možnosti a již za měsíc jsme měli vypracovaný projekt pro nadační fond, který nás vybral a otevřel sbírku pro náš projekt. Před nedávnem jsme obdrželi na rekonstrukci finanční příspěvek, který by měl z velké části finanční náklady pokrýt. Tím jsme si ověřili, že se nesmíme bát a vzdávat se předem. Kočovný vůz bychom rádi umístili v areálu, kde se koná včelařská stezka.

Druhým stanovištěm pro včelstva, které nás velmi oslovilo, je oblast bartošovických rybníků, kde bychom rádi umístili pár úlů, či si v zimě vyrobili starobylé kláty, které by se krásně do krajiny integrovaly. Kláty – to je naše vize pro další projekt v dalších letech. Práce se dřevem se nám líbí o to více, že klát je návrat k původnímu způsobu včelaření a rovněž i řemeslům. Děti v současné době vůbec do přírody nechodí, proč taky, vždyť imaginární svět si vytvoří na počítači, ale není nad to slyšet bzukot včel či zpěv ptáků. Není to

Z naší včelařské praxe.

Přednáška ve školce.

příjemnější zvuk než ťukání do počítačové klávesnice? O alespoň minimální zmiřnění závislosti dětí na světě informačních technologií se snaží právě včelařský kroužek a také o nenaplnění výroku A. Einsteina: „*Jestliže včely zmizí z povrchu zemského, bude mít člověk maximálně čtyři roky života; nebudou včely, nebude člověk ...*“.

Mladá včelařka při práci.

Ing. Lenka Procházková

člen Komunitní školy Bartošovice, o. s., vedoucí včelařského kroužku Bartošovice

Kontakt: e-mail: vcelarici-bartosovice@centrum.cz,

<http://vcelarici-bartosovice.webnode.cz/>

Včelařský kroužek mládeže „Kančí hory“

Kristýna Ondřejová (text a foto)

Včelařský kroužek mládeže „Kančí hory“ (VKM Kančí hory) byl založen v září 2013. Při příležitosti 1. výročí včelařici sfoukli obrovskou svíčku vyrobenou z voskových mezistěn, pochutnali si na medovníku z kuchyně Danky Vašutové, školní kuchařky a žasli obdivem nad zručností přítele (jak se mezi sebou včelaři oslovují) Petra Kučerky z Oder, který našemu kroužku daroval dřevorezbu sv. Ambrože a plaketu ZO ČSV Odry. Od toho dne se patron včelařů pravidelně účastní setkání včelařského kroužku, shlížeje na malé včelařičky ze zdi klubovny v základní škole v Heřmanicích u Oder.

Máme první výročí kroužku.

VKM Kančí hory vznikl z iniciativy pěti malých nadšenců, v loňském školním roce bylo včelařiků již devět a letos počty čítají jedenácti zvědavých včelařiků. Až na tři výjimky nepocházejí členové kroužku z rodin včelařů. Vedoucí kroužku je registrovaná včelařka a učitelka Kristýna Ondřejová, DiS.

Na řízení a činnosti kroužku spolupracují tři subjekty. Díky Základní organizaci českého svazu včelařů Odry, o. s. (ZO ČSV Odry), která je jeho zřizovatelem, má kroužek možnost vysílat vedoucí na školení vedoucích VKM do včelařské školy v Nasavrkách a také žádat o finanční podporu dle směrnic ČSV.

Zásluhou Občanského sdružení Naše Kamenka mají včelařici v Kamence na včelnici k dispozici všechny potřebné pomůcky pro práci a studium fascinujících včel. Naše Kamenka také finančně podporuje nákup metodických pomůcek a literatury pro malé včelaře.

Základní škola Heřmanice u Oder poskytuje prostory a vybavení v době, kdy včelařici čerpají teoretické znalosti o včelách.

Pilní včelařici se během roku učili poznávat včelařské pomůcky, určovat včelařsky významné rostliny, zacházet s refraktometrem, který určuje obsah vody ve vzorcích medů, aplikovali kyselinu mravenčí v boji proti roztoči varroa, fumigovali elektrickým česnovým fumigátorem, vyšetřovali včelstva na přítomnost spor Nosemy, připravovali vzorky zimní měli k laboratorním rozborům, vyráběli medocukrové těsto a propolisovou tinkturu, která se hodí do každé domácí

Včelnice je naše chloubka.

lékárníčky, dobývali Pergu (včelí chléb) ze zásobních plástů, vyráběli chutné ořechy v medu a s výrobou hmyzích hotelů nezapomněli ani na sestřičky včely medonosné, na samotářky.

Malí včelařiči při studiu včel hojně využívají mikroskop, který kroužku dlouhodobě zapůjčila Základní organizace českého svazu ochránců přírody Fulnek.

Čeká nás sladká odměna za celoroční práci.

Výrobili jsme také hmyzí domečky.

Svoji činnost kroužek vzorně prezentuje na členských schůzích ZO ČSV Odry, na akcích pořádaných městem Odry ale i okolními obcemi, na republikových soutěžích VKM „Zlatá včela“, včelařských víkendech pořádaných spřátelenými včelařskými kroužky v Chlebovicích a Bartošovicích.

VKM Kančí hory je registrovaným chovatelem včel, toho času bez včelstev. Stále však platí zájem kroužku se v budoucnosti vybavit jedním úlem a osadit jej včelami na školní zahradě v Heřmanicích u Oder.

Děti mají přirozenou touhu objevovat svět a přírodu kolem sebe. Včela medonosná svým životem superorganismu fascinuje lidstvo od nepaměti, proto si včelařský kroužek tak jednoduše získal velkou oblibu školáků a obdiv okolí. Přestože možná z našich včelařů v budoucnosti nevyrostou včelaři s vlastními včelstvy, zaručeně tato zkušenost pozitivně poznamená jejich lidskou duši a vztah k okolnímu světu.

Kristýna Ondřejová, DiS.

předsedkyně spolku NAŠE KAMENKA, o. s.

Kontakt: email – info@nasekamenka.cz, www.nasekamenka.cz

Průjezd transportu smrti Suchdolem v lednu 1945

Daniel Řičan

Konci druhé světové války předcházela událost, před kterou odvraceli tvář i ti nejotrlejší. Byly to transporty vězňů z koncentračního tábora Osvětim. Po jednom z nich zůstalo na nádraží v Suchdole-Zauchtel 47 mrtvých vězňů. Co bylo podstatou tohoto případu a co o něm víme?

Osvětim: Německý nacistický režim v letech 1933–1945 vybudoval postupně ve všech zemích okupované Evropy asi 60 táborů a některé měly i desítky poboček. Šlo o tábory pracovní, vězeňské,

vyhlazovací, koncentrační, sběrná místa, tranzitní. Někdy šlo o jejich různé kombinace, ale také o jejich postupné proměny, podle potřeb Třetí říše.

Jedno měly společné. Tato zařízení byla určena pro odpůrce nacistického režimu a různé pronásledované skupiny obyvatelstva. Největší z nich byl Osvětim – Březinka s kapacitou 400 tisíc vězňů, čtyřicet čtyřmi pobočkami, v němž zahynulo asi 1,3 milionů vězňů.¹⁾

¹⁾ Všeobecné informace z webových stránek Osvětimi.

Transporty z Osvětimi: Osvětimský vyhlazovací tábor ukončil činnost kolem 18. ledna 1945, když se přiblížila fronta od východu. Pak bylo započato s překotnou likvidací všeho, co by usvědčovalo nacisty ze zvěrstev, která se zde děla. Během jednoho týdne bylo potřeba odtransportovat asi 56 tisíc zbylých vězňů do jiných koncentračních táborů na západě. Aby nedošlo k dopravnímu kolapsu, byli z Osvětimi pěšky hnáni i několik desítek kilometrů k železničním stanicím v okolí tábora, ze kterých pak postupně vyrazilo asi 20 vlakových transportů.²⁾ Různými směry se vydaly k táborem přes naše území, nebo území Polska a hledaly, kde by svůj náklad složily, aby vězňové mohli dále jako otroci pracovat pro „vítězství Třetí říše“, ve které již nikdo nevěřil. Zatím nebylo zjištěno, kolik jich projelo Moravskou branou a dále na Vídeň nebo na Prahu. Cestu každého z nich lemovali mrtví, kteří cestou zmrzli, nebo byli zastřeleni. Někteří z nich provizorně pohřbeni, dosud leží podél železniční trati.³⁾

Není jednoduché rozlišit od sebe jednotlivé vlakové transporty, které projely Suchdolem. Zdá se však, že v Suchdole zastavil pouze jediný. Svědčí o tom fakt, že s každým transportem jsou spojeny zprávy o mrtvých, kteří za ním zůstávali. V Suchdole však jiní mrtví z transportů pohřbeni nebyli.

Dochovaly se krátké a nejasné dvě zprávy o vlakových transportech v Hladkých Živicích:

... na hlavním nádraží bylo vidět celé vlaky, projíždějící s ruskými zajatci – byli v krytých vozech a nazi. Na zdejším nádraží byla stravovací a převlékácká stanice.

2 Ciglbauer, Jan. Průjezd vlaku smrti č. 92420 Českobudějovickem, r. 2015. Dále jen Ciglbauer.

3 Vávrovský, Emil. Svoboda šla Ostravskem, r. 1965, s. 218: Z vlakového transportu utekli 4 vězni. Na útěku byli spatřeni a zastřeleni. Jsou pohřbeni nedaleko trati.

Ale to jejich stravování bylo „skvělé“. Jen jednou týdně dostávali trochu lidskou stravu.⁴⁾

... Po odjezdu vlaku byl nalezen za nádražím směrem k Suchdolu nad Odrou zmrzlý vězeň vyhozený z vlaku. Není známo, kde je pohřben.⁵⁾

Zpráva o jiném transportu je zaznamenána v Přerově, kde se podařilo českým zaměstnancům zorganizovat rozsáhlou potravinovou pomoc a potravinami podplatit i vojenský doprovod, aby mohli být nasyceni vězni ve vagónech.⁶⁾

Informace o transportech projíždějících Ostravou⁷⁾ jsou velice výmluvné a zajímavé, nelze však odhadnout zda jde o tentýž, který zanechal v Suchdole 47 obětí.

Některé transporty bloudily. To je případ, který podrobně zpracoval J. Ciglbauer. Projel Moravou, Pardubicemi, Prahou a zamířil přes České Budějovice do Rakouského Mauthausenu, kde nebyl přijat, protože byl koncentrační tábor přeplněn, proto se po stejné trase vracel na Prahu a do Oranienburgu u Berlína. Tvořilo jej 37 otevřených uhelných vagónů s nízkými bočními stěnami a jeden osobní vagón pro strážné SS. Ve vlaku bylo vtěsnáno 3 500 vězňů, v několika vagónech i ženy. Šlo o jeden hrůzostrašný masakr. Jen na Českobudějovicku a Kaplicku bylo napočítáno 255 obětí.⁸⁾

Rybkaova zpráva: Jde o nejpodrobnější popis transportu z Osvětimi do cílové stanice koncentračního tábora Dora. Citujme tedy doslovně

4 Kronika české menšinové školy.

5 Cestou bojů k vítězství II., s. 485, Hl. Životice. Připravil L. Prusenovský, r. 1965.

6 Rosmus, K. Odboj a revoluce, s. 85.

7 Vávrovský, Emil. Svoboda šla Ostravskem, s. 12.

8 Ciglbauer.

Rudolf Rybka po příjezdu do Osvětimi 20. 4. 1942 dostal číslo 35667. Červený trojúhelník s písmenem T znamenal, že je Čech a politický vězeň.

pětistránkovou zprávu Rudolfa Rybky z Kyjovic, který vše přežil a brzy po válce zaznamenal:

Dnes je tomu již roků, když mnozí z Vás jste šli do práce, jiní již po práci se ubírali domů při dvaceti stupních mrazu a viděli jste kolem sebe projížděti nákladní vlak, nebo jste jej viděli státi v nádraží, nebo mimo nádraží na slepé koleji a v každém žel. voze jste viděli jakési bytosti a až za okamžik jste si s hrůzou uvědomili, že to jsou lidé. Ano, byli to lidé, chatrně oblečení, přes hlavu měli přehozenou pokrývku, nebo jakýsi hadr a přitom – pokud ještě mohli – volali a prosili v tom mrazu o trošinku vody nebo kousek sněhu, že mají žízeň. Byli to tehdy vězni všech národností z celé podmaněné Evropy, vězni z koncentračního tábora Osvětim, který nacisté v poslední chvíli evakovali tímto nelidským způsobem a počínali si jako zběsilí.

Jako osvětimský vězeň, který byl tehdy v jednom z těchto vlaků, vylíčím tuto evakuaci a hrozné vraždění, které se dělo od překročení osvětimské brány do Hlívce a potom nákladními vlaky až do Sangerhausenu-Nordhausenu a do koncentračního tábora „Dora“, kde nás dovezli dne 29. ledna 1945.

Dne 17. ledna 1945 nastoupili všichni vězni koncentračního tábora Osvětim jako obvykle na nástupiště, seřadili se dle pracovních skupin a měli vyjít na svá pracoviště. Z dálky bylo slyšeti dělostřelectvo. My již dobře věděli, že Rusové prothli frontu za Krakovem a že naše dny v tomto táboře hrůzy jsou sečteny. Přes bránu tábora vypochoďovaly již první skupiny, když najednou ustala hudba, která hrála denně při nástupu do práce. A v tom do tábora přijel velitel Schwarc, nařídil rozdati vše mezi vězně mimo poživatiny. Museli jsme zpět do dřevěných baráků, vzít pokrývky a takto připraveni jsme čekali ovšem s obavou, co bude dále. Krátce před polednem museli jsme zase nastoupit do pracovních skupin a pochodovat do práce. Polední polévku jsme již neobdrželi, protože v kuchyni se již nevařilo. Hladoví a zklamaní museli jsme znovu pracovat, ačkoliv dělostřelectvo bylo velmi dobře slyšeti a my jsme neztráceli naději. Když jsme tento den večer přišli zpět do tábora, každý kdo byl nemocen, mohl se hlásit v tak zvané nemocnici. Zdraví, že příští den opustí tábor. Každý z nás vzal sobě všechno, co mohl vzít, k tomu jsme obdrželi každý jeden chleba.

Příští den ve dvě hodiny odpoledne, jsme všichni nastoupili za silného mrazu a vždy po stovkách jsme opouštěli po dlouhém věznění koncentrační tábor Osvětim. Každou stovku vězňů doprovázelo osm, po zuby ozbrojených esesáků, kteří sebou vlekli vše, co si kdo který uloupil. Pochodovali jsme přes město Osvětim chatrně oblečení, ponožky nebo onuce měli jen jedinci, boty – pokud se to dalo tak nazvat – s dřevěnou podrážkou, tvrdé a tyto odíraly nohy do krve. Esesáci vlekli sebou veliká zavazadla, s ničím se nechtěli rozloučit, a proto byli brzo unavení, u nás vězňů, to nevypadalo jinak. Hladoví, promrzlí jsme pochodovali směrem na Nikolaj, kde jsme dorazili ráno. Cestou jsme slyšeli nepřetržitě

střílet. Přitěžující balíky, jako pokrývky, jsme cestou zahazovali. Když někdo uklouznul, nebo vystoupil z řady chtěje si opravit botu, byl zastřelen, nebo ubit pažbou pušky.

První noc jsme skoro všichni pochodovali dosti dobře, ačkoliv nás bylo mnoho zastřeleno. Mrtvoly zůstaly ležeti ve sněhu u pokraje cesty. Co s nimi obyvatelé vesnic, kde jsme procházeli, dále dělali nevím. Asi k poledni byla první zastávka v jedné oplocečné cihelně pod širým nebem při dvaceti stupních pod nulou. Když jsme zůstali státi na místě asi tři hodiny, bylo zima, při tom jsme jedli jen sních. Od tří hodin odpoledne jsme se vlekli až do příštího večera, kdy jsme došli do Hlívce. Tam nás zahnali do jednoho z pěti táborů, odboček to osvětimských. Tento tábor byl již přeplněný, a proto jsme zůstali dvě noci a den pod širým nebem při velkém mrazu. Již třetí den bez jídla, promrzlí, museli jsme utíkat mezi dvěma řadami esesáků a tito vybírali, kdo půjde dále a kdo tam musí zůstat. Každý chtěl být zdravý, a proto utíkal. Zůstat, znamenalo být zastřelen. Kdo nemohl, musel mezi dva baráky, kde stálo již asi 500, mnoho leželo na zemi a umíralo. V tento den večer obdrželi jsme zase po dlouhé době asi 10 dkg chleba.

Kolem čtvrté hodiny ráno nastal povyk, že pojedeme dále vlakem. Strašná podívaná byla, když jsme opouštěli tábor, na spousty zmrzlých, zastřelených, ubitých na sněhu ležících a umírajících vězňů všech národností. Mrtvol leželo tolik, že když jsme museli znovu nastupovat po stovkách, uklízeli jsme napřed mrtvoly, kterých zůstalo v Hlívicích nepřehledné množství. Eses nás hnali přes přetržený plot hlivického tábora úplně potmě na železniční tovární násyp, kde stály vagony od uhlí a do těch jsme museli nastoupit. S automatickými pistolemi nás počítali do každého vagonu sto, a protože bylo těchto vozů málo, bylo v některých i po sto třiceti vězňích. Jídlo jsme neměli žádné, promrzlí až na kost, natlačení v otevřených vagonech a kolem nás na náspu asi 10 m od vlaku stáli esesáci dobře oblečení, míříce na nás strojními puškami a pistolemi. Několik km od nás bylo slyšeti střílení a v zadních vozech dokonce slyšeti rachot tanků. Dle pozdějšího vyprávění, byly prý v tuto dobu Hlívce již částečně osvobozené. Vlak se dal do pohybu a my jsme zatím nevěděli, kam jedeme, co s námi bude.

První další zastávka byla v Rybníku, druhá ve Svinově, pár km od své rodiny, ženy, dcerky, které jsem již dlouhé tři roky neviděl. Úplně promrzlý, člověku vůbec nepodobný, se silně rozevřenýma očima jsem se díval na svinovské nádraží. Po přechodním mostu z Vítkovic přecházeli právě dělníci na svinovské nádraží, házeli nám chleba, cigarety, ale esesáci je okřikovali a dokonce i na ně začali střílet. Rozloučili jsme se se Svinovem a jeli zase dále. Mnohý si dobře pamatuje, že podél trati, kde jsme projížděli, zůstávaly ležeti mrtvoly, které byly vyházeny z jedoucího vlaku, abychom Vám naznačili, že umíráme zimou a hladu.

Dlouhou zastávku jsme udělali v Suchdole nad Odrou 19. 1. 1945,⁹⁾ kde jsme prosili o kousek sněhu, ale i tento nám byl esesáky odmítnut. Dobří lidé ze Suchdolu nám poslali pár kbelíků vody, něco chleba, ale esesáci nám nedali nic, vodu vylili a lidi zahnali pažbami svých pušek zpět. Jeden starší již dělník si dodal odvahy, a ačkoliv jej esesáci odháněli, házel nám do vozů sníh, který byl tehdy lepší než kus chleba, neboť jsme měli velikou žízeň.

Dále jsme projížděli přes Hranice, Lipník n. B., Přerov, Břeclav, Vídeň. V rakouských nádražích, kde jsme zůstali státi, zakrývali si cestující kapesníkem oči, aby neviděli toto hrozné dílo nacistické zločiny. V jiných nádražích, při spatření našeho vlaku, dělali cestující, kteří tam čekali na své vlaky, velký povyk a okřikovali esesáky. Při projíždění Rakouskem, měli jsme již tři plné vozy (železniční vozy) mrtvol. Mrtvoly se vždy ponechaly v každém voze tak dlouho, až pak obyčejně bylo nařízeno mrtvoly vyházet. Toto nařízení také přišlo na nádraží v Halle, kde cestující sobě zakrývali oči a utíkali z nádraží hlasitě nadávající. Mrtvé spoluvězně jsme museli táhnout po zemi za nohy, jelikož jsme neměli tolik síly, abychom je nesli až do posledních vozů, při čemž jsme byli bití a několik spoluvězňů bylo i zastřeleno.

Přes naše území jsme projížděli druhý a třetí den, čtvrtý a pátý přes Rakousko, šestý a sedmý den nás zůstalo v železničním voze, ve kterém jsme se nacházeli, ze sta vězňů jen šedesát tři položivých.

Při projíždění Německem osmého dne, jsme se již nepodobali lidem, ale vyjícím zvířatům a mrtvol bylo v každém voze tolik, že jsme je již nesměli vyhazovat a nosit do zadních vozů, i když vlak zůstal státi při náletu spojeneckých letadel. Devátého a desátého dne se nás dožilo z třiašedesáti jen dvačtyřicet. Vzpomínám si ještě dnes na spoluvězně z Dory, kteří vykládali, že prožili již mnoho transportů, ale tolik mrtvol a tak strašný transport ještě neviděli nikdy.

V koncentračním táboře „Dora“ jsme byli přijati dobře, po koupeli se šlo ihned na bloky, kde se nocovalo pěkně v teple, druhý a třetí den v tomto táboře bylo tolik mrtvol, že si vedoucí s nimi nevěděli rady a museli je pálit na hranicích, jelikož krematoria nestačila. Mysleli jsme, že teď je již tomu vraždění konec, ale velice jsme se mýlili. Koncentrační tábor Sangerhausen – Dora, nebyl o nic lepší než Osvětim. Za krátkou dobu mého věznění v tomto táboře jsme viděli desítky lidí všet za nic a pro nic. Na apelovém místě postavili asi patnáct šibenic, přivedli 30 vězňů, ruce vzadu svázané, v ústech dřívko, aby nemohl žádný mluvit, toto bylo svázané za hlavou motouzem. Napřed pověsili 15 vězňů a těch druhých 15 se muselo na ně dívat.

⁹⁾ Zastávka v Suchdole 19. leden není správný údaj, protože vyšli 18. ledna pěšky z Osvětimi. Starosta Nitschmann, uvádí v kronice 20. ledna, ale při sčítání dnů pochodů a jízdy vychází zastávka v Suchdole na 21. leden. Svědčí pro to i záznamy z meteorologického pozorování v Suchdole, viz pozn. 12. Můžeme také připustit, že se Rybka zmýlil a byl v jiném transportu, který nezastavil v Suchdole, nýbrž v Lipníku n. B., jak také uvádí v novinových článcích.

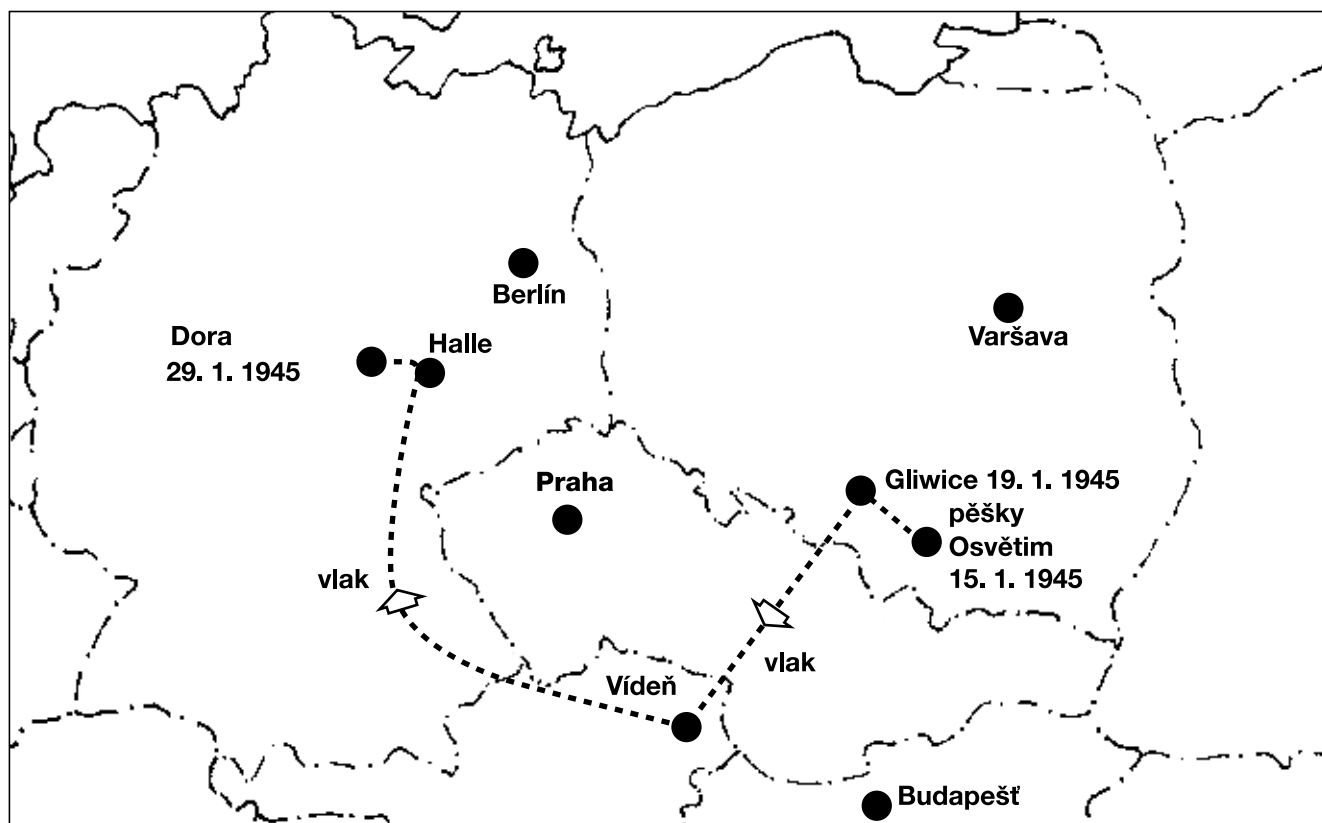
Za pětadvacet minut je shodili na zem a pověsili ty druhé. Jednou odpoledne v únoru 1945 pověsili takovým způsobem vždy po 15, asi 65 vězňů. Kdo se ještě hýbal, když byl ze šibenice shozen, tomu esesáci rozbili hlavu. Nepočítám v to ubožáky, kteří byli v podzemních slujích, kde se vyráběly V-1 a také tajně zbraně, V-2, kteří byli po desítkách uvázáni k jeřábům a po přečtení nějakého nařízení z Berlína pověšeni a to tím způsobem, že se jeřáb dal do pohybu a vytáhl tyto ubožáky asi jeden metr nad zemí. Na toto divadlo, jak říkali nacisté, se dívali civilní i vojenští Němci, jak muži, tak i ženy a mládež, kteří tam pracovali.

Pak protrhli frontu západní spojenci a nastal nový transport smrti, který skončil jen pro některé šťastně a jiní, kteří nemohli již pochodovati, byli zahnaní jako zvěř do klubka a strojnými puškami zastřeleni. Vzpomínám na Vás milí kamarádi z dalšího koncentračního tábora z Ilefeldu, kteří jste položili své životy u Wiepke, potom u Mieste a skoro všichni z tohoto tábora u Gardelegen, kde se mně podařilo utéci a tak jsem se dostal k Američanům. Toto je stručný popis nacistického běsnění, jen částečně vylíčený a napsaný po návratu domů, bez písemných záznamů – z paměti.

Rudolf Rybka, v. r. Kyjovice 174

Rudolf Rybka (1916–1986): Před válkou měl s manželkou v Kyjovicích u Opavy malý obchod se smíšeným zbožím. V r. 1940 byl vyzván, aby nastoupil do německé armády. Protože odmítnul, byl odvezen do koncentračního tábora Osvětim jako vězeň č. 35667. Byl zařazen do komanda, které se staralo o 56 rybníků v okolí. Tady se mu podařilo přežít. Po válce třikrát svědčil proti členům ostrahy táborů v procesech ve Frankfurtu n. M. v r. 1964, v Essenu a Kolíně n. R. v r. 1968. Na veřejnosti posloužil nesčetněkrát přednáškovou činností o nacistických zvěrstvech v koncentračních táborech, kterými prošel. Před odchodem do invalidního důchodu působil jako instruktor kin.

Koncentrační tábor Dora: Vznikl až v r. 1943 po té, co spojenci zničili středisko vývoje raket V-1 v Peenemünde. Volba padla na vápencový kopec Kohnstein, poblíž města Nordhausen. Stávající štolky byly přebudovány v rozsáhlý systém dvou hlavních tunelů A a B v délce 1800m, které byly propojovány 150–200m dlouhými štolami, kterých mělo být 50. Podzemní továrna, odkud vyjely první rakety V-2 začátkem roku 1944, se stala hrobem tisíců vězňů. Z počátku byla pobočkou koncentračního tábora Buchenwald a budovali jej čeští vězni. Počítalo se s vězni, kteří měli určité předpoklady pro tento úkol. Později sem bylo nahnáno tisíce vězňů, úmrtnost byla ohromná. Ve štolách žili v otřesných podmínkách o hladu, bez vody, nemytí, bez záchodů, v prachu, hřmotu a jejich jakýkoliv styk se světem byl nežádoucí. Teprve v r. 1944

Přibližná trasa transportu Osvětim – Dora.

Pěšky z Osvětimi na západ do Gliwice, dále vlakem na jih přes Ostravu, Břeclav, Vídeň k Linci a Mauthausenu, kde je nepřijali, neboť tábor byl přeplněn. Transport vlakem pokračoval Bavorskem na sever až do Halle a Dory.

byl budován tábor venkovní, kam dorazil i Rybka. V koncentračním táboře Dora zahynulo 10–12 tisíc vězňů.¹⁰⁾ Vzhledem k požadavkům utajení výroby tajné zbraně V-2, byl jejich návrat nežádoucí.

Transport v Suchdole-Zauchtel: Pokusme se shrnout, k čemu v Suchdole došlo, vždyť Rudolf Rybka se o zastávce v Suchdole zmiňuje jen na pěti řádcích.

Často je citována **zpráva Fr. Honče:** ... přijel 18. ledna v pozdních hodinách. Venku mrzlo. Do stanice vjížděl nákladní vlak a byl přistaven na třetí kolej. V dobytčácích, tak se říkalo otevřeným vagónům, byli vězňové nakupeni jeden přes druhého, tváře vychrtlé, pohaslé oči, nedostatečně oblečení. Byli hladoví a vykřikovali: „Wasser, essen, Brot.“ Nástupiště bylo však prázdné, jen železničáři měli službu. Otřesný pohled! Dělníci z výtopny, samozřejmě čeští, donesli něco chleba a chtěli vězňům podat vody. Esesmani je odháněli pažbami pušek a vodu jim vylévali. Pak jim házeli do vozů alespoň koule sněhu, protože vězňové měli žízeň, kterou způsobila horečka. Esesmani železničáře zastrašovali střelivem. Někteří vězňové měli v sobě ještě sílu. Chtěli si svobodu vydobýt útekem. Mysleli si, že se jim to v tom přitmní podaří.¹¹⁾

Za oficiální zprávu se dá považovat zápis v kronice obce, z pera starosty **Josefa Nitschmanna:** 20. 1. 1945 přijel vlak s vězni z koncentračního tábora Osvětim do stanice Suchdol. Byla už noc a obyvatelé blízkých domů byli upozorněni na příjezd tohoto vlaku nelidským řvaním a nářkem. Do blízkosti vlaku se nikdo neodvážil, protože jejich strážci hrozili použitím střelné zbraně. Vlak byl sestaven z otevřených uhelných vagónů a vězňové tam stáli namačkání a křičeli „Wasser a Brot“. Většina byla už napolo zmrzlá, protože panoval mráz minus 20 stupňů.¹²⁾ Někteří se pokoušeli utéci a byli zastřeleni hlídkami.

V nádražní budově se nacházela NSV (Nacionálně socialistická lidová péče), kde suchdolské ženy konaly denní a noční službu. Některé z těchto žen chtěly nabídnout ubohým vězňům vodu a čaj, bylo jim ale od hlídek nadáváno a hroženo zastřelením. Za to byly v srpnu 1945 zavřeny a strádaly 5 měsíců ve vězení.

V jakém stavu se vězňové nacházeli, je nepopsatelné. V dřevěných pantoflích, v lehkém pruhovaném vězeňském oblečení a bez pokrývek hlavy. Příští ráno jsem byl zavolán telefonicky z nádraží, abych zařídil přepravu jednoho mrtvého žida do márnice, což jsem také okamžitě učinil. Ani ne 5 minut po tom, jsem obdržel zprávu, že na nádraží se nachází ne jeden, ale mnoho mrtvých. Byl

¹⁰ Unzeitig, Josef, Ivo. Dora, Ostrava 1988.

¹¹ Zpráva Fr. Honče z Nového Jičína je převzata z VSONJ sv. 32, s.1, šlo o očitého svědka.

¹² Meteorologická stanice Suchdol udává velice přesné a obsáhlé údaje.

V sobotu dne 20. ledna ve 21 hod byla teplota

-8,8 °C, výška sněhové pokrývky 20 cm. V neděli ráno min. teplota -18,0 °C. V pátek 19. ledna byla minimální teplota jen -5,4 °C.

jsem požádán se tam dostavit osobně, abych učinil potřebná opatření. Nacházelo se tam 42 mrtvol, část zastřelených a část zmrzlých, po celém nádraží roztroušených. Zařídil jsem odvoz na hřbitov a chtěl jsem požádat, aby strážníci vykopali hromadný hrob. Toto bylo znemožněno gestapem v Novém Jičíně a od nich jsem dostal příkaz, tyto mrtvé vhodit do jakéhokoliv kráteru po bombách v okolí Suchdolu. Na moje upozornění, že v okolí Suchdolu se nachází jen jeden takový kráter u mostu novojičínské lokálky, mi bylo řečeno, abych jej použil. Nebylo možné zakrýt zemi, protože se zde žádná nenacházela. Při dvaceti stupních mrazu byly mrtvolky hozeny dovnitř. Při jarní povodni Odry mrtvolky byly znovu viditelné, byly stále vidět jejich končetiny, protože dovoz hlíny po rozbitých louce nebyl možný. Češi hrozně nafoukli celou tuto věc po ruské invazi a já uniknul před zatčením jen díky výpovědím českých obyvatel. Byl přichystán pompézní pohřeb, na kterém se podílelo české obyvatelstvo celého okolí. Němečtí obyvatelé museli již ve 4 hodiny ráno zametat ulice, ale zúčastnit se nesměl žádný a také žádný se nesměl ukázat u okna, protože každý by byl nelidsky potrestán, kdyby tento příkaz nedodržel.¹³⁾

Vlaková souprava dorazila do Suchdolu (Zauchtel) večer a z nějakých příčin zde stál v patnáctistupňovém mrazu několik hodin.¹⁴⁾ Toho využili někteří zoufalí vězňové, nedbali na nebezpečí a pokoušeli se o útěk. Docházelo k dalším dramatickým příběhům, které se dozvídáme z dalších pramenů. Několika vězňům se útěk skutečně zdařil, ti, kteří znali zdejší kraj, se vydali směrem do obcí obývaných Čechy a zachránili se.

Selhalo i pět sester německého červeného kříže, které měly stanoviště na nádraží. Pro neposkytnutí pomoci byly sice po válce souzeny, ale osvobozeny. Ve výslechovém protokolu se uvádí: *Když vlak s vězni 23. ledna večer zastavil na suchdolském nádraží, měly zde službu výše zmíněné sestry Červeného kříže. Vařily kávu a čaj a podávaly jídlo příslušníkům německé branné moci a evakuovaným osobám...*¹⁵⁾ K jejich zatčení došlo mj. na podkladě **Otty Kominíka** z Jinonic u Prahy, který byl spolu s ostatními vězni zařazen do zmiňovaného transportu. Uvedl: „...jsme projížděli vlakem železniční stanicí Suchdol, kde vlak stál asi 3 hodiny. K vlaku bylo připojeno 6 vagonů s německými ženami a dětmi, kterým nosilo asi 10 žen Německého červeného kříže čaj a obložené chlebičky.“¹⁶⁾ *My ... prosili jsme tyto o podání vody, které bylo ve stanici dosti ... , avšak ženy se od nás se smíchem odvracely a prosbě nevyhověly.“*

13 Gedenkbuch r. 1945, SOANJ.

14 Nejvěrohodněji vypadá údaj O. Kominíka 3 hodiny. Příčinou odstavení transportu mohlo být připojení šesti vagonů s německými ženami a dětmi, kteří se pravděpodobně stěhovali s táborovým personálem.

15 Diplomová práce Pavel Krákora. Činnost Mimořádného lidového soudu N. Jičín v letech 1945–48 a souzení z obce Suchdol nad Odrou, Opava 2001, dále jen Krákora, cituje soudní spis ZAO fond: MLS N. Jičín 1945–48, č. spisu Ls 42/46 Zpráva o zatčení SNB vel. Suchdolu n. O. ze dne 21. 9. 1945.

16 Cituje Krákora, šlo nejspíš o evakuaci dětí a německých žen, které nebyly zapojeny do válečného průmyslu, což nařídil německý Kreisleitung v lednu a únoru. Vávrovský, Emil. Svoboda šla Ostravskem, s. 14.

Toto svědectví podpořila svou výpovědí také 18letá Němka **Irmgarda Krieglová** z Jablunkova, která na konci války sloužila v Suchdole jako zemědělská dělnice: „Uvedeného večera stála jsem na peróně, když vlak s politickými vězni, kteří volali a křičeli o poskytnutí vody. Já sama jsem takové týráni vězňů v duchu kritizovala. Kolem vlaku chodila vojenská stráž, příslušníci SS a řadového vojska, kteří s vězni brutálně zacházeli. Jeden příslušník SS, což jsem dobře viděla, střílel z pušky přímo do vagonů s vězni. Jelikož jsem se na to nemohla dívat, šla jsem domů a viděla několik hromad mrtvol ležeti na zemi. Vězňům se mohla poskytnout alespoň voda, které bylo na nádraží dostatek.“¹⁷⁾

Útěk vězňů: Velitel četnické stanice ve Starojické Lhotě **Antonín Baroň** publikoval v časopise Kravařsko informaci o třech uprchlících z transportu v Suchdole, které potkal. „Prchali tehdy dobře, směrem na Starojickou Lhotu a k protektorátním hranicím. V tu dobu hrčely telefony již na všech stanicích, s důrazným upozorněním, že prchají vězňové, které je nutno bezpodmínečně dopadnout a zadržet. Na konci Starojické Lhoty sdělil mi přítel rolník B. Vavřín, že u něho před chvílkou byl vyhublý ošumělý člověk, že mu říkal, že uprchl z transportu a prosil ho o teplé jídlo. Měl obavu, neběží-li o nástrahu gestapa. Odešel prý po silnici k Palačovu.“ Strážmistr jej nechal odvézt na saních až do Lešné. Pak potkal ve Lhotě další dva vězně. Byli to Češi, jeden od Brna, druhý od Olomouce. Odvedl je na okraj vesnice k lesu do stodoly rolníka Jana Vavřína. V noci je podělil chlebem a slaninou a ukázal jim další směr cesty. Více vězňů v jejich obvodu se neukázalo.¹⁸⁾

Doložen je taktéž úspěšný útěk dvou Slováků židovské národnosti, kteří uprchli z transportu v Suchdole **Zoltán Morgenbesser** ze Staré Lubovně a **Alexandr Friedmann** od Prešova. Podařilo se jim zapojit se na Vsetínsku 1. února do partyzánské brigády Jana Žižky v úderné rotě kpt. Jerryho. Po válce byl Morgenbesser úspěšným majitelem vinopalny, po r. 1949 emigroval do Rakouska.¹⁹⁾

Ke štramberským partyzánům se v lednu 1945 připojil uprchlý vězeň z Osvětimi Rakušan **W. Immergut** a uprchlí sovětští zajatci **I. Davidov** a **E. Pugačev**.²⁰⁾ Není však doloženo, zda uprchli z transportu v Suchdole. Útěk se také zdařil **Aloisi Slabému**, který byl po válce zaměstnán na dráze v Lipníku n. B. Tam však jeho stopa končí a jeho svědectví schází.

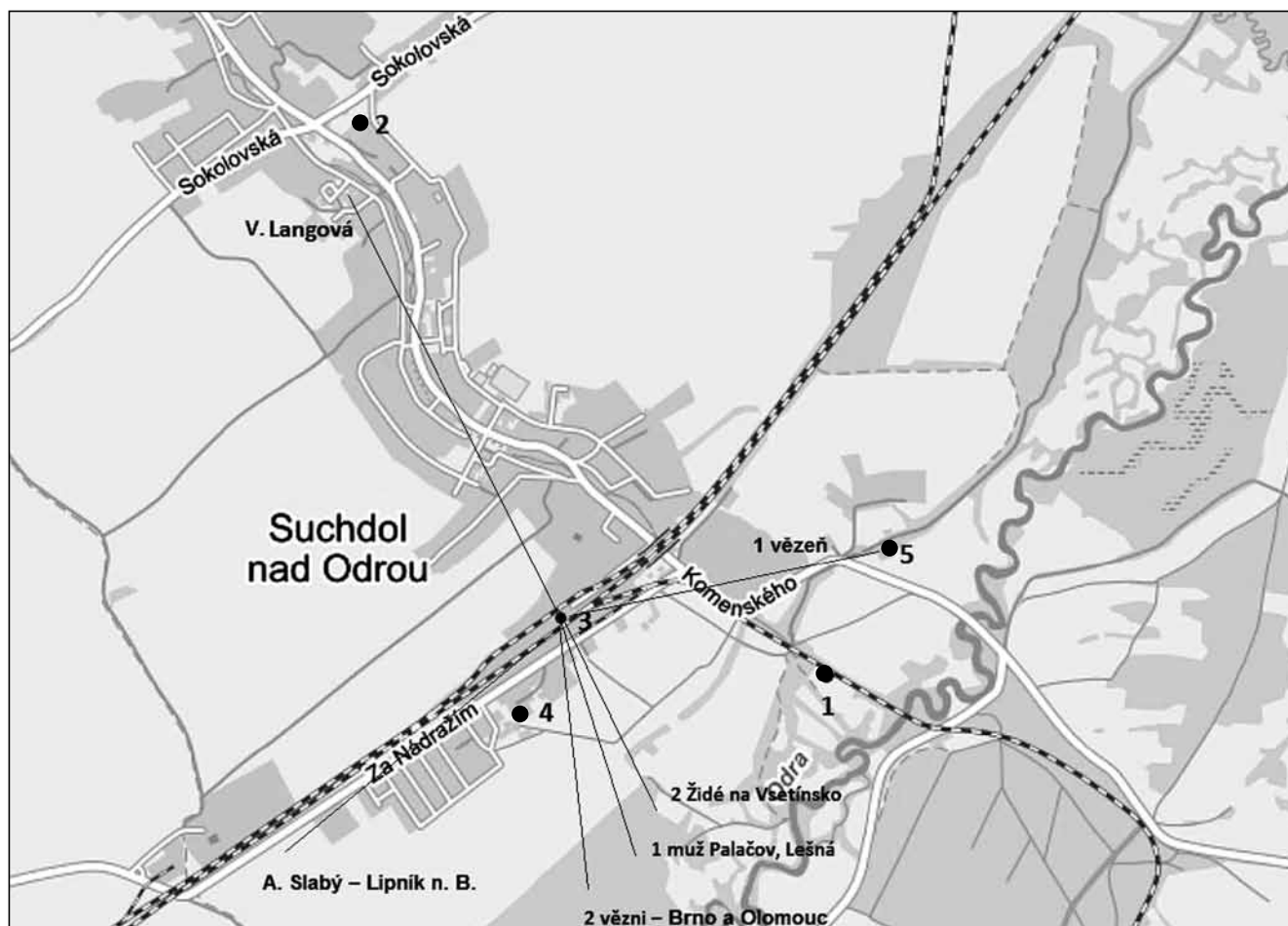
Ti méně šťastní spoléhali i na lidskost místního německého obyvatelstva. Na dveře Anny Valerie Langoové čp. 255 zaklepal večer zraněný vězeň židovského

17 Činnost Mimořádného lidového soudu Nový Jičín v letech 1945–48 a souzení z obce Suchdol nad Odrou. Magisterská diplomová práce Pavel Krákora, Opava 2001. Odsud jsou informace o pěti sestřích německého červeného kříže a výpovědi Krieglová, Langová, Kominík.

18 Kravařsko 1949 č. 10 s. 123 (zkráceno).

19 Almanach obětí nacismu 1939–45 v okrese Vsetín (informaci dodala D. Milatová). Informace doplnila Mgr. Pavelčíková z muzea ve St. Lubovni.

20 Nečas, Ctibor. Tři stránky z kroniky pokrokového mládežnického hnutí na Novojičínsku. OVKSČ 1963, s. 51–52.

Mapa se zákresem míst spojených s transportem v Suchdole nad Odrou

1 kráter u železniční trati

2 mohyla na hřbitově

3 pamětní deska na nádraží

4 jeden z vězňů se po nějakou dobu skrýval v továrně na zpracování ryb. Po něm tam zůstal brloh ze slámy, vězeňské dřeváky a útržky pruhované látky, výrobky z konzerv.

5 Buchbergerova hájenka na Rybníkách

původu. Prosil o poskytnutí trochu vody. Ta se jej „ujala“, ale vedla jej na policii. Žid to posléze pochopil a snažil se jí utéci, avšak nepodařilo se mu to, protože byl zesláblý a navíc poraněný na pravé noze. O jeho dalším osudu se můžeme domýšlet. Langová byla po válce za tento čin odsouzena na pět let žaláře, po roce však byla zařazena do odsunu.²¹⁾

Nedaleko nádraží Na rybníkách se hajný **Buchberger** chlubil tím, jak na vězně pustil psa a jak ten jej „statečně“ trhal. Pokračování tohoto případu neznáme.²²⁾

Z vlakového transportu utekli čtyři vězni. Na útěku byli spatřeni a zastřeleni. Jsou pohřbeni nedaleko trati, patrně na katastru obce Mankovice.²³⁾

Ráno lidé spěchající za šera do práce, mohli vidět v kolejisti podivné hromádky, v nichž bylo možno rozpoznat lidská těla, to však vlak byl již pryč.²⁴⁾

Bilance:

- minimálně šesti vězňům se podařilo útekem zachránit si život,
- další min. dva byli zadrženi na útěku, o jejich osudech více nevíme,
- čtyři zastřeleni u Mankovic,
- z toho vyplývá, že minimálně dvanácti vězňům se podařilo utéci z dosahu strážných, 15–20 jich bylo na útěku zastřeleno na nádraží.²⁵⁾

Směry útěků: dva Židé ze Slovenska – Z. Morgenbesser a A. Friedmann – se vydali směr Vsetínsko, kde se zapojili do partyzánskeho oddílu; na Rybníkách u hájenky byl na jednoho vězně puštěn pes hajným Buchbergerem; u Valerie Langové čp. 255 požádal o pomoc zraněný vězeň, ale byl předán policii; ve Starojické Lhotě přenocovali dva vězni, jeden pokračoval od Brna, druhý od Olomouce; jeden muž byl převezen ze Starojické Lhoty směr Palačov,

21 Mimořádný lidový soud v Novém Jičíně 30. 10. 1945, fond ZAO.

22 Z vyprávění Bedřicha Bendiga ze Suchdolu, Poznámkář IV. s. 32.

23 Vávrovský, Emil. Svoboda šla Ostravskem, s. 12.

24 Z vyprávění Hegerové Anny, Poznámkář I. s. 109.

25 Z korespondence kronikářky uč. M. Holubové.

Lešná; Alois Slabý utíkal směr Lipník nad Bečvou. Před válkou bydlel v Suchdole a patrně znal terén.

Zpráva Františka Škrobáka: Pracoval u německého sedláka E. Barwiga²⁶) č. 20, kde byl přidělen pracovním úřadem. Vypověděl, že vězni byli vyhublí, oblečení polehku. Jejich těla vytahoval z krytého nákladního vagónu, který přistavili k rampě, protože odmítl jet s koňmi do kolejiště. Každý vězeň měl své číslo a národnost. To vše si zapisoval do notesu příslušník německého četnictva. Vězňové byli různých národností. Převážně tam byli Poláci, Francouzi, Italové a Belgičané. Sám je nakládal tak, jak byli ve zmrzlém stavu a odvážel na valníku. Bylo jich 47 – dvě fúry. Tehdejší německý starosta žádal, aby vězňové byli pohřbeni na hřbitově

Ze dna kráteru po bombě bylo nutno odčerpávat vodu, exhumaci provádějí němečtí obyvatelé (fotopříloha kroniky Suchdolu n. O.).

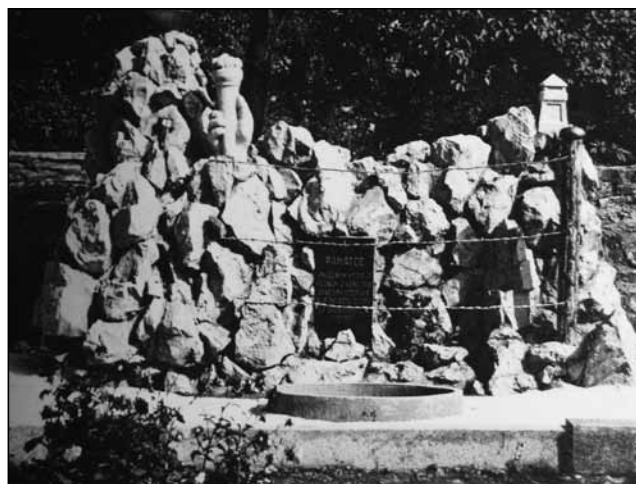

Čelo pohřebního průvodu s ostatky čtyřiceti sedmi obětí transportu smrti ke hřbitovu (fotopříloha kroniky Suchdolu n. O.).

26Správně Josef Barwig

v obci. Vojenské velitelství jeho požadavek však zamítlo. U řeky Odry asi 10m od kolejí na trati Nový Jičín – Suchdol n. O. byl kráter po letecké bombě, kterou tu v r. 1944 shodila spojenecká letadla. Tam je František Škrobák zavezl, zakryl chvojnám, a pak mělce zaházal hlínou, která byla natolik zmrzlá, že nešla nabírat. Brzy byla těla vidět i z okolo jezdících vlaků.²⁷⁾

Památná místa: Teprve v červenci 1945 byla jejich těla exhumována. Exhumaci prováděli Němci za asistence Národní stráže a německého lékaře MUDr. Aloise Navrátila, který zde zůstal až do odsunu. Dne 28. července za široké účasti občanstva byly jejich ostatky uloženy do společného hrobu na místním katolickém hřbitově. Členové svazu protifašistických bojovníků (SPB) r. 1963 na hrobě zřídili náhrobek z vápencových kamenů.

Původní úprava hromadného hrobu z r. 1963 (Foto J. Berger).

V r. 1970 byla nad hromadným hrobem vybudována mohyla z iniciativy SPB za hmotné účasti místního národního výboru a Československých státních drah, podle návrhu akad. sochaře Ant. Chromka a pod vedením kameníka pana Al. Hubra.

Mohyla – úprava z r. 1970.

27 Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 32, s. 1.

Největší pozornost upoutává velká pamětní deska na hlavním nástupišti nádraží. Čekající cestující se před ní zastavují a čtou: „Lidé bděte! Do kolejíste tohoto nádraží bylo dne 19. ledna 1945 nacisty vyhozeno 47 neznámých politických vězňů různých národností. Po osvobození RA v roce 1945 byli důstojně pohřbeni na místním hřbitově, kde jim na věčnou památku byla vybudována mohyla. Čest jejich památce!“ Pamětní deska byla odhalena 9. 5. 1973.

Přes veškerou snahu tato slova nejsou schopna vyjádřit, co hrůzy a utrpení se za tímto textem skrývá.

Pamětní deska na nádraží v Suchdole nad Odrou.

Lípa vysazená v r. 1995 na místě kráteru o průměru asi 8 m, kam byla uložena těla 47 osvětimských vězňů v lednu 1945, GPS: 49°38'27.288"N, 17°56'59.981"E (Foto autor, červen 2015).

Třetí památné místo, kde půl roku odpočívala těla v kráteru po letecké bombě, je označeno lípou, kterou suchdolští skauti zasadili v r. 1995 na okraji louky před železničním mostem přes Odru.

Závěrem: Přes veškerou snahu se dosud nepodařilo uvést všechny informace do vzájemného souladu, výpovědi svědků si někdy protirečí a je zjevné, že i tato poměrně obsáhlá zpráva je plná nepřesností. Dosud se nepodařilo sestavit ani úplný seznam transportů z Osvětimi pěších a vlakových. Proto prosím o poskytnutí alespoň dílčích informací vztahujících se k vlakovým transportům na emailovou adresu: daniel.rican@seznam.cz.

Při studiu tohoto případu jsem si uvědomil, jak mnoho jsme těmto čtyřicetisedmi obětem dlužni. Stále zůstávají bezejmenní a až 70 let po válce pátráme, co se zde vlastně událo. Šlo přitom o životy lidí, kteří možná dodnes někomu schází.

Poděkování: M. Jadviscokové z Ostravy, dceři R. Rybky, děkuji za zapůjčení pisemnosti z bohatého rodinného archivu.

Pomník „Na Cikánce“ v Bartošovicích

Radim Jarošek

Nedaleko Horního bartošovického rybníka se, ukrytý v zástinu stromů, nachází malý pomníček, který připomíná události 2. světové války v obci a jejím blízkém okolí. Pomník zde vznikl jako připomínka obětem nacistické zvěle a útlaku fašistického Německa – nedaleko něj stával zajatecký tábor a ruští zajatci, kteří v něm zemřeli, byli pohřbíváni v prostoru nynějšího pomníku.

Zajatci byli do Bartošovic přivedeni v lednu roku 1943. Ubytováni byli v táboře na okraji obce necelý kilometr jihozápadně od lihovaru. Objekty tábora

zmizely nedlouho po válce a dnes hrůzné události připomínají jen základy a skromné zbytky budov.

K samotnému táboru se dochovalo jen velmi málo historických informací. Pátrání v archivech přece jen přineslo některé údaje a zajímavá zjištění. Shromáždění a zpracování archivních materiálů si však vyžádá nějaký čas, navíc bude vhodné provést na místě podrobný terénní průzkum a rovněž se snažit oslovit i poslední pamětníky.

Příspěvek o samotném táboře proto přineseme v některém z dalších čísel a dovolíme si tímto

požádat pamětníky o spolupráci při získávání informací.

Pomník „Na Cikánce“ nechala vybudovat obec Bartošovice a byl slavnostně odhalen dne 6. května 1970. Pomník má tvar nízké mohyly a tvoří jej několik kamenných bloků. Na čelní straně se nachází pamětní deska s textem: „Zde jsou pohřbeni / sovětští zajatci / kteří zemřeli / v letech 1941–1945 / MNV Bartošovice“. Zajatci byli pohřbíváni postupně v blízkém okolí nynějšího pomníku. Kolik jich zde bylo skutečně pohřbeno, není přesně známo. Dostupné údaje hovoří o počtu 12 nebo 13.

Deska byla na objednávku MNV v Bartošovicích odlita v Tatře Kopřivnice. Nápis na desce je však nepřesný – místo r. 1941 má být r. 1943.

Na pomník vpředu navazuje obdélníkový betonový rám, do něhož jsou na levé a pravé straně zapuštěny vždy tři nízké kovové sloupky, které jsou spojeny řetízky červené barvy. Po obou stranách pomníku byly vlajkové stožáry.

Dříve byla u pomníku květinová výzdoba a prostor před ním vysypán drobným světlým kamenivem.

Pomník se nachází na pozemku parc. č. 2283 v k. ú. Bartošovice (GPS: 49.6713761 N, 18.0267583 E).

Fotografie ze slavnostního odhalení v r. 1970.

Pomník byl v posledních letech v neutěšeném stavu, v květnu tohoto roku, při příležitosti 70. výročí konce války, obec Bartošovice zajistila částečnou úpravu – byla provedena květinová výsadba a za pomník bylo vysazeno šest třešní.

Ale vraťme se ke dni odhalení v r. 1970, během něž přednesl proslov tehdejší předseda Místního národního výboru v Bartošovicích p. Zdeněk Javorek. Z jeho slov vybíráme: „*Jako lepší strava byl sovětským zajatcům podáván ječný nebo ovesný*

Současný stav pomníku (Foto Radim Jarošek).

Další foto z odhalení pomníku.

šrot smíchaný s vařenými neosolenými bramborami se slupkou, kousek černého chleba a hořká černá káva. Ale ani takového, můžeme-li říci, jídla neměli dostatek,

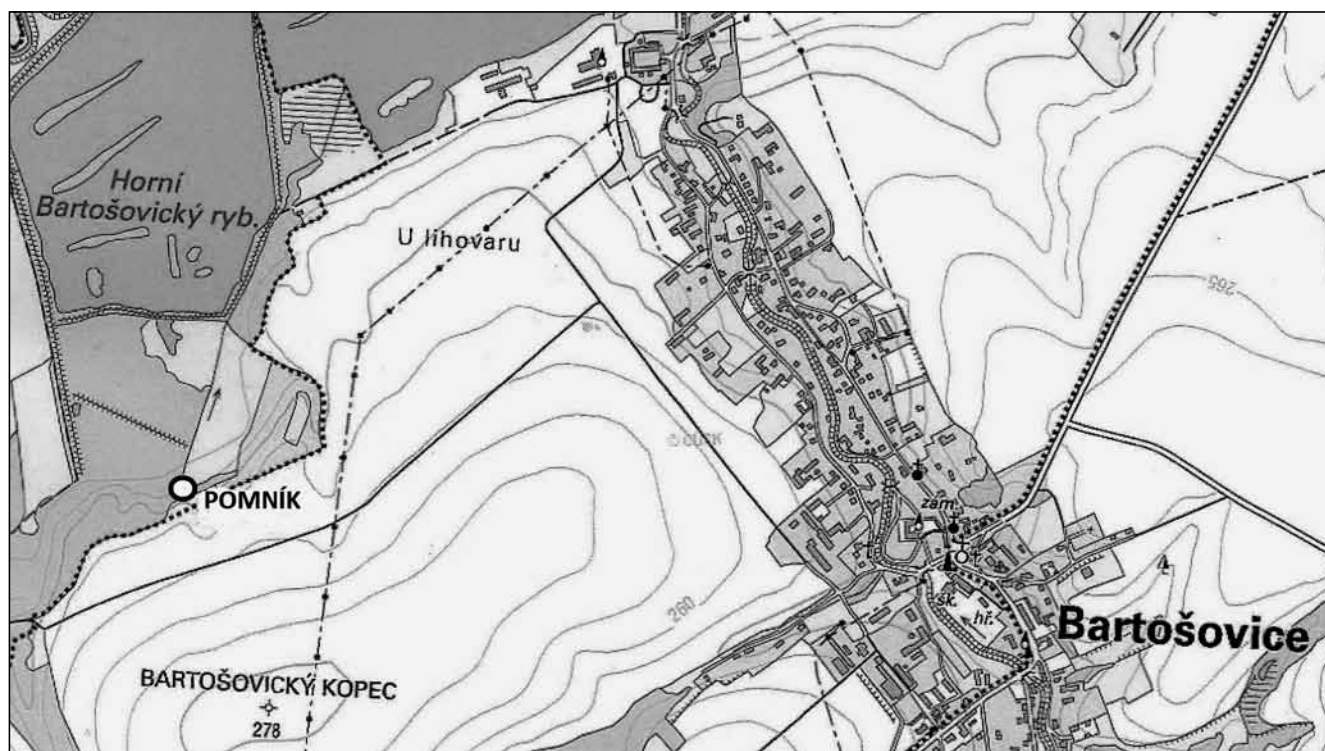
Detail pomníku s pamětní deskou (Foto Radim Jarošek).

takže z hladu pojídali při mlácení pšeničné zrna a v nestřeženém okamžiku se vrhali na hnojiště a smetiště pro kousky odpadů jídel, které tam byly náhodou místními lidmi vyhozeny.

Surové zacházení, zima, podvýživa a práce na vojenském SS statku způsobily, že nezjištěný počet zajatců těchto sovětských zajatců zemřel.“

Budiž tato slova připomenutím kruté doby před 70 lety a až někdy zavítáte do těchto míst, vzpomeňte s pietou na umučené zajatce, kteří zde byli zcela nepietně pohřbeni.

Za pomoc a informace děkuji p. Zdeňku Javorovi, paní Ivě Jeřábkové a p. Petru Bartošikovi.

Mapa se zákresem umístění pomníčku.

Smilov (Smilová, Schmeil) a samoty Magdalenský, Smilovský a Mikův mlýn (Mackelmühle, Schmeilermühle a Mückenmühle)

Jana Krejčová

Smilov po staletí patřil k biskupskému komornímu statku, jmenovitě je uveden v již vícekrát citované listině olomouckého biskupa Bohuše ze Zvole, vystavené v Olomouci 7. dubna 1456.¹⁾ Je však možné, že Smilov byl ještě starší, soudě podle pojmenování polních tratí (Alt Schmeil, Obere Alt Schmeil) a podle slovanského názvu. Původní obec patrně stála na místě trati zv. Starý Smilov, tedy obdobně, jak je tomu i u jiných obcí (Bruntál, Uherské Hradiště apod.). Údajně byla zničena husity.

Na stáří obce upozorňuje i pověst, uvádějící „Starý Smilov“ s kostelem v údolí mezi Městem Libavou a pozdějším Smilovem. Tam pasoucí se vepři svým podivným chováním zaujali pasáčka a on kopal, až narazil na špičku kříže z věže starého kostela. Nakonec za pomoci dalších byl vykopán celý kostel, který se kdysi propadl do země. Kostelní zvon odvezli do Libavé a druhý den vykopaný kostel již nenašli. „Nový“ libavský zvon vysvětil olomoucký biskup. Tato pověst svými hlavními aktéry (prasaty)

připomíná pověst o založení poutního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hrabyni.

Samostatnou obcí se Smilov stal v roce 1848, jeho zánik souvisí se zabráním obce do vojenského prostoru, resp. do vojenského tábora Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé, a to k 15. říjnu 1946.

Obec byla rozložena na náhorní planině při komunikaci vedoucí od Olomouce do Města Libavé. V jejím katastru pramení Smilovský potok (Schmeiler Bach) a Lichnička (Lichnitz), vody každého z nich tečou do jiného moře. Na západ od obce nad někdejším Smilovským mlýnem je Klášterní kopec (Klosterberg), na kterém dle pověsti stával klášter, jehož existenci lze jen stěží dokázat.

Smilov byl jedinou obcí na Libavsku, která měla svou železniční zastávku. Trať vede údolím řeky Bystrice, zastávka otevřená 10. září 1890, je dnes označena jako Hrubá Voda – Smilov. První ceduli Haltestelle Schmeil zhotovil smilovský učitel Anton

Diplom čestného občanství uděleného T. Kohnovi, rok 1901. ZAO, pobočka Olomouc, inv. č. 4384, sign. KH 186.

Nehyba. Budova, jak je patrné z dochované fotografie z 30. let minulého století, byla postavena z hrázdného zdiva. A protože obec měla zastávku, katastrům sice patřící již Nepřívazi, musela se o ni také starat a např. v zimě odklízet návaly sněhu.

Nejznámějším smilovským rodákem je polní maršál Ignatz Theimer, slavný veterán rakouské armády. Narodil se 16. srpna 1793 v č. p. 48. Ke stému výročí narození byla na jeho rodném domě umístěna mramorová pamětní deska. Zemřel ve Vídni 30. července 1864, pohřben je na tehdy největším vídeňském hřbitově – Schmelzer Friedhof.²⁾

Rozhodnutím obecní rady z 9. dubna 1901 bylo 30. dubna téhož roku uděleno čestné občanství arcibiskupovi Theodoru Kohnovi (na trůně 1892–1904).³⁾ Arcibiskup T. Kohn vizitoval smilovskou farnost v prvních dnech května, tehdy mu byl předán jmenovací list.⁴⁾

Kostel

Německé prameny⁵⁾ uvádějí dřevěný kostel ve Smilově k roku 1450, ten dokonce měl být významným a oblíbeným poutním místem s **milostným obrazem** Panny Marie Sněžné, uctívaným tam ještě ve 20. letech dvacátého století. O něco později, tj. 18. dubna 1482, je zmiňován smilovský farář Josef Jakob, rodák z Bruntálu. Po něm byl údajně farářem Johann Heinrich. V roce 1595 Smilovští

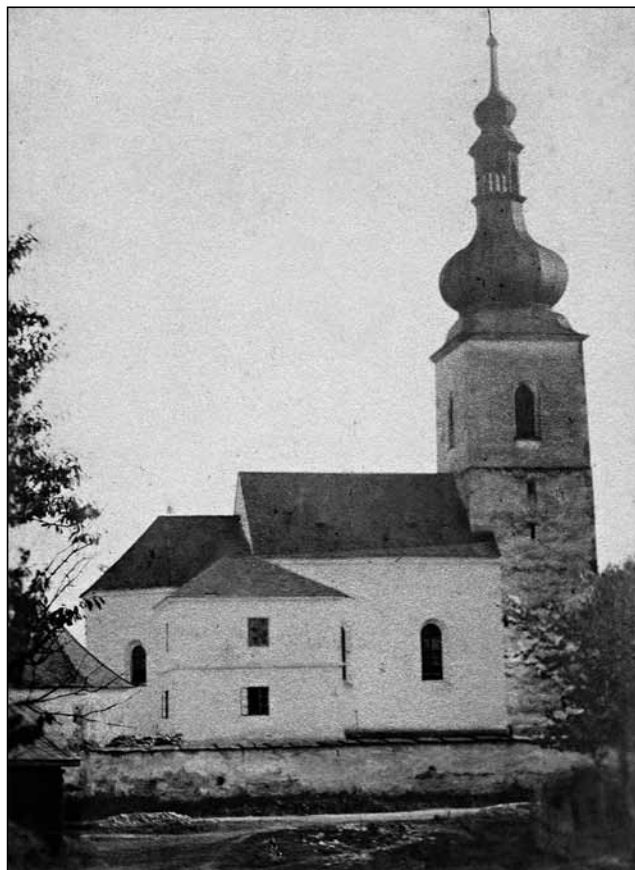
Farní kostel sv. Jana Křtitele s márnicí. Archiv J. Machaly.

postavili nový, patrně již zděný kostel, který měl zvony z let 1515 a 1545. Po rekatolizaci byl smilovský kostel jen pobočkou kostela libavského. Zprávy o uvedeném stáří kostela nejsou podloženy, ovšem stáří zvonů, cechovních korouhví a křtitelnice, o nichž se Malý domnívá, že snad někdy byly výrazem zvláštních výsad Smilovských, domněnce o stáří obce odpovídá.⁶⁾

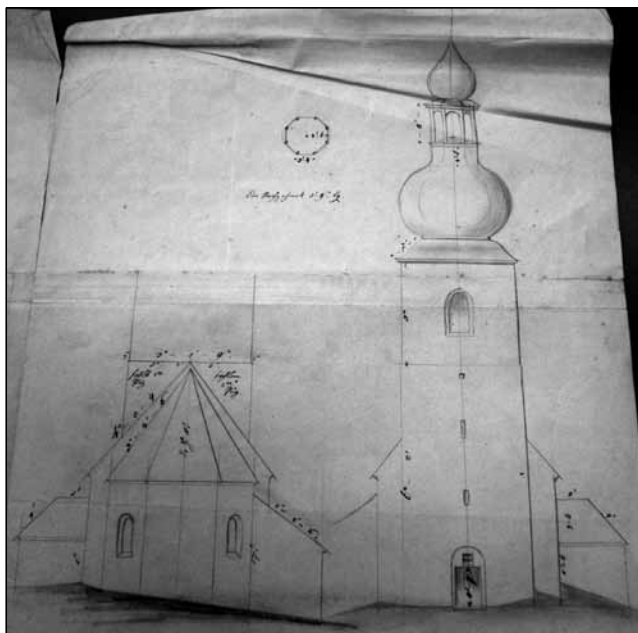
V roce 1805, kdy již šlo o stavbu z kamene a cihel, se udává jeho délka devět sáhů (asi 17 metrů), šířka čtyři sáhy dvě stopy (asi osm metrů), výška rovněž čtyři sáhy.⁷⁾ Střechy byly tehdy pokryty šindelem. Hlavní vchod s kamenným portálem chránilo zděné závětří, dvojité dveře byly opatřeny opěrnými tyčemi, zámek a závorou, vedlejší dveře se zámek a tyčí byly umístěny na pravé straně lodi. Vnitřek kostela prosvětlovalo celkem sedm oken, chráněných železnými mřížemi. Ze smíšeného zdiva byla v roce 1821 postavena i robustní hranolová **věž**, vystupující z půdorysu.

Kostel byl během staletí z pochopitelných důvodů opravován a přestavován, např. v roce 1816 to bylo na žádost Smilovských a libavského faráře, a to dle projektu arcibiskupského stavitele Johanna Sarkandera Thalherra.⁸⁾ Náklady tehdy činily 761 zl. 28 krejcarů, rozpočet byl vypracován koncem roku 1815.

Všechna okna byla v roce 1861 patrně až do posledka stejné velikosti, obloukovitě zakončená. Jejich počet se od roku 1805 nezměnil, v lodi

Farní kostel sv. Jana Křtitele. Archiv J. Machaly.

ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 57 442, sign. P 698, Plán kostela ve Smilově, rok 1861, poř. č. 17 491.

zprava byla dvě, na evangelní straně jedno, v presbytáři celkem čtyři. Zákristie byla malá, asi jen přízemní, přiléhající jen k presbytáři, mezi ní a lodí byl oblý přístěnek, patrně schodiště na kazatelnu.⁹ Z nákresů z 8. srpna 1865 vyplývá, že byl tehdy mírně snížen profil sedlové střechy lodi a její nízká klenba byla ve výšce devíti metrů zarovnána do rovného podhledu. Přiložen byl předběžný rozpočet za zednické, zámečnické aj. práce, jen materiál činil celkem 299 fl. 75 krejcarů.¹⁰

Další plán provedl architekt Anton Kybast.¹¹ Na nákresu je patrně zachycen tehdejší stav, tj. ještě bez zvětšené levé zákristie, zakreslen je řez lodi, půdorys kostela, tj. věž, loď, klenutý presbytář, pravá předsíň široká asi 3,40 a dlouhá 5,40 m.

Jiný Kybastův nákres představuje návrh nového řešení (pohled zepředu), vpravo je předsíň, vlevo patrová zákristie přiléhající částečně k presbytáři a částečně k lodi, široká pět a dlouhá téměř sedm metrů. Robustní věž vysoká patrně 18 metrů, částečně zapuštěná do lodi, široká 6,35 m, hluboká pět metrů, je pod zastřešením ukončena výrazně profilovanou římsou. Vstup přes věž je obloukovitě zakončen stejně jako zvonové okno, pod kterým jsou tři úzká okénka. Loď dle nákresu byla široká asi 9,50 m a dlouhá asi 12,5 m, presbytář zhruba o metr odsazen, trojboce zakončený, asi osm metrů hluboký, zakresleno je i zastřešení věže. Rozměry se oproti roku 1805 mírně liší.¹² Přestavba podle Kybastova plánu se patrně realizovala, ovšem nelze to nijak dokázat, protože kostel byl demolován.

V roce 1884 vydal smilovský farář P. Wilhelm Jakel 164 fl. za materiál a za tesaře, klempíře, pokrývačské práce a ostatní 260 florénů. O rok později v červnu byl kolaudován nový hlavní oltář.¹³

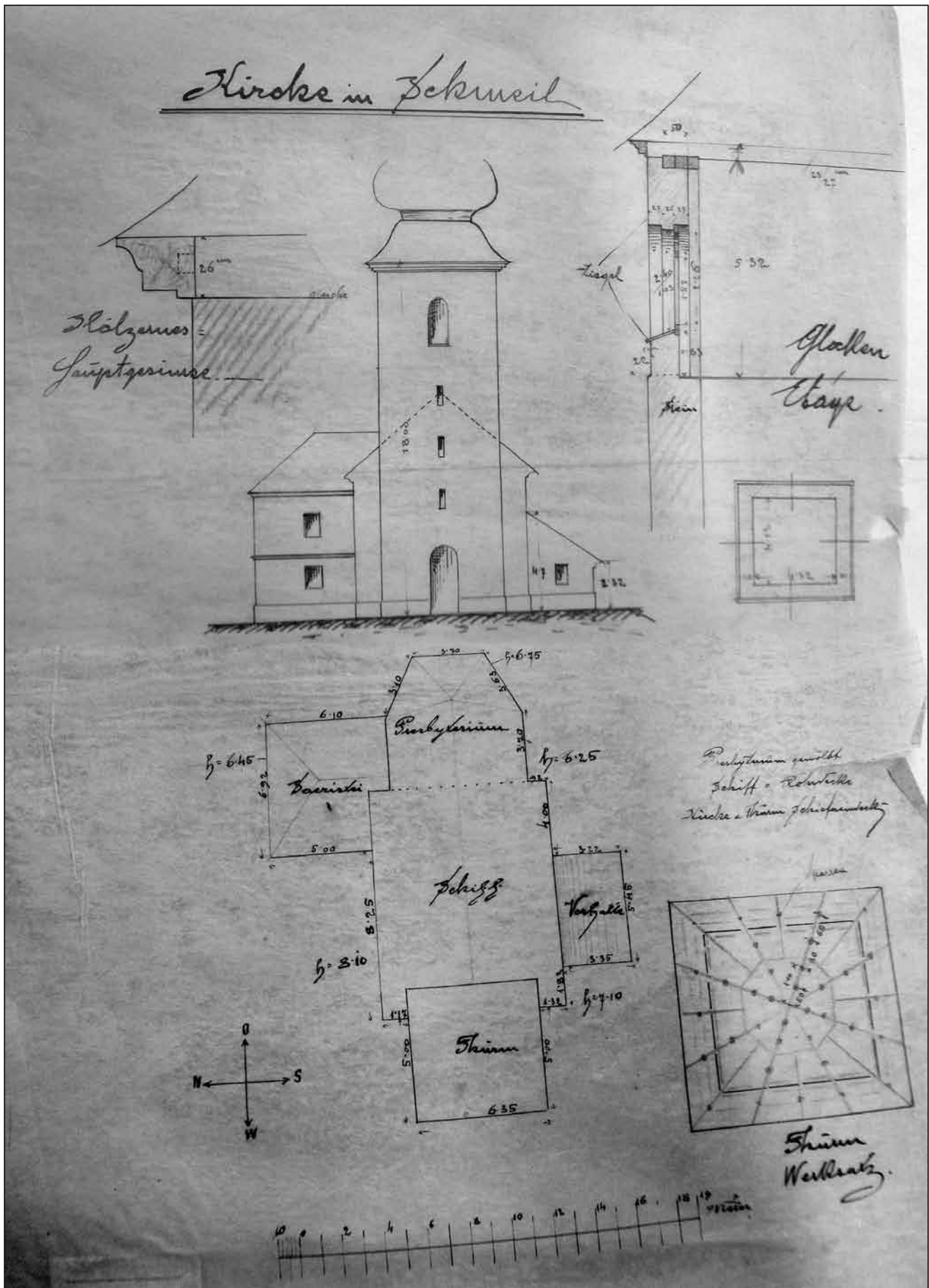

Hlavní oltář. Archiv J. Machaly.

Rekonstrukce se prováděla i v roce 1889, tehdy stavbu vedli stavební mistři Johann Oplesch a Robert Hanel. Nová okna dodala známá vídeňská filiálka innsbrucké firmy Tiroler Glasmalerei (Wien, VI. Magdalenenstr. 29). Na některých byla namalována zastavení Křížové cesty, střední okno v rosetě s motivem pelikána a symboly Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Neposkvrněného Srdce Panny Marie, lemovanými věncem snad z vavřínových listů. Tato firma dodala okna např. do vídeňského dómu nebo do katedrál v Linci a Kolíně nad Rýnem.¹⁴

Kostel byl vymalován v roce 1896 malbou s kobercovým vzorem, tj. opakujícími se písmeny IHS a mariogramy. Tehdy byl opravován hlavní oltář včetně mensy, portatily a dvířek svatostánku. Po této renovaci byl kostel 22. listopadu 1897 v 10 hodin vysvěcen. Opravy ale pokračovaly, ještě v roce 1898 P. Josef Peschka zajišťoval knoflík a kříž na věž v ceně 152 fl. 94 krejcarů a hodiny pro kostelní věž i pro budovu školy.¹⁵

Potřeba opravit celou věž včetně pokrytí se projevila již v roce 1908 za faráře P. Theodora Vyměta-la, předpokládané náklady činily 1.886,- korun. K realizaci byli přizváni stavitelé Ferdinand Bahner a August Willscher z Města Libavé. Rozpočet byl

Plán kostela ve Smilově, po roce 1890. ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 57 444, sign. P 700, poř. č. 17 493.

výrazně překročen, proto na provedenou práci měl udělat posudek Eduard Sochor, architekt a úředně autorizovaný stavitel v Praze, Mariánská ul. č. 5, který podal konzistoři zprávu 22. února 1909. Z ní citujeme: „Kolaudaci oprav na kostele ve Schmeilu provedl pan inženýr Holeček, a to docela nestranně, ano, mohu říci, shovívavě, jelikož věc jest již provedena. Na posudek náš odepsala mně tamní firma způsobem divným, a proto uznávám za povinnost téže firmě odpověděti. Příkládám originál dopisů a zároveň odpověď důstojné knížecí arcibiskupské konsistoři ku posouzení a k odeslání. Kdyby snad důstojná knížecí arcibiskupská konsistoř shledala v odpovědi mé závadu ať již ve věci neb snad i národnostně, jsem ochoten se opravit, ač myslím, že si správně počínám v každém ohledu.“ Na vyjádření stavitelů z 25. února 1909 je rozkreslena věž smilovského kostela. Svůj názor 7. dubna 1909 konzistoři představil také inženýr Jan Holeček, který vinu přičítal firmě Bahner a Willscher, která nedbale prohlédla vazbu a krytinu věže, a tudíž správně neodhadla rozsah prací. Podle jeho názoru přesto byla „skvěle honorována“. Navíc stavitel Bahner nechal postavit lešení za 776 korun, kterého pro opravu nebylo třeba. Ing. Holeček uvádí způsob, jak věž i málo dovedný stavitel může opravit bez lešení: „Oprava krovů a šalování provede se velice hravě z vnitřku věže bez lešení; pro klempíře úplně postačí dva provazy, na kterých jest přivázána fošna s konzolami na spodní straně – na vrchní straně pak zábradlí. Takto připravená fošna přiváže se pomocí oněch provazů ku sloupkům lucerny a pošnuje se dle libosti výše či níže. Dva klempířští dělníci zcela pohodlně mohou z takto ve čtyřech hodinách zřízeného lešení krýti. ... Jediné lešení, které sobě prakticky stavitel zřídí, jest ve výši podlahy lucerny; z toho zakryje i opraví celou lucernu, i kříž a bání osadí.“ Věž byla tehdy pokrývána pozinkovaným plechem. Povětrnostní vlivy způsobily, že již v roce 1914 se musely odstraňovat vady na krytině kostelní věže. Práce tehdy za deštivého počasí prováděl pokrývač Karl Lang z Bohdalic (na Vyškovsku), rozpočet činil 360,- K.

Po skončení druhé světové války byl kostel ještě opravován až do roku 1946, při přechodu fronty byla totiž ustřelena horní část věže a poškozena zákristie.¹⁶⁾

Smilovský kostel přitáhl i zájem zlodějů, v roce 1933 byl vyloupen ve stejnou dobu jako poutní kostel sv. Jakuba a sv. Anny ve Staré Vodě a poutní kostel Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce.

Zaklenutý **presbytář** s lunetami dělenými štukovými hřebínky a přes šablonu malovanými hvězdičkami (dle zachované fotografie), byl posledně zakončen trojbokým závěrem. V inventáři kostela z roku 1805 byl uveden jako oválný a na mapě stabilního katastru z roku 1830 je zakreslen jako rovný.

K levé straně lodi přistavená **zákristie**, jejíž mobiliář sloužil k ukládání parament, byla již v roce 1805 vlhká a ve špatném stavebním stavu. Na fotografii z konce 19. století je zachycena patrová zákristie postavená na obdélném půdorysu pokrytá pultovou střechou.¹⁷⁾ Dosud pod duchovní správu Města Libavé připadající Smilov byl v roce 1883 osamostatněn a vznikla, resp. byla obnovena, farnost smilovská. Zakládací a nadační listinu vyhotovila obec Smilov se schválením olomouckého arcibiskupa Friedricha von Fürstenberga (na trůně 1853–1892) a olomoucké kapituly 24. září 1883. Potřebná potvrzení a souhlas dalo též den okresní hejtmantství ve Šternberku, olomoucká konsistoř 3. října 1883 a moravské zemské místodržitelství v Brně 5. října 1883.¹⁸⁾ První pokus učinila obec 24. března 1816, svou žádostí o lokálního kaplana adresovanou arcibiskupovi Maria Thaddäeusovi Trauttmansdorfovi (na trůně 1811–1819), podepsanou rychtářem Johannem Kratschmarem, staropřísežným Johannem Benischem, čtyřmi přísežními a šestapadesáti občany. Zavazovali se, „že sami zaopatří lokálního kaplana tak, že 32 sedláků bude platit ročně po 2 zl. 15 kr., 11 zahradníků po 1 zl. 36 kr. a 23 domkařů po 36 kr. Kromě peněz měl dávat ještě každý sedlák 1/8 sáhu dřeva. Kdyby si chtěl kaplan držet dobytek, směl jej volně pást a od obce žádat dvě fůry sena na vzdálenost tří mil cesty nebo čtyři fůry sena na vzdálenost 1 ½ míle. Ofěru mohl vybírat čtyřikrát za rok. Kromě toho náleželo by kaplanovi ještě 500 zl. úroků z 15.000 zl. kostelních peněz, 40 zl. z nadací a 30 z otčenášů.“¹⁹⁾ V prvním roce samostatné farnosti, tj. 1884, vykazuje katalog kněží, že sto procent obyvatel, tj. 837 osob, se přihlásilo ke katolické víře.

Dle dochované fotografie byl **hlavní oltář** se svatostánkem opatřen vyřezávaným nástavcem ukončeným pozlaceným křížem. Ve třech nikách byly postaveny sochy sv. Jana Křtitele křtícího Krista (nejvýše, uprostřed), vlevo socha patrona rolníků sv. Isidora a vpravo ochránce před ohněm sv. Floriána. Nároží retabula bylo zdobeno z každé strany menší soškou stojícího anděla, na menze stávaly kanonické tabulky. Tento novogotický oltář nahradil starší, který dle předpisů měl zděnou menzu pokrytou pomalovaným(?) plátnem, oltář zdobil menší obraz Nejsvětějšího Srdce Ježíše, hlavním oltářním obrazem však byl obraz Neposkvrněného Početí P. Marie, nad ním obraz sv. Jana Křtitele v dřevěném vyřezávaném rámu, vše od neznámého malíře. Zcela nahoře byla ještě ze dřeva vyřezávaná hlava Jana Křtitele, patrona kostela. K oltáři vedly dva stupně.²⁰⁾ Portatile konsekroval 2. srpna 1798 olomoucký světicí biskup Karl Godefried von Rosenthal.²¹⁾

Bez portatile byly **vedlejší oltáře**, a to vpravo oltář zasvěcený sv. Josefovi s jeho obrazem a vlevo oltář s obrazem Stětí sv. Jana Křtitele, oba v černých rámech. Socha sv. Josefa, kterou objednal P.

W. Jakel, žádající 1. května 1886 konzistoř o povolení k jejímu žehnání, patrně stávala na oltáři sv. Josefa. Rok předtím pořizoval sochu Panny Marie Lurdské.²⁹⁾ Sochy, které obstaral a žehnal v prosinci roku 1899 farář P. J. Peschka, byly patrně instalovány v lodi kostela. Tyto sochy Nejsvětějšího srdce Ježíšova a Neposkvrněného Srdce Panny Marie byly zhotoveny firmou Ulrich v Grodau (Tyrolsko).

Dřevěná obyčejná **kazatelna** byla zdobena řezbami. Obrazy zastavení **Křížové cesty**, pořízené smilovskou obcí, byly adjustovány do černých rámu s pozlacenými lištami. Za památku na původní smilovský kostel byla považována stará zděná **křtitelnice** s měděným kotlíkem.

Inventář z roku 1805, tehdy filiálního kostela ve Smilově, uvádí chudé vybavení:

stříbrný pozlacený kalich, 14 lotové stříbro, váha 24 ½ lotu, dva kotlíky na svěcenou vodu, mosaznou kadidelnici s lodčkou, monstranci s ostatky sv. Kříže, mosaznou lampu, pár cínových mešních konvic s tácem, tři soubory mešních rouch, šest dřevěných postříbřených svícňů a dva velikonoční obrazy: Ukřížování a Vzkříšení. V průběhu dalších let duchovní správci dokupovali další potřebné. Tak například P. W. Jakel v roce 1884 pořizoval kasule, a to bílou a fialovou, pluviál, oděv pro ministranty, apergil, misál a další.²⁹⁾ P. K. Kühn v roce 1891 objednal další pluviál, a to patrně u firmy Ludwig Kottal, Wien (Kunst-Anstalt für Weberei, Gold & Seidenstickerei Ludwig Kottal, Wien, Lyon, Fabrik von fertigen Kirchenparamanten und Kirchenmetallgegenständen, Wien, Rothenturmstrasse 29). Jeho nástupce P. J. Peschka nechal renovovat oltářní obrazy a obrazy Křížové cesty a zakoupil např. ciborium, další kasuli, pluviál, antependium, dále dvě mramorové kropenky na svěcenou vodu (1900) a osm svícňů. I další farář P. Theodor Vymětal doplnil bohoslužebné oděvy o jednu kasuli.

P. Adolf H. Trubrig měl zase počátkem prosince 1930 zájem zakoupit starý cenný betlém, který byl již vystavován ve smilovském kostele, ač byl v soukromém majetku. Bylo za něj požadováno 650,- korun.

Když se blížila sovětská armáda, Smilovští zakopali kalichy a monstrance, aby o ně nepřišli. Stejným způsobem Nejsvětější svátost a milostnou sošku sv. Anny Matky Starovodské před frontou uschovali i kněží-obláti ve Staré Vodě a uctívání reliéf Panny Marie Svatokopecké zase premonstráti na Svatém Kopečku. Smilovské mešní náčiní bylo v úkrytu jen krátkou dobu, za týden měl ve Smilově mši P. Richard Wagner, řádový kněz ze Staré Vody, a proto byly z úkrytu vyjmuty, ale poté zase uschovány.²⁴⁾ Rusové sice vypálili trezor a kopali ve stodole, ale nic nenašli.

Varhany

Inventář z roku 1805 popisuje kůr jako dvojité (takový byl i v kostele Povýšení sv. Kříže ve Městě

Libavé). Tehdejší varhany měly osm mutací (šest v manuálu a dvě v pedálu).

Vyřezávanými a zlacenými akanty bohatě zdobený prospekt starých varhan je zachycen na fotografii ze třicátých let minulého století. U hracího pultu sedí smilovský farář P. T. Vymětal, možná naposledy, čitelné je i obložení poprsnice deskami. Za P. T. Vymětala bylo přikročeno k objednání nových varhan, dodala je krnovská firma Rieger Orgelbau koncem roku 1924 (opus č. 2176, typ pk, velikost 1/9). Jako kolaudátora varhan navrhoval Dr. Jan Martinů olomouckého podpřevora dominikánů P. Wilhelma Schössingera, který „dojíždívá velmi často na výpomoc do Smilova a snad i nyní některý svátek zase tam pojedě.²⁹⁾ Je to varhaník dobrý a vyzná se též dobře ve stavbě varhan a tu požádal bych jej, by nové varhany prohlédl a krátký kolaudační protokol napsal. Jsem přesvědčen, že úkolu toho se zhostí svědomitě a dobře a vykoná to rád.“ P. W. Schössinger, OP skutečně 2. ledna 1925 hlásil konzistoři, že „varhany s jedním manuálem dodané firmou bří Riegrů v Krnově za přítomnosti P. T. Vymětala, starosty Grohmana vyzkoušel a převzal 31. prosince 1924“. Pak již jen zbývalo požádat o povolení k žehnání nových varhan, což učinil P. T. Vymětal 26. prosince 1924, souhlas je datován 31. prosince 1924.

Nové varhany. Foto J. Krejčová, 2015.

Z varhaníků známe např. již shora zmíněného učitele Antona Nehybu, který měl kolem roku 1909 funkci ředitele kůru.²⁶⁾

Po převozu mobiliáře a inventářů libavských kostelů do vnitrozemí z důvodu zabránění území armádou, se varhany dostaly v roce 1947 do Želče u Prostějova. V této věci korespondenci s konzistoří vedl tehdejší želečský farář P. Inocenc Bátorla.²⁷⁾ Bylo ale potřeba proměřit želečský kůr a potom se před transferem mezi farníky zvedla nelibost, domnívali se, že varhany budou muset koupit, ač v případě inventářů libavských kostelů vždy šlo jen o zapůjčení. (V případě, že by se zrušená farnost zase obnovila, musel by být inventář vrácen.) Počátkem března roku 1947 se do záležitosti vložil předseda místního národního výboru Kvapil a rada MNV rozhodla, aby se varhany do Želče převezly. A tak 1. dubna 1947 konzistoř pověřila P. I. Bátorlu převzetím varhan, které se měly odborníky rozebrat a znovu nechat sestavit, náklady měla nést farnost. Poté provisor ve Smilově P. Josef Nakládala potvrdil konzistoři, že varhany ze Smilova byly dne 7. dubna 1947 vydány farnímu úřadu v Želči. Tamní varhaník si i přes protest P. J. Nakládala odvezl bez náležitého potvrzení i basu a housle. Ze Želče byly smilovské varhany převezeny do krypty dómu sv. Václava v Olomouci, kde jsou dosud.²⁸⁾

Zvony

První zvony datované do let 1515 a 1545 dostal tehdy nový smilovský kostel v roce 1595.²⁹⁾ Inventář z roku 1805 vykazuje tři zvony:

1. váží cca pět centnýřů, ulit roku 1515 neznámým, nápis: *Joannes Matheus Josephus Maria Mater Jesu*, tj. Jan, Matouš, Josef, Maria, matka Ježíšova.

2. váží 2 ½ centnýře, ulil jej roku 1545 mistr František Sielefeld, nápis: *In medio imago Christi Crucifixi*, tj. Uprostřed obraz Ukřižovaného Krista.³⁰⁾ Patrně nešlo o nápis, ale o reliéf Ukřižovaného Krista umístěný uprostřed pláště zvonu.

3. váží 60 pf., nápis: *Gloria in Excelsis Deo Anno 1716*, tj. Sláva Bohu na výsostech, roku 1716.

Zvony uvádí ve své vlastivědě i Malý.³¹⁾ První z roku 1515, druhý z roku 1545 od mistra Frant. Siebelda(!) shodně s inventářem a třetí z roku 1695 od Jiřího Reinerera z Olomouce. Na tomto zvonu byl nápis: *Heilige Maria, heiliger Anton im Himmelsaal errette die Seelen aus Feuersqual. Bitte für unser Getreide auf dem Feld, dass es Gott für Ungewitter erhält*, tj. Panno Maria, svatý Antonín na nebesích, chraňte naše duše od útrap požáru. Prosíme, ať je naše obilí na poli uchráněno od nepohody.³²⁾

Mlčák uvádí v Klenovicích na Hané zvon z roku 1512 s poznámkou „přenesen odjinud“.³³⁾ V Klenovicích, kam se v roce 1947 převážel inventář ze Smilova, je farní kostel sv. Bartoloměje, který velmi utrpěl při přechodu fronty. Po obnově ho 29. srpna 1948 konsekroval arcibiskup ThDr. Josef Matocha (na trůně 1948–1961). Dne 16. května 1947 prosil

konzistoř v Olomouci P. František Pelíšek, farář v Lobodovicích: „aby sem, je-li to možno, přidělila z pohraničí, na příklad z okresu Mor. Beroun, nějaký menší zvon.“³⁴⁾ Zdejší menší farnost dva velké zvony se značkou „A“ byly odebrány do Hamburku a je téměř jisté, že byly rozbity. Třetí menší zvon byl úplně roztržštěn, když náš kostel za bojů fronty byl poškozen. Jsme tedy bez zvonů.“ Dle rozhodnutí konzistoře ze dne 12. června 1947 byly odvezeny jeden zvon větší a jeden zvon menší a dva řemeny od zvonů do Klenovic.³⁵⁾ Menší zvon musel klenovický farní úřad dle již dřívějšího rozhodnutí konzistoře ze dne 31. května 1947 předat farnímu úřadu do Lobodic, spravujícímu barokní kostel Neposkvrněného Početí Panny Marie. Jeho převzetí potvrdil P. F. Pelíšek. Zvon byl železný, ale starý a zrezavělý a měl hmotnost 70 kg. Lobodická farnost uhradila stěhovací výlohy ze Smilova do Klenovic. Původně měl být menší zvon přidělen farnímu válkou poškozenému kostelu sv. Bartoloměje v Želči, konzistoř o něj 9. dubna 1947 prosil farář P. I. Bátorla. Povolení sice dostal, ale jak je patrné, z nějakého důvodu k přesunu nedošlo.

O zvonech z let 1545, 1695 a 1716 nejsou zmínky, je možné, že byly rovněž zrekvírovány. Umíráček o hmotnosti 57 kg, pořízený z úspor farníků, byl zabaven pro válečné účely po roce 1914.³⁶⁾ Již 15. listopadu 1920 prosil P. T. Vymětal konzistoř o souhlas s benedikcí nového umíráčku. Žehnání nového zvonu bylo plánováno na neděli 28. listopadu 1920. Další zvony farnost pořídila v roce 1931, 15. listopadu totiž žádal smilovský farář P. Adolf Heinrich Trubrig spolu se dvěma kostelními hospodáři Josefem Schakem a Oswaldem Theimerem konzistoř o povolení k žehnání nových věžních zvonů, které měl provést na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie 8. prosince 1931 ThDr. Josef Kraft z Olomouce.³⁷⁾

Původní **hřbitov** se rozkládal kolem kostela, obnahaném v roce 1802 hřbitovní zdí. Proto musel tehdejší libavský farář P. Johann Mückenröder 10. května 1802 požádat konzistoř jako patrona kostela o udělení částky na úhradu nákladů.³⁸⁾ Tehdy u vchodu na hřbitov stával dřevěný kříž s postavou

Fara. Archiv J. Machaly.

Krista namalovanou na plechu. Při pohřbech povozy vjížděly dvoukřídlovými vraty, běžně se vcházelo malými dvířky. V souvislosti se změnou na farní obec byl hřbitov rozšířen, slavnost spojená se žehnáním se konala 16. září 1894, licenci k žehnání vystavil arcibiskup T. Kohn 23. června 1894.³⁹⁾ Márnice o centrální dispozici nad šestiúhelníkem, s jehlanovou střechou, byla situována poblíž zákristie.

Poměrně velká **budova fary** (č. p. 95) postavená na podélném půdorysu stála u cesty před kostelem. Za kostelem byla rychta s hostincem (č. p. 64). Průčelí fary bylo členěno v přízemí symetricky čtyřmi okny, se vstupem uprostřed, v patře bylo pět oken, střecha valbová. Naproti stál objekt obecního vězení a ob jeden dům pod farou pomník padlým ve Velké válce. Budova obecné školy č. p. 103 a druhého, tj. Sifnatschova hostince, stávala na opačné straně u křižovatky cest vedoucích k Magdalenskému mlýnu a na druhou stranu do Velké Střelné. Právě toto místo je označováno jako rozvodí Černého a Baltského moře (585 m n. m.).

Poslední zmínka o faře pochází ze 7. června 1947, kdy konzistoř vyjednávala s Vojenským útvarem Město Libavá o využití farní budovy ve Smilově.

Rychta. Archiv J. Machaly.

Vodní mlýny

Mackelmühle (tj. Nakažený, také Makelmühle, nářečím Maklamhl, později zvaný Magdalenský, postavený na vodě řeky Bystřice, na hranici Smilova, Hrubé Vody a Jívové, patřící Smilovu.⁴⁰⁾ Právě taková hraniční místa bývala vybírána pro pohřbívání vampýrů a podle toho i mlýn nesl svůj název. Vampyrismus na Libavsku podrobně popsal již Jan Bombera, který ke Smilovu uvádí: „27. února 1705 referoval libavský farář Hakenberger konzistoři, že ve Smilově byla 18. února pohřbena žena, která nyní v noci straší, napadá lidi, před jejím pohřbem se nic takového nedálo.“⁴¹⁾ Požádal konzistoř o povolení k exhumaci, což bylo konzistoři podmíněno podrobným výsledkem všech postižených. Výsledek provedl smilovský rychtář a zjistil, že před úmrtím ženy Michla Kratschmera se události způsobující neklid lidem i domácím zvířatům neděly. Výpovědi

ale nebyly přísežně potvrzeny, tudíž nemohla konzistoř doporučit, aby byla mrtvole useknuta hlava a spálena. Ale protože se nadále zjevovali duchové, u dvou dalších zemřelých smilovských obyvatel se již postupovalo obvyklým způsobem. Počet případů na Libavsku narůstal a v roce 1708 bylo u Magdalenského mlýna spáleno katem třiatřicet vykopaných mrtvol z libavského panství. Pověra přetrvávala, ještě v roce 1727 byla další těla pohřbená na smilovském hřbitově prohlédnuta budišovským děkanem a lékaři a znovu pohřbena.

Koncem 18. století byla ve mlýně zrušena olejna a zřízeno prosné složení. V roce 1838 probíhala jedna z mnoha oprav mostu vedoucího k mlýnu.⁴²⁾

Z centra Smilova bylo k Magdalenskému mlýnu asi tři kilometry. V letních měsících tam chodila mládež nejen z okolí, ale i z Olomouce, na výlety, občerstvení a na taneční veselice. Po znárodnění sloužil objekt jako pionýrský tábor pro děti z vojenských rodin, později byl přebudován na vojenské školící a rekreační středisko.

Herrenmühle (Panský mlýn), patřil katastrům i farností k Jívové, k němu do údolí řeky Bystřice bylo ze středu obce Smilova necelé čtyři kilometry.

Mückenmühle (Mikův mlýn) v blízkosti Smilovského mlýna, třetí v pořadí, patřil již do katastru Hrubé Vody, ale farností do Smilova. V letech 1940–1948 fungoval jako pila, firmy Polzer Ferdinand, pila a obchod dřevem Smilov u Olomouce.⁴³⁾ Také toto místo bylo oblíbeným cílem mládeže, které k zábavě sloužil i krytý taneční parket. V blízkosti bylo v 50. letech minulého století zřízeno koupaliště, zv. Čepičkovo.⁴⁴⁾ Hlavní budova mlýna stávala na místě nově postaveného objektu. Starší budova, původně dřevěná, nese na fasádě nápis Smilovská pila.

Schmeilermühle (Smilovský mlýn), č. p. 65, pět kilometrů vzdálený od vsi, poháněla voda z Lichničky, která tvořila přirozenou hranici mezi Smilovem a Nepřívazí. Na začátku 19. století se v něm zřizoval krupník a upravoval příkop.⁴⁵⁾ Biskupský úřad povolil 22. října 1823 Janu Schenkovi z č. p. 65, aby si třaskavinami zřídil Stollenwasser (vodní příkop), dlouhý tři a široký jeden sáh.⁴⁶⁾ Posledními německými obyvateli byli Marie Schenk a Franz

Smilovský mlýn. Foto M. Krejčí, 2014.

Větrný mlýn. Archiv J. Machaly.

Siegel (více viz kaple). Budova mlýna s vedlejšími staveními dosud existuje, rybník nad objekty byl zrušen.

V údolí, u ústí řeky Lichničky do Bystřice, stavěli uhlíři **milíře**, ve kterých vyráběli dřevěné uhlí, a to až do doby, než byli odsunuti.⁴⁷⁾ Pálením dřevěného uhlí si živila i rodina Hausnerů, ti milíře stavěli na kopci Hühnerbergu jižně od obce.

V literatuře se zmiňuje i *Theimer's Bleiche* (Theimrovo bělidlo) a *Carthaisser Mühle* (Kartuziánský mlýn). Dokonce již v roce 1581 se uvádí nějaká pila a moučný (větrný?) mlýn. Zděný (kamenný) **větrný**

mlýn (*Dorfgrundmühle*) holandského typu s obytným stavením č. p. 111 stával nedaleko od středu obce při cestě do Velké Střelné. Posledně ho vlastnil Alois Wanzel.

Kaple, socha, kříže, boží muka

1. Drobná, západně orientovaná stavba **kaple** z lomového kamene z roku 1935 stojí v údolí Bystřice poblíž bývalého Mikova mlýna. Jde o kamennou stavbu na obdélném půdorysu s půlkruhovým závěrem, opatřenou sedlovou střechou, v závěru zvalbenou. Ve vrcholu štítu je čtyřboká masivní, nízká věžička s lucernou, jehlancově ukončenou, nahoře opatřená dřevěným křížkem. Trojúhelný štít je prolomen oválným otvorem, vstup má půlkruhový záklenek. V bočních stěnách jsou prolomena půlkruhově zaklenutá párová okna. Ke kapli, postavené ve svahu, vede několik schodů. Nadační kamenná deska nese nápis: *Errichtet zur Ehre Gottes im Jahre 1935 von Sophie Schenk und ihrer Tochter Adolfine*, tj. Zřízeno k boží cti v roce 1935 Sophií Schenk a její dcerou Adolphinou. Kapli postavila Sophie Schenk na památku dcery Adolphiny, která údajně zemřela při porodu. Objekt byl nedávno opraven a je evidován jako památka místního a regionálního významu. Zde kapli uvádíme pro její blízkost s Mikovým mlýnem a kvůli rodině Schenkových ze Smilovského mlýna.

2. **Kamenný kříž na hřbitově**, o povolení k žehnutí renovovaného kříže žádal farní úřad konzistor

Schenkova kaple v údolí Bystřice. Foto M. Krejčí, 2014.

12. prosince 1900. Práci za 135,- K provedl Franz Mader.⁴⁸⁾

3. **Kamenný kříž u školy** č. p. 103 žehnal 24. srpna 1900 dómský prelát Mons. Jan Weinlich.⁴⁹⁾

4. V předzahrádce domku č. p. 53, který stál přes cestu naproti kostelu, stávala **kamenná socha sv. Jana Nepomuckého**. O licenci k benedikci sochy žádal P. K. Kühn konzistoř 5. června roku 1891. V dopise zmiňuje firmu Jakoba Friedenthala (žil 1846–1892), brněnského kameníka židovského původu.⁵⁰⁾ O benedikci se mluví také 22. června 1894. P. J. Peschka uvádí, že sochu pořídil Franz Losert ze Smilova ke zbožnosti věřících.⁵¹⁾ V roce 1906 P. T. Vymětal popisuje, že tato socha stojí na místě o trojúhelném půdorysu v zahradě oplocené dřevěným plotem, která je ve vlastnictví smilovského farního benefícia. Protože tehdy oplocení bylo již ve špatném stavu, bylo dohodnuto s obcí, že socha bude vyčleněna z farní zahrady a bude posunuta na obecní pozemek a nové oplocení bude hrazeno z nadace. Žehnání se uskutečnilo na jaře roku 1907.⁵²⁾

5. **Kříž** na křižovatce okresní a místní komunikace při stavení č. p. 24.

6. **Fixův kříž** při hlavní cestě na prostranství mezi staveními č. p. 45 a 46, naproti přes cestu stál památník padlým v první světové válce.

7. **Boží muka(?)** na Libavské silnici, na mapě označeno jako Marterl (užívá se i výraz Bildstock, tedy svatý obrázek chráněný stříškou, příp. i kříž se stříškou). Výskyt božích muk na Libavé byl zcela výjimečný.

8. Barokní **Sifnatschův kříž** stál při komunikaci do Města Libavé, v místě, kterému se říkalo Dolní starý Smilov. Masivní základna kříže nesla kvalitně kamenicky opracované podstavce s volutami a mohutný kříž s korpusem.

9. Následují tři kříže vztyčené v úseku asi jednoho kilometru u okresní silnice ve směru do Města Libavé. Patrně první byl **Krätschmerův kříž**.

10. Nepojmenovaný **kamenný kříž**. Patrně šlo o kříž, který 8. listopadu 1933 žehnal P. Karl Kolsdorf.⁵³⁾

Jahnův kříž. Foto J. Krejčová, 2011.

11. Posledním ve směru do Města Libavé je dosud stojící **Jahnův kamenný kříž**. Kříž je osazen na dvojitém podstavci, nižší je hranolovitého tvaru s okosenými nárožími, v jehož čelní nice s lomeným obloukem je umístěn již značně poškozený reliéf Panny Marie. Nad osmihrannou římsou je konvexně tvarovaný podstavec a ve vrcholu poškozený kamenný kříž s torzem korpusu Krista. Na soklu se zachoval nápis: *Errichtet zur Ehre Gotts von Josef Jahn im Jahre 1869* (Zřízeno ke slávě boží Josefem Jahnem v roce 1869). Žádost o souhlas s jeho benedikcí byla odeslána libavským farním úřadem 16. května 1870.⁵⁴⁾ Kříž je zapsán do seznamu nemovitých památek místního a regionálního významu.

12. **Titův kříž** pod Steinhübblem severozápadně od obce.

13. **Selnerliesenův kříž** postavený na křižovatce polních cest pod Klosterbergem západně od Smilova.

14. **Kříž u Smilovského mlýna**. Zachoval se zbytek podstavce kříže, který byl vztyčen na místě, na kterém údajně zastřelil nějaký církevní hodnostář místo srny omylem ženu. Protože podléhal církevní jurisdikci, nemohl být potrestán občanským právem. Za trest musel ve výroční den nešťastné události nosit kolem krku provaz.

15. **Kamenný kříž u Magdalenského mlýna**, stával mezi dvěma vzrostlými lipami pár metrů od mlýna při cestě na Smilov. Možná to bylo to místo, kde bývali pálení umrlci z libavského panství.

16. **Rotes Kreuz** (Červený kříž), v údolí potoka Lichničky při komunikaci ze Smilova a Velké Střelné na železniční zastávku. Červenou barvou natřený vysoký dřevěný kříž, který upomínal na šťastný konec loupežného přepadení.

17. Jižně od obce při komunikaci do Velké Střelné stál **blíže neurčený kříž**.

18. Ještě jižněji, snad již na katastru Velké Střelné byly další **dva kříže**.

19. **Kamenný kříž** pocházející ze Smilova je postaven na soukromém pozemku v Jívové. Čtyřikrát odstupňovaný sokl nese hranolový podstavec s reliéfem Panny Marie Bolestné v mělké nice. Na třetím soklu je vytesán někdejší katolický pozdrav: *Gelobt sei Jesus Christus*, tj. Pochválen buď Ježíš Kristus. Mezi dvěma profilovanými oběžnými římsami je horní část podstavce s reliéfem kalichu s hostií ve dvojitém rámování. Nápis *Es ist vollbracht!*, tj. Dokonáno jest! (Jan 19, 16-30) je umístěn v soklíku pod vlastním křížem, který se nedochoval a byl nahrazen jiným.

Jedním z nepojmenovaných křížů musí být **kříž Engelberta Gromese**, o fakultu k jeho žehnání žádal libavský farní úřad olomouckou konzistoř 18. srpna 1878. Dalším **kříž Josefa Schwarze** (Smilov č. p. 86), stojící u cesty do Heroltovic, o souhlas s žehnáním bylo žádáno 17. září 1873. O **kříži Franze Madera** ze Smilova není známo, kde stával.

Žádost o souhlas s jeho benedikcí byla odeslána 3. března 1872.

Nejstarší zpráva o kříži je z 16. října 1719, kdy P. Christian Klein z Města Libavé žádal konzistoř o fakultu k žehnání **kříže** ve Smilově. Nevíme, pro který **kříž** bylo žádáno 7. března 1894 o povolení k benedikci.⁵⁹ Nějaký **kříž** také stával poblíž nové obecné školy č. p. 103.⁵⁶

Pod blíže neurčeným **dřevěným křížem** byl pohřben Laurenz Sigmund, který se oběsil v jívovském lese v červnu roku 1752. Konzistoř tehdy nařídila jívovskému faráři, aby byl pohřben neprodleně, a to navečer a bez slavnostních obřadů.⁵⁷

20. **Památník** obětem první světové války. P. T. Vymětal 2. června 1922 informoval konzistoř o tom, že plánuje žehnání spojené s kázáním a polní mší pod širým nebem. Pro tento účel přenesou portatily z hlavního oltáře farního kostela. Prosil tedy o povolení k benedikci a o souhlas s celebrováním mše sv. vně kostela na přenosném oltáři krytém baldachýnem. Souhlas byl udělen, slavnost se tedy konala někdy v průběhu léta, přesné datum neznáme. Při žehnání pronesl formuli, v níž prosil o to, aby Bůh ráčil požehnat památník postavený na „památku našich bratrů – zemřelých vojáků, jejichž jména nebudou zapsána jen na pomníku, ale i v knize života“.⁵⁸

Monumentální pomník, jehož středová část byla podobná pomníku v Milovanech, stál na několikastupňovém soklu. Jeho konický tvar byl nahoře ukončen polokoulí s orlem s rozpjatými křídly. Níže na římse byl nápis *Den Helden der Heimat*, tj. Hrdinům otčiny. Do těla pomníku byla vložena černá mramorová deska se jmény šestnácti padlých (1914 Morbitzer Oswald, Schulmeister Emil, Klein Johann, Benka Johann, Jahn Oswald, Benisch Johann, Dörrich Alois, Benka Eduard; 1915 Prosch Eduard, Schulmeister Oskar, Morbitzer Oswald, Dörrich Josef; 1916 Sohr Oswald; 1918 Krätschmer Josef, Jahn Josef, Prosch Alois), šesti zemřelých (1915 Mader Venand, Tchet Johann; 1916 Dörrich Emil; 1917 Dörrich Julius; 1918 Langauf Franz, Krätschmer Alois) a dvaceti pohřešovaných smilovských mužů (1914 Dörrich Albin, Gromes Adolf; 1915 Mader Karl, Krätschmer Josef, Jahn Franz, Jahn Alois, Langer Johann, Habel Eduard, Gromes Amand, Prosch Franz, Strak Franz, Krätschmer Josef; 1916 Prosch Raimund, Jahn Franz, Dörrich Karl, Sohr Josef; 1917 Gromes Julius, Prosch Rudolf; 1918 Jahn Rudolf, Schwarz Eduard), tj. celkem 42 osob.⁵⁹ Další nápisová deska s textem: *Gewidmet von der Gemeinde Schmeil 1922*, tj. Věnováno obcí Smilov 1922, byla umístěna v základně. Korpus pomníku nad deskou byl pojednán věncem z vavřínových listů, v jehož centru byl zakomponován tlapatý kříž. Po stranách stály na římsách podstavců dvě vázy (nádoby) s nápisy 1914 a 1918. Podstavce byly zdobeny meči-kříži mezi vavřínovými a dubovými větvíčkami.⁶⁰

Slavnost u památníku Velké války. Archiv J. Machaly.

Pomník obětem Velké války v nové podobě, tj. jako **památník na zaniklou obec Smilov**, je evidován jako památka místního a regionálního významu olomouckého okresu. Zřídili ho rodáci v roce 1995 v blízkosti někdejšího farního kostela. Využili části, která se zachovala, tj. hranolového pískovcového monolitu s reliéfním festonem, do jehož středu byl umístěn plasticky pojatý německý kříž. Na římse se zachoval i původní nápis.⁶¹

Duchovní správci

23. *ledna 1884 – 9. června 1886, P. Wilhelm Jakel*, první smilovský farář, jeho jmenování podepsal olomoucký arcibiskup Friedrich von Fürstenberg již 29. prosince 1883, za což P. W. Jakel poděkoval. Do Smilova nastoupil z kaplanského místa v Novém Jičíně (Španělská kaple). Je autorem brožury o její historii.⁶² Byl novojičínským rodákem (1845), po gymnaziálním a teologickém studiu byl ordinován v roce 1868, 11. srpna 1868 – 17. února 1869 byl kooperátorem v Branné, 17. února 1869 – 12. července 1869 kooperátorem ve Starém Městě pod Sněžníkem, 12. července 1869 – 4. února 1874 kooperátorem v Moravské Třebové, 4. února 1874 – 23. ledna 1884 kaplanem a katechetou v Novém Jičíně. Ze Smilova byl poslán do Jeseníku nad Odrou. Nakonec zemřel 5. února 1924 jako emeritní farář ve svém rodišti.⁶³

V době od června do října 1886 dojížděli do Smilova na výpomoc **P. Josef Indrak** (narozen 24. dubna 1860 ve Štěchovicích, kněžské svěcení přijal v roce 1882, od dubna 1886 byl kooperátorem ve Městě Libavé, od června 1886 navíc administrátorem ex kurendo ve Smilově, pak působil ve Zvoli, zemřel 28. listopadu 1897) a **P. Vincenc Kolář** (narozen v Protivanově 31. srpna 1857, ordinován 1883, od 4. července 1885 působil jako administrátor v Domašově nad Bystricí, od 6. listopadu 1885 byl kooperátorem ve Městě Libavé. Poté byl katechetou v Prostějově, zemřel 27. února 1917 na Nových Sadech v Olomouci, pohřben je na olomouckém ústředním hřbitově).

20. *srpna 1886 – 7. července 1893, ThDr. Karl Kühr*, farář. Narodil se v Brodku u Konice roce 1842,

studia v Olomouci absolvoval s vynikajícím prospěchem, vysvěcen na kněze byl v roce 1866, působil jako kooperátor v Holčovicích, odtud 27. července 1871 přišel do Osoblahy, od 17. března 1875 byl katechetou na reálném gymnáziu v Šumperku, od 2. dubna 1879 vykonával funkci kaplana fürstenbergské nadace v Odrách, kde byl později rovněž spirituálem sester III. řádu sv. Františka. Byl poslán na smilovské beneficium, ale ještě z Oder prosil 4. října 1886 konzistoř o kanonickou instalaci ve Smilově a 6. října 1886 prosil o investování. Sedmého července 1893 byl ustaven již jako penzista na místo zámeckého kaplana (Messeleser), kde také jako emeritní kaplan na liechtenštejnském zámku Nové Zámky u Litovle zemřel 1. února 1915. Jeho doktorská práce *Viginti et quinque controversiari Thomistarum et Scotistarum* je uložena v olomouckém archivu.⁶⁴

25. října 1893 – 6. května 1902, **P. Josef Peschka (Peška)**, narodil v Praze 19. května 1845. Po ukončení gymnázia studoval s výbornými výsledky teologii v Olomouci a tam byl také vysvěcen v roce 1869. Nastoupil jako kooperátor ve Velké Moravě, poté byl administrátorem v Kočově (1870–1871), Břidličné, Valtěrovicích u Fulneku, Luboměři pod Strážnou a farnostech v bruntálském děkanátu až do roku 1876. Po deseti letech se vrátil do Frýdlantu jako farář a odtud přišel do Smilova. Sedmého srpna 1901 vystavil Dr. med. Alois(?) Gayer, okresní lékař ve Šternberku, dobrozdání o jeho špatném zdravotním stavu. Po půl roce, tj. 8. ledna 1902, v předtuše svého brzkého konce prosil P. Josef Peschka konzistoř o penzionování. Na svůj svátek 19. března 1902 byl budišovským lékařem, který jeho brzký odchod předpokládal, označen jako neschopný vykonávat svou funkci. P. J. Peschka zemřel k ránu o půl čtvrté 6. května 1902 ve Smilově v domě č. 95 (mrtvice), nestačil si ani nechat zavolat kněze. Měl pouhých 56 let, 11 měsíců a 17 dnů, pohřben byl 9. května. Jeho hospodyní byla Marie Skřebská.

V pramenech je také k 15. listopadu 1899 zmínka o **P. Dominiku Němčickém**, který měl být ze Smilova poslán do Úsova.⁶⁵ Byl ale v době od 9. listopadu 1896 do prosince roku 1901 kaplanem ve Městě Libavé. V roce 1899 také vypomáhal ve Staré Vodě. Protože P. J. Peschka prosil o kooperátora, je možné, že jím právě krátký čas byl P. D. Němčický.⁶⁶

říjen 1902 – 13. listopadu 1929, **P. Theodor Vymětal**, farář ve Smilově, se narodil roku 1862 v Radiměři, ordinován byl v roce roku 1888. Dne 10. září 1902 prosil ze svého působiště Bedřichova u Rýmařova o kanonickou investuru na faru ve Smilově. Dne 19. října 1913 P. T. Vymětal prosil arcibiskupský úřad o povolení k cestě do Říma, plánoval odjet na dvanáct dní 4. listopadu 1913 na pouť, zastoupit ho měl některý z olomouckých dominikánů nebo duchovenstvo z okolních farností,

tj. z Města Libavé a Velké Střelné. Zemřel 13. listopadu 1929, je pravděpodobné, že byl ve Smilově pohřben.

leden 1930 – 1931, **P. Adolf Heinrich Trubrig**, kooperátor ve Městě Libavé, od ledna 1930 byl určen jako administrátor farnosti ve Smilově. Narodil se v Hranicích na Moravě 2. července 1903, ordinován byl roku 1926. V roce 1937 byl jmenován titulárním konzistorním auditorem. Posledně byl farářem v Hlubočkách, po odsunu působil v mohučské diecézi a v Aschachu v diecézi Würzburg. Text na jeho parte sděluje, že v úterý 26. září 1978, zemřel v Aschachu Adolf Heinrich Trubrig, který jako uprchlík přišel v roce 1946 do mohučské diecéze a v Brensbachu dostal přidělenou farnost se silnou protestantskou komunitou, ve které se ale usídlilo několik set uprchlíků a vysídlených osob. V těžkých letech nouze byl P. Trubrig svým ovečkám knězem, otcem a rádcem. Spolu s farníky, kterým byl vzat dům a domov, sdílel chudobu, utrpení a strádání. Obětoval se církvi a se značně podloměným zdravím odešel v roce 1970 na odpočinek.⁶⁷

září 1934, **P. Ludvík Novák**, farář ve Velké Střelné dostal do správy exkurendo Smilov v září 1934. Narodil se ve Fryštáku roku 1875, ordinován byl roku 1900, zemřel 2. ledna 1935.

1934–1935?, **P. Rudolf Harbich**, jako novokněz nastoupil roku 1934 jako II. kooperátor do Budišova nad Budišovkou. V roce 1935 určen pro kuracii Velká Střelná a exkurendo i pro Smilov. Narodil se ve Štítech 16. dubna 1908, ordinován 5. 7. 1934, naposledy byl správcem farnosti Čermná na Moravě, po odsunu působil v diecézi St. Pölten.

1936, **P. Josef Schöberle**, exkurendo administrátor, farář ve Velké Střelné. Narodil se 17. srpna 1902 v Krasíkově u Tatenic, ordinován 5. července 1926, zemřel 2. srpna 1971. Poslední jeho farností u nás byla Velká Střelná, odsunut byl do augsburské diecéze. Jako konzistoriální auditor zmíněn k roku 1941.

1. srpen 1936–1946, **P. Otto Fränzel**, farář, přišel do Smilova z Hraničních Petrovic. Narodil se 21. června 1877 v Dolní Temenici u Šumperku, vysvěcen byl v roce 1901. Ze Smilova byl odsunut do fuldské diecéze, zemřel 12. března 1952. Před Rudou armádou se pan rada (tak ho titulovali Smilovští) schoval v Magdalenském mlýně. Než se vrátil do obce, zemřela jeho sestra Anna, která mu dělala hospodyní, a to bez rozhřešení. Bez kněze byla také pohřbena.

1. srpen 1946 – 1949(?), **P. Josef Nakládal**, kooperátorem ve Městě Libavé od 1. července 1946 a zároveň exkurendo provisor pro farnost Smilov do 31. října 1947. K 1. listopadu 1947 se stal administrátorem tamtéž a zároveň exkurendo provisorem pro Domašov nad Bystřicí, a to do 22. ledna 1952. Od roku 1947 vykonával správu vysídlených farností. Za účelem dojíždění mezi farnostmi žádal konzistoř 22. srpna 1947 přidělení automobilu, zda

ho dostal, není známo. Narodil se 27. listopadu 1912 v Klenovicích na Hané, ordinován 5. července 1937, 1. srpna – 30. září 1937 byl kooperátorem v Kozlovicích, 1. října 1937 – 30. listopadu 1942 kooperátorem v Příboru, 1. prosince 1942 – 31. července 1944 kooperátorem v Rudě nad Moravou, 1. srpna 1944 – 31. července 1946 kooperátorem v Opavě-Kylešovicích. Z Města Libavé odešel k 23. lednu 1952 do Uničova, kde působil jako provisor, 1. června 1952 se stal děkanem šternberským. Penzionován byl z Uničova 1. července 1974. Zemřel 28. února 1975 na infarkt na náměstí v Prostějově, pohřben byl 6. března v Klenovicích na Hané.

Rodem ze Smilova pochází **P. Helmut Brunner**, syn Anny Kratschmer ze Smilova č. p. 8. Vysvěcen byl 2. července 1994.⁶⁹⁾

Misie ve Smilově se konaly např. v letech 1909–1911, od třicátých let 20. století je organizovali starododští obláti. Koncem dubna roku 1945, když se fronta blížila k Opavě, byli účastníci smilovského tridua přinuceni pracovat na opevňovacích valech.

V každé farnosti se věřící sdružovali v katolických sdruženích, ve Smilově byl 11. října 1900 založen Katolický lidový spolek, ve 30. letech minulého století k němu přibyla konfraternita Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.

Před farou, vpravo stavení č. p. 1. Archiv J. Machaly.

Poutě

Smilovští vykonávali své tradiční poutě do Staré Vody a na Svatý Kopeček, do Barda a Vambeřic a na Horu Matky Boží u Králík.

Tradiční termín Smilovských, ve kterém navštěvovali Starou Vodu (19. června), byl později posunut na září. Při pohledu do historie obce zjistíme, že na konci 17. století v rámci roboty měli smilovští poddaní povinnost dovážet piaristům na Starou Vodu dřevo, čemuž se bránili. Na druhou stranu kolem

poloviny 19. století jsou ve Staré Vodě evidovány mešní nadace založené smilovskými občany. A v roce 1991 dokonce smilovští původní obyvatelé při návštěvě Staré Vody vybrali na opravu starododského kostela 1.400,- DM.⁶⁹⁾

K Panně Marii Vambeřické (Kladsko) se ze Smilova chodilo každý rok na konci května nebo začátkem června, tj. před senosečí. Pouť trvala pět dní, protože navštívena byla hned tři poutní místa. Ke Smilovským se přidali i poutníci z Čermné na Moravě, Města Libavé a dalších obcí. Vlakem se jeho do Krnova, postupně počet poutníků vzrůstal. Z Krnova se vyrazilo do Barda (Dolní Slezsko), kde poutníci zůstali jeden den, vykonali pobožnost a večer šli do Vambeřic, tam zůstali třetí den. Čtvrtý den navštívili Horu Matky Boží u Králík a pátý den se vraceli domů. Pouť vedl „starší bratr“ Johann Klein.⁷⁰⁾

Na Sv. Kopeček chodili na srpnový svátek Panny Marie pěšky přes Hlubočky, Posluchov a Radíkov. Nebyla to prý žádná procházka, cesty byly kamenité a šlo se z kopce do kopce. V procesích šly děti i staří a všichni prý byli vždy ohromeni krásou svatokopeckého poutního kostela. U boudek děti loudily, aby jim byly koupeny okurky nakládané v soli – tj. kvašáky.⁷¹⁾

Situace po roce 1945

Po příchodu prvních českých osídlenců převzala správu obce místní správní komise jmenovaná Okresní správní komisí v Moravském Berouně. O složení smilovské komise a její působnosti se bohužel nedochovaly žádné doklady. Nicméně odsun původních obyvatel se dál vesměs přes tábor v Moravském Berouně.⁷²⁾ První transport o třech vagónech s 30 osobami byl vypraven 12. dubna 1946 do Burgu, další dva vagóny 17. května do Mosbachu v Bádensko-Württembersku, třetí o pěti vagónech 6. června do Landsbergu, čtvrtý o jednom vagónu 7. července do Hofu v Bavorsku, pátý o třech vagónech 2. srpna do Kasslu v Hessensku, šestý 29. srpna, tj. čtyři vagóny do Karlsruhe, sedmý 19. října o třech vagónech do Horního Bavorska, což dohromady činí 21 vagónů, které pojaly obyvatele 143 smilovských domů. Jedna rodina smýšlející antifašisticky, byla o rok později odsunuta do východního Německa.

Do domovů odsunutých německých obyvatel se nastěhovali dosídlenci, např. Remešovi, Benešovi, Pelíškovi, Novákovi, Kohoutkovi, Peroutkovi, Synkovi, Švédovi, Hamalovi, Mazáčovi, Polanští, Nedbalovi, Lakomí, Krejčířkovi, Pečínkovi, Drčmáncovi, Pořízkovi, Květkovští, Šianští, Dlouzí, Malíškovi, Juříčkovi, Chocholovi a jiní. Někteří byli v obci již od 27. prosince 1945, další přišli až v únoru 1946. Jako smilovští občané se 26. května 1946 zúčastnili voleb do národního shromáždění. Dlouho však nezůstali.⁷³⁾

V květnu roku 1947 oznámil konfiskační referent Okresního národního výboru v Moravském Berouně Karel Vavřda dispozice pro národní výbory ve vysídlených obcích, zachoval se právě exemplář adresovaný MNV ve Smilově. ONV jako úřad provádějící likvidaci oblasti spadající do vojenského výcvikového tábora rozhodl, že „všechny movité věci podléhající konfiskaci podle dekretu 108/45 Sb., které nebyly odkoupeny z titulu přednostního práva daného vysídlelcům a na které si nečiní vojenská správa pro své potřeby nároku, budou vysídlovacími prostředky odvezeny do jednoho střediska. Toto se týká všech druhů konfiskátů (bytového zařízení, drobných předmětů denní potřeby, průmyslových strojů, zařízení dílen a ordinací všech druhů atd.), pokud jsou ještě upotřebitelné do té míry, aby se daly zpeněžit. Jako místo svozu určuje zdejší úřad katolický dům a přilehlé baráky v Moravském Berouně.“ Všechny movité věci již v držení vojenské správy měly být sepsány, potom mělo být vedeno řízení o předání. Totéž se týkalo věcí, které si armáda chtěla ponechat. Ještě koncem prosince roku 1947 se měl zájemcům prodávat konfiskovaný zemědělský majetek, termín však byl posunut na konec ledna dalšího roku a patrně se z důvodu nutného odchodu dosídlenců ani neuskutečnil.

Dle opakovaného vyjádření armády v březnu a dubnu roku 1947 neměl být smilovský kostel určen k demolici, ale měl být zachován pro vojenskou duchovní správu stejně jako kostely ve Staré Vodě a Velké Střelné.⁷⁴⁾ Povolení k odvozu inventáře smilovského kostela, které vydávala olomoucká konzistoř, byla tedy konzistoří 18. dubna 1947 prohlášena za neplatná a měla se vrátit. P. J. Nakládal, libavský farář, neměl jako správce vysídlené farnosti z inventáře nic vydávat. Ovšem něco z movitého církevního majetku smilovského kostela již mělo být převezeno na základě povolení konzistoře z 11. listopadu 1946 do Chudobína, k čemuž ale nedošlo, vyskytly se totiž nějaké problémy s dopravou. O realizování přesunu do Budišova nad Budišovkou, Hustopečí nad Bečvou a Starého Jičina nejsou potvrzující zprávy, snad je možné, že se ani k nim nepřikročilo, protože v době od listopadu do dubna cesty na Libavsku bývaly sjízdné jen s obtížemi.

Transfer církevního majetku tedy neměl realizovat ani P. Oldřich Beránek, tehdy farář v Klenovicích na Hané, který o povolení k odvezení opakovaně žádal konzistoř v únoru 1947.⁷⁵⁾ Klenovický kostel při přechodu fronty 23. února 1947 vyhořel, „vojáci si do něho umístili koně a pod kůrem si vytvořili telefonní stanici, přičemž se ničím nešetřilo, zvláště ne kostelního prádla a parament“, vybavení by tedy velmi přivítal. Podle slov P. O. Beránka měl smilovský majetek „u sebe zajištěn“ P. J. Nakládal, který byl rodákem z Klenovic a jistě by rád tamnímu kostelu pomohl, když navíc byly ve smilovském kostele zastaveny bohoslužby.

V této pohnuté době, tj. v polovině února 1947, došlo ve Smilově a ve Velké Střelné k vloupání na

farní úřad, čímž ve Smilově vznikla škoda asi 2.000,- Kč.⁷⁶⁾ P. J. Nakládal potvrdil, „že obě budovy byly proti vloupání řádně zabezpečeny a že okolo obou budov neustále chodí vojenská stráž“. Obě krádeže byly řádně a včas hlášeny Sboru národní bezpečnosti ve Velké Střelné. Konzistoř na základě této události sdělila farářům 4. března 1947: „Vaši zprávu o vyloupení farních úřadů ve Smilově a ve Velké Střelné jsme vzali s politováním na vědomí. Cenné předměty z obou far přeneste, pokud je možno, na faru v Městečce Libavé, aby nedošlo k dalším škodám. Jakmile bude možno začít s odvozem ostatního církevního majetku z obou farností (sjízdnost cest), podejte sem o tom zprávu. Bylo by nám velmi vhod, kdybyste sem mohli zaslati soupis všech předmětů, které mají být z obou farností odstěhovány, aby bylo možno rozhodnouti, které z nich budou přiděleny farnímu kostelu v Klenovicích na Hané.“

Ke dni 8. dubna 1947 tedy zůstaly ve smilovském kostele ještě následující sochy a obrazy: na hlavním oltáři sv. Jana Křtitele sousoší Sv. Jan křtí Pána Ježíše a sochy sv. Floriána, tradičního ochránce proti ohni a sv. Isidora, oblíbeného patrona německých rolníků. Po stranách hlavního oltáře sochy Božského Srdce Páně a Neposkvrněného Srdce Panny Marie, socha sv. Josefa a na faře socha Páně do Božího hrobu. (V písemnostech týkajících se farnosti Město Libavá a zároveň filiálního kostela ve Smilově je uložen dopis Rafaela Kutzera z Horního Údolí z 14. dubna 1889, kterým potvrzuje nejmenovanému děkanovi(!) příjem 170 zl. za sochařské práce a doufá, že mu v případě potřeby bude svěřena i další zakázka.⁷⁷⁾ Sochařskou prací je míněna socha Krista do Božího hrobu. Nemáme přímý důkaz o tom, že šlo o sochu pro smilovský kostel, ale také nám tuto domněnku nic nevyvrací.)⁷⁸⁾ Dále ve smilovském kostele zůstávaly obrazy Křížové cesty, obraz Matky Boží (větší), obraz sv. Anny s dítětem Marií, obraz Dobrého pastýře visící u kazatelny a velký obraz sv. Dominika (Panna Maria předává sv. Dominikovi růženec). Z ostatních předmětů ještě kostelní lavice, křtitelnice a kazatelna (s těmi se asi při stěhování nemohlo počítat), skříň pro úschovu bohoslužebných rouch a hlavní oltář. Z uvedeného výčtu a ze seznamu níže lze usoudit, že se v inventáři kostela nenacházel žádný výjimečný či cenný předmět vyjma shora zmíněného obrazu Matky Boží, který by mohl být výše uvedeným milostným obrazem Panny Marie Sněžné, kterému byla ve Smilově nepřetržitě prokazována úcta patrně už od poloviny 15. století. Kopie římského obrazu Panny Marie Sněžné (Santa Maria Maggiore, nebo též Salus Populi Romani) je rozšířen po celém světě a je spojen s jezuitským řádem. U nás jsou uctívány obrazy tohoto ikonografického typu např. na Hoře Matky Boží u Králík, v Brně a na Velehradě.

Podle povolení z 22. března 1947, které tedy bylo následně pozastaveno, měl P. O. Beránek odvést do Klenovic kostelní lavice, jeden zvon (větší), sochy svatých dle výběru a osvětlovací tělesa. Nakonec až

12. června 1947 poslal konzistoři seznam věcí, který ze Smilova odvezl 16. dubna 1947, tj. dva dny před pozastavením převozu, a to na základě povolení ze 14. února 1947. Šlo o jeden větší a jeden menší zvon, z nichž menší musel být postoupen do Lobodice (viz výše), hrkač na věž, kříž k procesím, sochu Panny Marie, sochu Božského Srdce Páně, sochu sv. Josefa, prádelník do zákristie, stůl do zákristie, dvě skříně, čtyři podstavce pod sochy, malou skříňku do zákristie, osm skleněných váz, obraz Sv. Dominik dostává růženec od Panny Marie, obraz Sv. Anna vyučuje Pannu Marii, čtyři reflektory, prostorové osvětlovací těleso, dvě lampy se stínítky, dva řemeny od zvonů a dvanáct podušek pod misály. Nepovolený odvoz nábytku ze zákristie mu byl později konzistoři vytýkán.

Zbytek smilovského inventáře byl převezen na olomouckou konzistoř, následující soupis těchto věcí byl 24. března 1947 zaslán P. J. Nakládalovi do Města Libavé: monstrance s pouzdrem, monstrance bez pouzdra, dva kalichy s paténami, zlacené, stříbrný kalich nezlacený, zlacená paténa, zlacené ciborium s víčkem, spodní mistička z kalicha, lžička na vodu, šest alb, tři rochety, čtyři pláštíčky na ciborium, dlouhý závoj, závojík na monstranci, čtyři dečky, dvě cingula, dva tácky a dvě skleněné konvičky, pult na misál, čtyřdílný oltářní zvonek, šest pozlacených svíců 60 cm vysokých, tři pozlacené svícny 25 cm vysoké, čtyři postříbřené svícny 25 cm vysoké, dva postříbřené svícny třídílné, dva obyčejné niklované svícny 25 cm vysoké, čtyři svícny na stěnu, osm štol různé barvy, dva manipuly, červená souprava k ornátu (bez manipulu), socha Korunované Panny Marie, socha Panny Marie Lurdské, dvě sochy Božského Srdce Páně, sádrová plastika Panny Marie, křestní konvička, ostatkový kříž, dvě nádoby na sv. oleje s pouzdrem, pouzdro na velké hostie, bursa a paténa k zaopatřování, sáček na oleje s nádobkou, nádobka na olej, Manuale Sacerdotis, fialová látka na komže 150 × 70 cm, červená podšívka 190 × 30 cm, devět dřevěných věšáků na ornáty, tři černé komže ministrantské, šest límců, černá komže kostelnická, pět límců, dvě fialové komže kostelnické, dva límce, čtyři modré komže ministrantské, čtyři límce, dvě zelené komže kostelnické, dva límce, dvě zelené komže ministrantské, dva límce, dvě červené komže kostelnické, dva límce, pět červených komží ministrantských, čtyři límce, sedm rochet ministrantských, dvě rochety kostelnické, koberec červený květovaný 190 × 135, koberec červený květovaný 420 × 200, koberec červený, chatrný 340 × 150, běhoun červený, dobrý 220 × 120, běhoun imitace kokosu 310 × 120, běhoun zelený, dobrý 250 × 115, pluvíál bílý s květy, opravovaný, pluvíál bílý (stříbrný brokát), pluvíál fialový se štólou, pluvíál červený, velmi dobrý, pluvíál černý, dobrý, pokrov na máry, dobrý, podšívka chatrná, tři ornáty černé, tři ornáty červené, čtyři ornáty bílé, dva ornáty zelené, dva ornáty fialové, dvě antipendia fialová, antipendium

černé, další červené, modré a bílé se zlatě vyšitým IHS, jiné bílé vyšívané, ale již ve špatném stavu, další bílé, malované, ale chatrné, jiné antipendium bílé hedvábné v dobrém stavu, jiné antipendium červené, vyšívané, dobré, další zelené (to bylo předáno do Klenovic na Hané spolu se čtyřmi agendami, které v seznamu chybí, dále pak zelený pluvíál a zelený a bílý ornát), zlatý brokát, velmi dobré, pak pět antipendií krajkových, jedno malé s obrazem sv. Josefa, dalších třináct bílých antipendií s vyšíváním lemlem nebo úzkou krajkou, plachta široká s červeným podkladem, jiná s červeným vyšíváním, dvanáct obyčejných plachet, dvě příkrývky, dvoudílný fialový závěs na dveře, dvě vela k požehnání, dobrá, další velum k požehnání (chatrné), dvě zelené korouhve, tři fialové postní roušky, z toho jedna s vyšitým Ukřižovaným, baldachýn v dobrém stavu, třináct ručníčků, pět humerálů, dva korporály. Baldachýn se používal při průvodech Božího Těla, pod ním bylo nesené sanctissimum (Nejsvětější svátost). Podle dole připsané poznámky byly předměty rozděleny na farní úřady. Konkrétně si dvě nádoby na sv. olej s dřevěným pouzdrem a jednu na olej, zlacenou, ze Smilova odebral provisor pro Červenou Vodu P. Bohdan Lang, farář v Moravském Karlově.⁷⁹⁾ Římskokatolický farní úřad v Moravském Kočově obdržel z inventáře farního kostela ve Smilově 9. dubna 1947 bílý ornát s příslušenstvím a jedno černobílé cingulum, v Nových Valteřicích dostali bílý pluvíál, fialovou kněžskou komži, zelenou kostelnickou a jednu pro ministranta. Další čtyři ornáty, tj. bílý, červený, černý a fialový si ze zrušeného farního úřadu ve Smilově odvezl ThDr. František Hrdlička, tehdejší farář ve Střílkách.⁸⁰⁾ O ostatním není zpráv.

Farář P. Augustin Spurný z Nového Hrozenkova svá povolení na odvoz věcí ze Smilova konzistoři vrátil již 28. listopadu 1946.⁸¹⁾

O smilovské kostelní hodiny bylo žádáno z Polkovic v lednu 1947, což vzhledem k tomu, že tamní kostel sv. Bartoloměje, tehdy ještě farní, byl postaven až v roce 1909, a to bez hodin (?), je poněkud nepravděpodobné.

Zůstává osvětlit osud hlavního oltáře, který dle poznámky konzistorního úředníka na lístku z roku 1947 měl být převezen do Hranic. Podle zprávy tamního římskokatolického farního úřadu se tam ale nenachází.

Situaci s přesunem církevního majetku dokresluje odpověď konzistoře učitel v Podhradní Lhotě č. p. 55 Františku Chytilovi z 24. března 1947, kterému nebyl lhostejný osud vybavení kostelů: „S díky potvrzujeme příjem Vašeho ctěného listu, v němž nám líčíte poměry ve vysídlované oblasti. Kapitulní konzistoř má celou záležitost v patrnosti a podle svých možností zařizuje včasné přestěhování církevního majetku, aby tento neutrpěl škodu.“

Věci byly tedy v případě smilovského kostela sv. Jana Křtitele odvezeny do vnitrozemí, ale stavení vyjma Smilovského mlýna, kostel a drobné církevní památky byly demolovány.

V roce 1992 napsal dnes již nežijící P. Jaroslav Studený „Naše uštvaná doba nemá čas se zastavit a přemýšlet. Proto nerozumíme kraji, ve kterém žijeme, nerozumíme té tiché řeči, kterou k nám mluví jeho dějiny. A přece každá farnost a v ní každý dům, kříž u cesty a Boží muka s obrázky i pomníček na hřbitově by mohly mnoho vyprávět, a kdybychom měli čas jim naslouchat, lépe bychom rozuměli i sobě navzájem ...“.

Poznámky

1) ZAO, pobočka Olomouc, AO, inv. č. 1329, sign. O I a 8.

2) BL 1993, 8, 357 – 359.

3) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, inv. č. 4384, sign. KH 186.

4) Mährische Tagblatt, 4. května 1901, s. 4.

5) Theimer 1930, 382 a podle něj i Wenzel 1987, 211.

6) Malý 1931, 193; rovněž Inventář z roku 1805.

7) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, karton 8299.

8) Malý 1931, 193; Zatloukal 2002, 192; Zatloukal 2002, 192 uvádí Thalherra ve Smilově v letech 1815–1821 a též údaje: Jan Sarkander Thalherr, 29. dubna 1747 Fulnek, 22. 7. 1935 Kroměříž, od roku 1803 architekt ve službách olomouckého arcibiskupa. Provedl několik kostelů, škol, upravil kroměřížskou Podzámeckou zahradu v přírodně krajinářský park a byl autorem klasicistní přestavby věží olomouckého dómu. Od roku 1830 již jako architekt spolupracoval s Antonem Archem; SOKA Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 104, sign. I b, karton 2.

9) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 57 442, sign. P 698, pořadové číslo 17 491, náskres datován 21. září 1861.

10) Podpis snad Zamazal; ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 51 032, číslo evid. jedn. 4348.

11) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 57 443, sign. P 699, pořadové číslo 17 492; Architekt Anton Kybast (žil 1837–1903) pracoval v kanceláři Františka Drbala na arcibiskupském stavebním úřadu v Kroměříži od roku 1860. Dle Zatloukal 2002, 327.

12) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 57 444, sign. P 700, pořadové číslo 17 493.

13) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680.

14) SOKA Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 103, sign. I a, karton 1.

15) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680, i dále.

16) Glonek 2007, 203 bez udání pramenů.

17) Též ZAO, pobočka Olomouc, Pozůstalost dr. Jana Nevěřila, inv. č. 100, karton 8.

18) ZAO, pobočka Olomouc, AO, inv. č. 2108, sign. A V c 80/5, 24. 9. 1883 Smilov.

19) Malý 1931, 193.

20) Inventář 1805; Malý 1931, 193.

21) Inventář 1805; Karl Godefried von Rosenthal, žil 1738–1800, na kněze vysvěcen 1761, doktor filosofie a teologie, kanovník vratislavský a olomoucký, jako světící biskup olomoucký konsekrován 1779.

22) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4931, i dále.

23) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680, i dále.

24) Wenzel 1987, 214; P. Richard Wagner, OMI, žil 1905–1979, na kněze vysvěcen v roce 1928, ve Staré Vodě od roku 1936.

25) ThDr. Jan Martinů, profesor církevního práva, narodil se roku 1881, ordinován 1904, od 1933 sídelní kanovník, od 1934 generálním vikářem, zemřel 2. ledna 1940; P. Wilhelm Schlössinger, OP napsal a v Praze u Kotrby v roce 1916 vydal Geschichte der böhmischen Dominikanerordensprovinz 1216–1916 (Dějiny české dominikánské řádové provincie 1216–1916). V roce 1922 se stal prvním ředitelem německého Svazu Charity. V roce 1934 odešel do Ústí nad Labem, kde byl posledním převorem před zrušením kláštera, po roce se tedy vrátil do Olomouce, kde učil na řádovém filozofickém a teologickém učilišti exegezi, církevní právo, církevní dějiny a hebrejštinu. Ke konci života působil v litoměřickém klášteře. Pomáhal nemocným a potřebným, byl zatčen gestapem, ve vězení onemocněl a zemřel po propuštění z vazby 3. října 1941.

26) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680.

27) P. Inocenc Bátor, narozen 1883, ordinován 1907, zemřel 10. května 1974; Krejčová 2007, 3, 23.

28) Na varhany autorku upozornil Antonín Schindler, svatomořický ředitel kůru. K tomu též: Vičarová 2012, 164: „v kryptě „se objevily“ varhany s opusem č. 2176 ze Zelče(!), jejich původ ani důvod přesunu však neuvádí.

29) Theimer 1930, 382.

30) Mičák 2014 a, 28 uvádí text bez slova „medio“.

31) Malý 1931, 193.

32) Zvony z roku 1515 eviduje Mičák 2014 b, 103, 131 a 132 v Nákle, Brně, Měníku, Telči, Zhoří (JI) a Židlochovicích. Z roku 1545 mají zvony v Loděnici (BO), Krásné Hoře (HB), Dolanech, Vilanci (JI), Svatoslavi (BO) a Dolních Věstonicích. Žádná z těchto obcí není ve výčtu farností, které dostaly přiděleny inventář libavských kostelů, viz Krejčová 2007, 3, 1 – 54; Mičák 2014 b, 28.

33) Mičák 2014 b, 258. Z dalšího je patrné, že jde o zvon z roku 1515.

34) Krejčová 2007, 3, 23; P. František Pelíšek, narozen 10. února 1894 v Krnově, dnes Štěpánov, vysvěcen 1919, zemřel 12. ledna 1954.

35) Rovněž dle sdělení Mgr. Václava Horáka, kterému za informaci děkuji, pochází starý velký zvon v Klenovicích ze Smilova.

36) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680.

37) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4680; ThDr. Josef Kraft, narozen ve Streitdorfu (Rakousko) 10. března 1877, ordinován roku 1902, po návratu z Říma byl duchovním správcem arcibiskupské rezidence, pak katechetou na školách. Konzistorní auditor, aktivní činitel katolického spolkového života, vedoucí německých otázek v olomoucké arcidiecézi a ředitel Díla Šíření víry. Sídelním kanovníkem byl od roku 1933, v roce 1944 byl jmenován prelátem arcijáhnem. Zemřel 14. listopadu 1946.

38) SOKA Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 105, sign. I c, karton 2; P. Johann Mükenröder, od roku 1762 kaplan a od roku 1790 farář ve Městě Libavé, narozen v Opavě 24. května 1737, ordinován 1762. Farář, kněz jubilatus, zemřel v Libavé 21. září 1812, pohřben je ve svém posledním působišti, tj. ve Městě Libavé.

39) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 5, karton 4909.

40) Mlýn patřil k obci Smilovu, příslušnost k farnosti v tomto případě nebyla v katalogu kněží uvedena.

41) Bombera 2000, 38 – 55; P. Basilius Godfried Hakenberger, farářem ve Městě Libavé v době od 13. července 1694 do své smrti 3. ledna 1706, tam byl také pohřben.

42) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 19 170, sign. M 11/13 – 2, karton 2551; Inv. č. 18 981, sign. M 8/8 – 4, karton 2530.

43) SOKA Olomouc, Polzer Ferdinand.

44) Alexej Čepička, mj. předseda Státní úřadu pro věci církevní, ministr národní obrany, náměstek předsedy vlády, člen ÚV KSČ, podílel se na likvidaci římskokatolické církve.

45) ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS inv. č. 18 708, sign. M 2/8 – 5, karton 2492.

46) Malý 1931, 192.

47) Nordmährenland, 1942, č. 2.

48) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 5, karton 4909.

49) BL 1978, 1, 47; Mons. Jan Weinlich, narozen 1831, vysvěcen 1853, po službě ve farnostech byl biskupským ceremoniářem a sekretářem atd., svou kariéru ukončil jako generální vikář a biskup, zemřel na Štědý den roku 1905.

50) Firma založena roku 1836, J. Friedenthal ji převzal po svém otci. Zemřel ve svých 46 letech a byl pohřben je na židovském hřbitově v Brně. Kamenictví fungovalo i po jeho smrti; ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4931.

51) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4931.

52) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4931. – Dle jiných popisů měla být socha dřevěná.

53) Arcikněz P. Karl Kolsdorf, se narodil 1. července 1870 v Bojkovicích, vysvěcen na kněze byl v roce 1892, působil v Mohelnici, Německé Huzové, poté již byl farářem ve Městě Libavé a později tamtéž děkanem budišovským, nakonec i čestným kanovníkem kroměřížským. Byl oblíbeným knězem a váženým člověkem. Zemřel v Norberčanech 5. března 1954, pohřben je v Moravském Berouně. Více o něm Krejčová 2015; SOKA Olomouc, Archiv fary M. Libavá, inv. č. 128, sign. V c, karton 15.

54) SOKA Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 128, sign. V c, karton 15, i dále.

55) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 5, karton 4909.

56) BL 1993, č. 5.

57) ZAO, pobočka Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 105, sign. I c, karton 2. Za překlad děkuji Mgr. Štěpánu Kohoutovi.

58) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4931.

59) Za dodání seznamu jmen děkuji Ing. Milanu Valovičovi.

60) Zde doplněny nově zjištěné údaje ke Krejčová 2014, 2, 48.

61) Více viz Krejčová 2014, 2, 48.

62) Jakel, W.: Kurzgefasste Geschichte der Spanischen Kapelle zu Neutitschein. Johann Nepomuk Enders, Neutitschein 1882.

63) SOKA Olomouc, Farní úřad Smilov, kniha 9; ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. E 7, karton 2998.

64) ZAO, pobočka Olomouc, Universita v Olomouci, inv. č. 503, kniha 455, 1875; SOKA Olomouc, Farní úřad Smilov, kniha 9; ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. E 7, karton 2998.

65) P. Dominik Němcický, narozen 17. července 1875 v Kunovicích, roku 1897 vysvěcen na kněze, poté vikářem v Kroměříži, působil v různých farnostech, zemřel jako konzistorní rada 10. července 1941.

66) SOKA Olomouc, Farní úřad Smilov, kniha 9; ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. E 7, karton 2998, i dále.

67) BL 1978, 11, 538.

68) BL 1994, 9, 471.

69) BL 1991, 12, 515.

70) BL 1977, 6, 290 – 291.

71) BL 1993, 4, 185.

72) Wenzel 1987, 214, i dále.

73) SOKA Olomouc, MNV Smilov, inv. č. 1, karton 1, i dále.

74) Krejčová 2007, 3, 24, i dále.

75) P. Oldřich Beránek, narozen v Prostějově 17. února 1912, působil jako kaplan v Tovačově, byl katechetou v Prostějově, kaplanem v Šumperku a poté duchovním správcem v Klenovicích. V roce 1950 tam byl zatčen a obviněn z protistátní činnosti a odsouzen. Po propuštění v roce 1953 spravoval

farnost Křelov. Zemřel ve Šternberku 13. června 1998, pohřben je v Olomouci. Jeho literární pozůstalost čítá asi 60 rukopisů.

76) Krejčová 2007, 3, 23 ad., i dále.

77) Rafael Kutzer, žil 1846–1919, syn a učeň Bernarda Kutzera, pracoval především se svým bratrem Raimundem.

78) ZAO, pobočka Olomouc, Archiv fary Město Libavá, inv. č. 103, sign. I a, karton 1. Za překlad děkuji Mgr. Štěpánu Kohoutovi.

79) P. Theodor (Bohdan) Lang, narozen 1898, ordinován 1923, zemřel 21. července 1967.

80) ThDr. František Hrdlička, narozen 1893, ordinován 1918, zemřel 19. srpna 1964.

81) P. Augustin Spurný, arcibiskupský rada, narozen 12. července 1903 v Třebčíně (farnost Slatinice), ordinován 5. července 1929, v Novém Hrozenkově působil od roku 1940 až nejméně do roku 1973, zemřel 9. října 1993 v Kněžském domově na Moravci.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc *Arcibiskupství Olomouc (AO) 1144–1961, listiny pergamenové* (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 1329, sign. O I a 8, Bohuš /ze Zvole/, biskup olomoucký, potvrzuje, že Jan Ház, jeho předchůdce, biskup olomoucký, a Dominik z Olomouce, administrátor biskupství, zapsali a postoupili Mikuláši Bystřici z Ojnic a Milonic hrad Mírov a město Mohelnici, městečko Budišov, Libavou a Ketř se vším příslušenstvím za 600 hřiven a na obranu Mírova a Mohelnice dalších 300 hřiven. Dále zapisují Mikulášovi městečko Modřice, které měl Vilém z Miličina. Potom, aby bezpečnost hradů a městeček byla zachována, rozdělil biskup a kapitula statky tak, že Vilém z Miličina dostal Mohelnici a Libavou za 450 hř. gr. a Jan ze Zvole a jeho syn Jan ze Zvole hrad Mírov za 600 hř. gr. se vším příslušenstvím, s mlýnem u Mohelnice a z luk „Zierkovy“ zvané, a město Mohelnice, pole u Květina a tvrz u Mohelnice má být k tomu přikoupena. Městečko Budišov se vsí Šumvald, Guntramovice, Starý Oldřichov, (Oldřůvky), Kinigsdorf (zanikla), Nový Oldřichov, městečko Libavá s vesnicemi Smilov, Heroltovice, Stará Voda, Norberčany, Dřemovice, městečko Ketř se vším příslušenstvím a městečko Osoblaha se vším příslušenstvím patří k hradu Mírovu a Vilém má k tomu z Mohelnice zaplatit ještě 20 hř. gr. Jan ze Zvole potom je povinen hrad dále budovat a sloužit potřebám biskupů olomouckých. Souhlas dali všichni olomoučtí kanovníci. Orig., rozstřižen; 57 x 34,5 x 7 cm; čes.; 2 pečeti vydavatele a olom. kapituly (sekretní, ze zeleného vosku) přivěšeny na proužku pergamentu, konservované; regest a staré signatury, (N) 7. 4. 1456 Olomouc.

Arcibiskupství Olomouc (AO), 1144–1961 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 2108, sign. A V c 80/5, 24. 9. 1883 Smilov, Obec Smilov se schválením arcibiskupa olomouckého hr. Fürstenberka a olomoucké kapituly vyhotovuje zakládací a nadační listinu pro zřízení fary ve Smilově, který byl dosud přifařen k Městu Libavá; potvrzují a schvalují: okresní hejtmanství ve Šternberku 24. 9. 1883, olomoucká konsistoř 3. 10. 1883, moravské zemské místodržitelství v Brně 5. 10. 1883. Opis prostý; 21,5 x 34,5 cm, 5 fol.; německy, doložka konsistoře latinsky.

Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO), (1202) 1452–1950 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Sign. E 7, Investitury farářů abecedně dle far, v tom Smilov, 1884–1913, karton 2998.

Sign. G 1, Stavby, přestavby, opravy kostelů, v tom Smilov, 1884–1931, karton 4680.

Sign. G 5, Záležitosti hřbitovů a pohřbívání, v tom Smilov, 1894–1900, karton 4909.

Sign. G 6, Pořizování, opravy a svěcení soch, obrazů, pomníků, křížových cest, zvonů, v tom Smilov, 1885–1922, karton 4931.

Inventáře far, v tom Smilov, 1805, karton 8299.

Inv. č. 4384, sign. KH 186, Diplomy čestného občanství v obcích, v tom Smilov.

Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž (ÚŘAS) (1144) 1465–1951 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 18 708, sign. M 2/8 – 5, Mlýn ve Smilově – jednání o zřízení krupníku, úprava příkopu, 1801–1823, karton 2492.

Inv. č. 18 981, sign. M 8/8 – 4, Oprava mostu u tzv. „Maklermühle“ (v Bystřici, Smilově), 1838, karton 2530.

Inv. č. 19 170, sign. M 11/13 – 2, Mackelův mlýn u Smilova – jednání o zrušení olejny, zřízení prosného složení, 1774–1788, karton 2551.

Inv. č. 51 032, Přílohy ke stavebním účtům (přiložen plán úprav střechy filiálního kostela ve Smilově), 1865, jedn. fasc., číslo evid. jedn. 4348.

Inv. č. 57 442, sign. P 698, Plán kostela ve Smilově. Další obsah pohledy přední, boční a zadní, půdorys, Smilov, (20 mm = 1 sáh), rkp., 66 x 57,7 cm, 1861, pořadové číslo 17 491.

Inv. č. 57 443, sign. P 699, Plán kostela ve Smilově. Další obsah řez a půdorys chrámové lodě, A. Kybast, 15 mm = 1 sáh, rkp., 28 x 37 cm, (N) cca 1861, pořadové číslo 17 492.

Inv. č. 57 444, sign. P 700, Plán kostela ve Smilově. Další obsah průčelí, půdorys kostela, krov věže, (Fr. Kosatík), 1:200, matrice, 25 x 37 cm, (N) post. 1890, pořadové číslo 17 493.

Universita Olomouc (1576) 1640–1950
Inv. č. 503, kniha 455, Karl Kühr: Viginti et quinque controversiare Thomistarum et Scotistarum, 1875.

OL – C – 47 Pozůstalost dr. Jana Nevěřila (1621) 1888–1938 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 100, Sbíрка nejruznějších fotografií (také autoportréty, fotografie zvonů, kostelů, obcí, obrazů apod.), karton 8.

Státní okresní archiv v Olomouci

O 7 – 18 Archiv fary Město Libavá 1661–1951 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 103, sign. I a, Různé stavební záležitosti farního kostela (ve Městě Libavé) a filiálního kostela ve Smilově, 1805–1867, karton 1.

Inv. č. 104, sign. I b, Filiální kostel ve Smilově, stavební záležitosti, pořad mší, výtahy z účtů, inventář, 1815–1871, karton 2.

Inv. č. 105, sign. I c, Hřbitov ve Smilově, 1752–1857, karton 2.

Inv. č. 110, sign. I h, Zvony filiálního kostela ve Smilově, 1830–1835, karton 3.

Inv. č. 128, sign. V c, Povolání ke svěcení křížů, kaplí, soch, zvonů aj., 1715–1936, karton 15.

O 7 – 26 Farní úřad Smilov 1845–1943 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Kniha 9. Posloupnost farářů se stručnými životopisy, 1845–1902.

O 1 – 153 Místní národní výbor Smilov 1946–1947

Inv. č. 1, Volební záležitosti (voličské seznamy, seznam vydaných voličských průkazů, osvědčení členů obvodního volebního výboru, zápis o volbě do Ústavodárného Národního shromáždění), 1946, karton 1.

Inv. č. 3, Nařízení Okresního národního výboru v Moravském Berouně o dispozici se zbývajícími movitými majetkovými podstatami, podléhajícími konfiskaci podle dekretu č. 108/45 Sb. a zane-

chanými po vysídlení v oblasti vojenského výcvikového tábora, 1947, karton 1.

O 3 – 179 Polzer Ferdinand, pila a obchod dřevem Smilov u Olomouce, 1940–1948.

Literatura

Bärner Ländchen, různé ročníky.

Bombera, Jan: *Posmrtná magie na Libavsku*. In: Do nitra Askiburgionu. Sv. 4. Z doby prvních letů na koštěti. Moravská expedice, Moravský Beroun 2000.

Glonek, Jiří: *Zaniklé obce Vojenského újezdu Libavá*. Společnost přátel Poodří, Ostrava 2007.

Krejčová, Jana: *Církevní památky obce Norberčany (okr. Olomouc). I. část. Norberčany (Nürnberg, Nürnberg) a samota Skřivánkov (Lerchenfeld)*. In: Vlastivědný věstník moravský, v tisku.

Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1950 s přihlédnutím k osudu církevního majetku*. In: POODŘÍ. Časopis obyvatel horní Odry, 10. r., 2007, č. 3.

Krejčová, Jana: *Památníky obětem Velké války na Libavsku*. In: POODŘÍ. Časopis obyvatel horní Odry, 17. r., 2007, č. 2.

Mlčák, Leoš: *Kostely a kaple na Libavsku a jejich mobiliář pořízený do poloviny 19. století*. In: Střední Morava. Vlastivědná revue 2014, č. 37.

Mlčák, Leoš: *Zvony na Moravě a ve Slezsku*. Nakladatelství Kaligram, Olomouc 2014.

Nordmährenland, 1942, č. 2.

Theimer, J.: *Heimatsbuch für den Bezirk Bärn*. Bärn, E. Hykel 1930.

Vičarová, Eva: *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2012.

Wenzel, Karl: *Heimatsbuch Kreis Bärn. Geschichte des sudetendeutschen Landkreises Bärn in Nordmähren*. Heimatkreis Bärn, Marburg 1987.

Zatloukal, Pavel: *Příběhy dlouhého století. Architektura let 1750–1918 na Moravě a ve Slezsku*. Muzeum umění Olomouc, Olomouc 2002.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejcovat@seznam.cz

Osada Hvězdová u Oder – zaniklý výletní hostinec na Bochetě

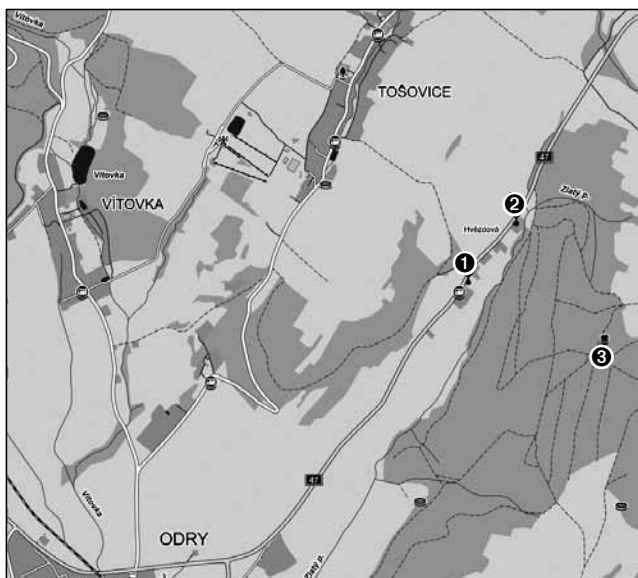
Karel Gold a Pavel Kašpar st.

Pokud před oderským starousedlíkem vyslovíte slovo „Bocheta“¹ bude pravděpodobně vědět o jakou oblast i objekt se jedná. Je to název části území Pohořských

¹ Na mapovém listě Moravy č. 29 I. vojenského mapování z roku je u znaku budovy uveden název „Bochet W.H.“ (Bochet Wirtshaus – česky hostinec na Bochetě, místo kde se bouchá a tlučé. Používá se i název „Pocheta“).

vrchů v okolí zaniklého výletního hostince, nazývaného podle této oblasti „Bocheta“ / „Pochhütte“² v místní části Oder – osadě Hvězdová s bývalým názvem Sternfeld. V minulosti často navštěvovaný hostinec v roce

² Německý název „Pochhütte“, znamená v českém překladu drtírnu rud (tzv. „stoupu“).

Místní část Odrý – osada Hvězdová, situační mapa. 1 – autobusová zastávka „Hvězdová“, 2 – dům čp. 915, 3 – Stříbrné jezírko, zatopený bývalý galenitový důl. Podklad www.mapy.cz.

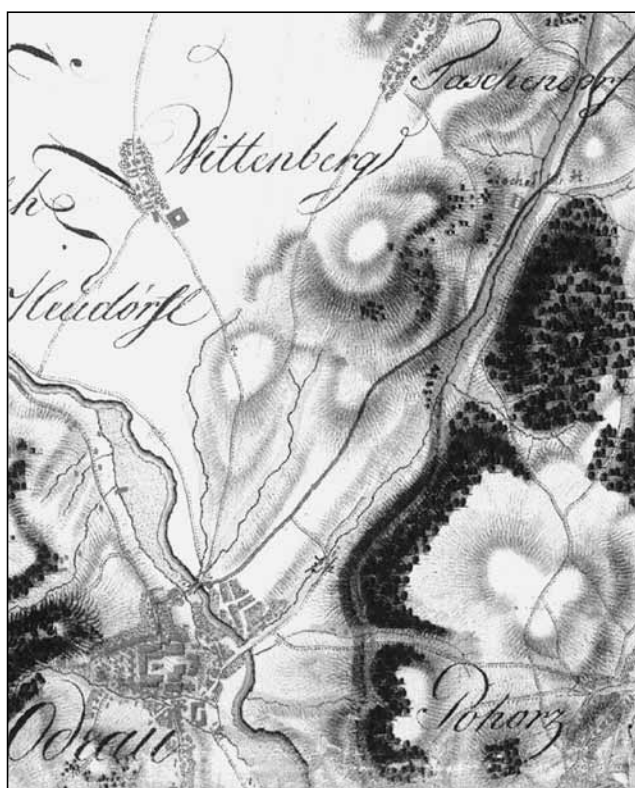
2004 zanikl, a tak nám zůstaly jen vzpomínky na jeho zašlou slávu.

Pojedete-li silnicí 2. třídy č. 647³ z Fulneku do Odrý, po 1,5 km od překonání nejvyššího bodu tohoto úseku silnice (403 m) projedete místní částí Odrý – osadou Hvězdová se šesti domy po levé straně s popisnými čísly 915, 914, 913, 910, 911 a 910. Až do roku 2002 měla osada o jeden dům více, s popisným číslem 827, který stával blíže Fulneku. Jeho prostor dnes úplně ovládla příroda. Pojdme se v následujícím článku podrobněji zabývat minulostí tohoto zaniklého domu – výletního hostince „Bocheta“/„Pocheta“.

Historie této části Pohořských vrchů sahá v souvislosti s dolováním rud až do počátku 13. století. Od této doby až do 19. století se zde střídavě obnovovala a zanikala těžba zlata, stříbra a olověných rud. V obci Pohoř byla rozšířena následující pověst,⁴ která dokládá střídání národnosti v této oblasti: „Zaniklé doly na leštětec byly vybudovány pokojným lidem v Pohoří, německé národnosti. Ruda se roztloukala a také tavila v samém Kravařsku, přičemž výnosnost stříbra byla vysoká. Obyvatelstvo zde žilo ve slušném blahobytu. Horníci v Kutné Hoře, kteří neměli práci, slyšeli o bohatých ložiscích rudy na Kravařsku, přicházeli v zástupech. Brzy však přemýšleli, jak by získali vlastnictví těchto dolů a začali o tom jednat s domácími horníky. Když se mezi domácími začalo šířit pozdvižení, kutnohorští horníci podporováni ozbrojenou mocí trvale ovládli místní doly. Neznali však všechna ložiska rud a doly v Jerlochovicích i v Pohoří byly brzy vytěženy. Další známá ložiska, jim však domácí horníci zatajili. Po bitvě u Českého Brodu roku 1434, těžba v dolech v Kutné

Odrý, osada Hvězdová 2015. Pohled na rozvaliny bývalého výletního hostince ve směru Odrý – Fulnek (Foto Jiří Kucharz).

Výřez z 1. vojenského mapování Moravy z let 1784. Dnešní osada Hvězdová je znázorněna šesti budovami z kamenného zdiva a hostinec je zde označen „Bochet W. H“ – vpravo nahoře (www.oldmaps.geolab.cz).

Hoře upadala a tamější horníci se opět vraceli do Pohoře, která se tak stala střediskem jejich nového domova.”

K největšímu rozmachu těžby došlo v okolí Pohoře,⁵ Jerlochovic, Kletné a Jestřabí⁶ v letech 1550 až 1610. Přerušovaly ji především nájezdy tatarských hord, husitské války a třicetiletá válka.

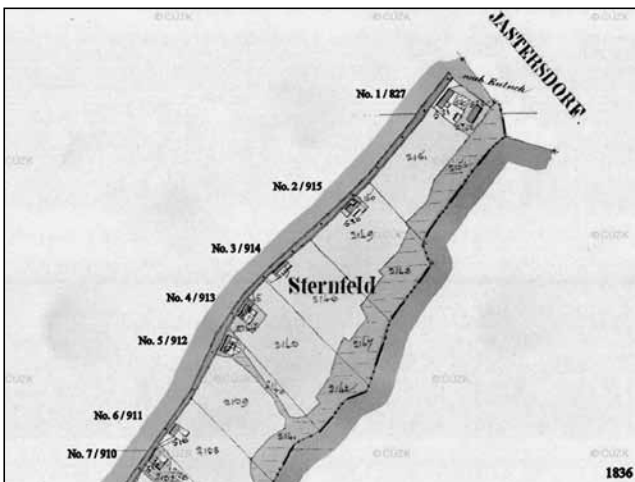
⁵ V oderské kronice od Augusta Brustmanna je uvedeno, že oderští měšťané již v roce 1515 dolovali v Pohořském kopci olovo a stříbro.
⁶ V těchto obcích se usazovali horníci z Kutné Hory, zvyšoval se počet jejich obyvatel a vznikaly početné slovanské menšiny. Okolní obce však nadále zůstávaly německé. Vytěžená ruda se zde roztloukala i tavila.

³ Starší značení silnice 1. třídy bylo č. 47.

⁴ Tollich Adolf - Obec Pohoř - historický a místopisný popis. Pohoř 1903.

Výřez z 1. vojenského mapování Slezska z let 1784. Hostinec zde označen „Weisser Stern W.H.“ (www.oldmaps.geolab.cz).

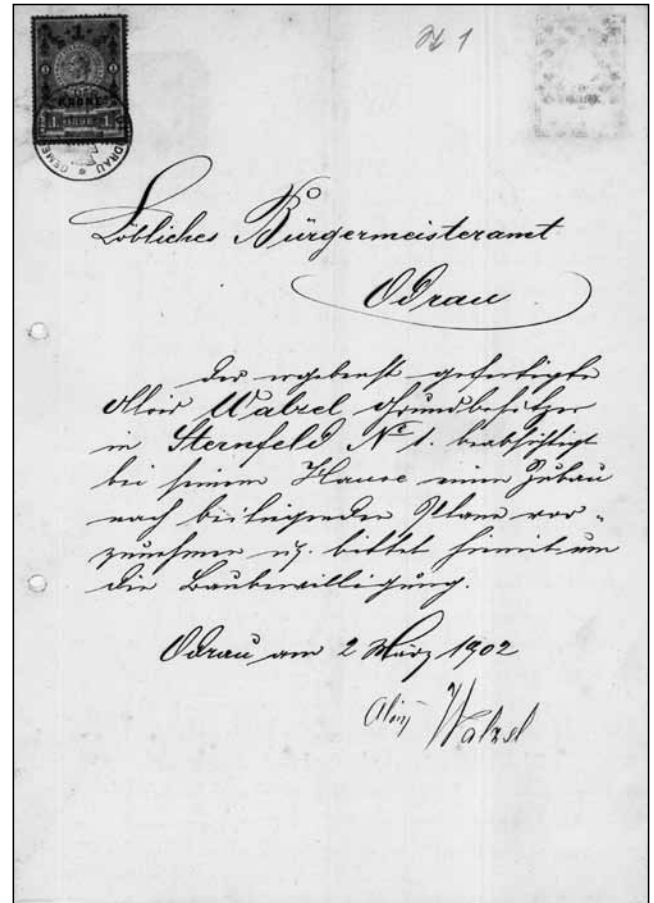

Sternfeld s výletním hostincem Bocheta, 1836. Situační uspořádání a číslování budov (do roku 1946 / po roce 1946) (www.archivnimapy.cuzk.cz).

Třicetiletá válka⁷ měla na hornictví zničující a trvalý vliv. Doly byly zasypané, zřícené a zatopené vodou. Přes opakující pokusy se déletrvajícím provozem dolů již nepodařilo obnovit. V okolí Pohoří se pokoušeli v roce:

- 1747 až 1751 těžit zlato, stříbro a olovo Bernard Körbler financovaný vídeňským obchodníkem Janem Lorencem Malinským,
- 1741 otevřít doly skupina horníků z Kelče u Kyjova,
- 1795 obnovit těžbu olova firma Jana Gebauera z Frýdku se 60 zaměstnanci,

⁷ V letech 1618 až 1848.

Žádost Aloise Walzela na úřad oderského starosty o povolení stavby hospodářských budov. (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

- 1803 založit jednu štolu pro těžbu olova a výrobu olověných šlicht ve stoupě Velkobystřická společnost,

- 1807 a 1812 znovu obnovit těžbu olova podnikatelé von Zeileisen a von Gluth s baronem von Speigelfeldem.

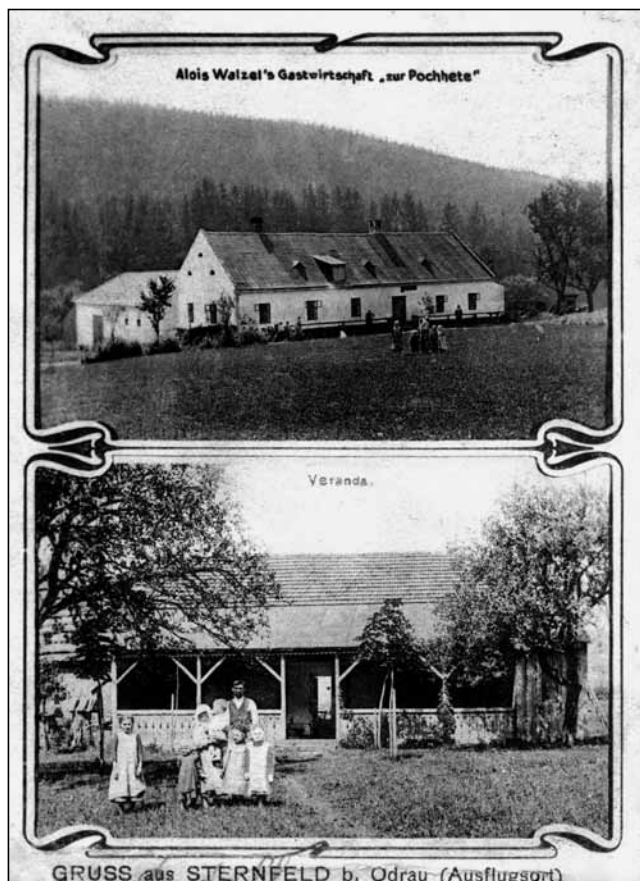
Všechno úsilí těžařů bylo neúspěšné,⁸ a proto roku 1814 „pohořské dolování“ úplně zaniklo. Zatímco dolování rud zanechalo v krajině viditelné stopy v podobě hald a zatopených dolů,⁹ dřevěné technologické stavby¹⁰ zmizely z krajiny úplně – zůstaly jen pomístní názvy, které nám bohužel neukazují skutečné polohy těchto staveb. Dnes už proto nevíme, zda na parcele zaniklého výletního hostince v osadě Hvězdová stávala v dobách těžby úpravna rud.

S ohledem na útlum a postupný zánik dolování spojila většina obyvatelstva oblasti od konce 18. století svou existenci se zemědělstvím, řemesly a živnostmi. V 60. letech 18. století postavil Karel hrabě Lichnovsky hostinec „U bílé hvězdy“ („Zum

⁸ Příčinou bylo neodborné vedení dolování, nedostatek materiálu potřebného k dolování, překážky způsobující těžařům fulnecké panství i nerentabilní těžba.

⁹ Například Stříbrné jezírko a další.

¹⁰ Úpravny rud („Bocheta“ / „Pocheta“, „Pochhütte“) a tavnírna.

Sternfeld, hostinec na Bochetě – 1912. Nahoře hostinec ze strany silnice Odry – Fulnek. Dole, Alois Walzel se svými dětmi před verandou (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

weissen Stern“)¹¹ při cestě do Fulneku (na Bochetě) na hranici oderského a fulneckého panství a zároveň hranici moravsko-slezské. Tento hostinec se objevuje na mapě Pohoře z roku 1778 s označením „Odrauer Wirtshaus“ (viz barevná příloha III). Vzhledem k častým sporům¹² s majitelem oderského panství byl i hraničním místem proti vrchnosti panství fulneckého. V roce 1779 prodal Karel hrabě Lichnovsky hostinec nejmenovanému měšťanu z Hranic za 900 zlatých, desátek 10 zlatých a za husu na svátek Martina. V okolí hostince vznikla osada „Hvězdné pole“ („Sternfeld“).¹³ V roce 1784 měla osada šest domů z kamenného zdiva s popisnými čísly 1 až 5, v roce 1836 to už bylo domů sedm s popisnými čísly 1 až 7. Každý z nich měl dřevěný přístavek, někdy i hospodářskou budovu. Domy byly postaveny podél cesty bez příkopu, za domem byla pole a u lesa mokré louky. U domů byly zpravidla i zelinářské zahrádky. Objekt s popisným číslem 1 se vzhledem ke svému poslání – hostince, svým územním uspořádáním lišil od ostatních. Měl dvě, podél cesty rovnoběžně situované budovy z kamenného zdiva a mezi nimi ovocný sad. V roce 1836 zde byla přistavěna

11 Nový název hostince „Weisser Stern W.H.“ je uveden na mapovém listu Slezska č. 25 - 1. vojenského mapování.

12 Převážně se jednalo o tak zvaný „Široký les“ („Breiter Wald“) a přilehlé louky a pole, které byly předmětem sporu a byly později urovnány v opavských zemských deskách.

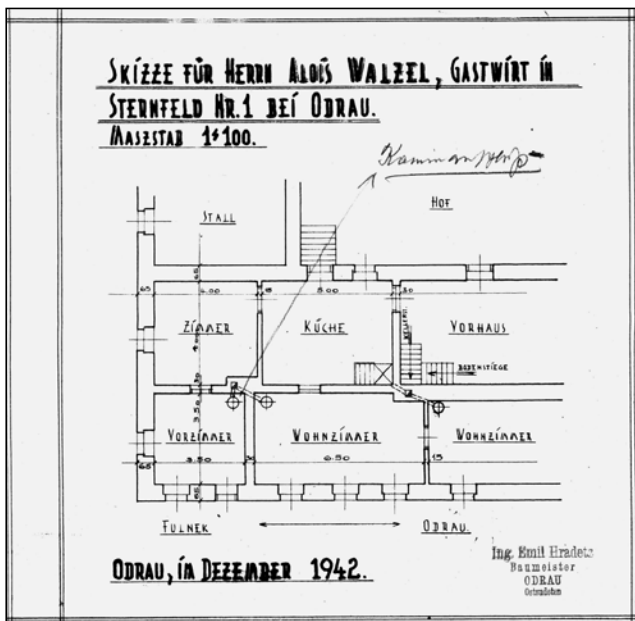
13 Název hostince i osady pravděpodobně souvisí se zářící hvězdnou oblohou nad osadou za jasných nocí. Tento úkaz je zohledněn i v dnešním názvu osady – Hvězdová.

Odrau – Sternfeld 1928. Taneční sál na Bochetě, pohled od silnice. Archiv Vládi Holase.

Hosté před vstupem do tanečního sálu na fotografii z roku 1928. Nad hlavami je zve k zábavě majitel hostince: „Pěkně vítejte staří a mládí k výtečnému pochutnání a k osvěžujícímu doušku, k radostnému tanci i k dobrému vínu. Vítejte vesele na „Bochetě“ (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

Stavební plán přestavby interiéru hostince na Bochetě v roce 1942 (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

dřevěná veranda a menší dřevěná hospodářská budova. Mezi domy byla vodní plocha – jezírko nebo rybník. Obyvatelé osady - vlastníci domů byli vedeni jako domkaři, mezi zaměstnáním obyvatel se vyskytovalo povolání hospodského, pomocného učitele, tesaře, malíře, tkalce i kožešníka. Starší obyvatelé byli výměnkáři. Děti docházely do školy v Tošovicích (Taschendorf) a domkaři z Hvězdové (Sternfeld) museli ročně pokácet pro tošovickou školu

Odry, osada Hvězdová 1956. Výletní hostinec na Bochetě (Archiv Květoslava Wiltsehe).

určité množství dřeva. Doručování pošty do osady zajišťoval poštovní úřad v Odrách. Z matrik obyvatel osady lze rovněž vysledovat, že první obyvatelé přicházeli do Hvězdové převážně ze sousedních obcí Tošovic a Vítovky (Werdenberg) a tyto rodové vztahy udržovali po celá staletí. Nejčastěji se vyskytovala příjmení Lipowsky, Baier, Walzel, Pleban, Ulrych a Schenk. Od roku 1836 jsou majitelé domů osady Sternfeld / Hvězdová uvedeni v příložené tabulce. Většinou byli zatíženi závazky a dluhy, zajišťované převážně zástavním právem.¹⁴

Rozvaliny výletního hostince v roce 1998 – pohled od silnice (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

Mezi prvními hostinskými¹⁵ na Bochetě byli pravděpodobně na konci 18. století Joseph Schmied

¹⁴ Na příklad u hostince na Bochetě měla v roce 1841 manželka Franze Baiera - Elisabeth Lipowsky (Nemetschek) zaregistrováno zástavní právo na výměnek a 2. manželka Benedikta Lipowského - Theresie Lipowsky (Wesselsky) měla zaregistrovány sňatkové nároky podle manželské smlouvy. Benedikt Lipowsky byl v roce 1852 také dlužníkem Eduarda Klemma z Oder a vdova Theresie Lipowsky dlužila do roku 1866 Leopoldovi Friedovi z Oder, Andreasi Malcherovi z Tošovic a šafáři v Odrách Johannu Schindlerovi. Také první manželka dalšího majitele Ferdinanda Walzela - Elisabeth Schindler měla zaregistrováno zástavní právo na věno a na výměnek.

¹⁵ U Josepha Schmieda, Josepha Scholze, Jakoba Hirtha a Georga Lipowského nevíme, zda byli majiteli hostince.

Pohled z nádvoří areálu v roce 1998 (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

s manželkou Viktorií a Joseph Scholz s manželkou Marií Clarou, kteří zde po sobě šenkovali až do smrti Josepha Scholze. Nevíme, odkud pocházeli, ani kdy do osady Sternfeld přišli. Do roku 1820 je následoval Jakob Hirth s manželkou Annou Marínou. Jakob Hirth přežil manželku o 22 let a zemřel v roce 1851 v neuvěřitelných 105 letech jako výměnkář v domě čp.1. Jejich původ rovněž neznáme.¹⁶ V letech 1820 až 1828 šenkuje v hostinci na Bochetě Georg Lipowsky, veterán-korporál k.k. rakouskouherské armády v Alt-Ofen¹⁷ v Uhrách. S ním přišla i jeho snoubenka Elisabeth Nemetschek, dcera panského hajného Wenzela Nemetscheka v Alt-Ofen. Nakrátko se usadili v obci Jestřabí (Jastersdorf) v domě čp. 22, kde spolu vstoupili v roce 1816 do stavu manželského. V Jestřabí se jim také v roce 1819 narodila první dcera Elisabeth. V té době měl již Georg Lipowsky čtyřletého, pravděpodobně nemanželského syna Benedikta. Dva roky po smrti manžela, 5. července 1830, se 33letá vdova po Georgovi Lipowském vdává v oderském kostele sv. Bartoloměje za 39letého Franze Baiera – syna sedláka z obce Dolní Vražné (Gross Petersdorf). Ten byl až do roku 1845 majitelem hostince i hostinským na Bochetě, přičemž jeho manželka Elisabeth zde obdržela doživotní výměnek. V roce 1842 se syn Georga Lipowského – Benedikt Lipowsky oženil poprvé s Theresii Wesselsky, dcerou Johanna Wesselského z Vítovky (Werdenberg) a převzal po Franzi Baierovi do roku 1854 jeho majetek i živnost. Po jeho smrti se Theresie roku 1855 ve svých 35 letech vdala po druhé, za 23letého Antona Münstera, syna kováře v Děrném. V hostinci na Bochetě šenkoval až do roku 1866, kdy hostinec koupil¹⁸ nový majitel a hostinský Ferdinand Walzel. Anton a Theresie Münsterovi

¹⁶ Domníváme se, že mohli pocházet z Louček u Oder (Lautsch), kde v té době žil rozvětvený rod Hirthů.

¹⁷ Alt-Ofen bylo královské město u Budapešti s 82 domy a 9 150 obyvateli.

¹⁸ Podle oderského archiváře Gerharda Joksche koupil Ferdinand Walzel hostinec za 3500 zlatých od nejménovaného muže ze Stachovic.

Příslušnou kupní smlouvu jsme však neobjevili. Domníváme se, že prodávajícím byli Anton a Theresie Münster.

Rozvaliny tanečního sálu a fontány, r. 1998 (Muzejní spolek Rolleder, v. o. s.).

přesídlili do Fulneku, kde Anton roku 1879 zemřel ve 48 letech v domě čp. 338 a Theresie o 20 let později, roku 1899 v domě čp.358. Ferdinand Walzel hospodařil i šenkoval na Bochetě až do roku 1901, kdy po smrti své druhé ženy¹⁹ Marie, rozené Ohnhäuser, přenechal hospodaření svému synovi Aloisovi. Alois Walzel se před dvěma roky oženil s Marií, dcerou statkáře Franze Walzela z Tošovic, když už spolu měli dvě dcery – Marii (*1897) a Emmu (*1899).²⁰ S velkým elánem přistoupil k adaptaci hospodářských budov. V roce 1902 zboursal stávající chlévy včetně kůlny a podél hranice k Jestřabí postavil novou stavbu, sestávající z komory, chléva pro krávy, komory na krmení, průjezdu a kůlny. Stavbu provedl z pevného materiálu a střechu pokryl pálenými taškami. V roce 1909 ještě přistavěl na stodolu přilehlou kůlnu na žentour, včetně mlatu a humna. S vypuknutím 1.světové války se podstatně snížila návštěvnost hostince na Bochetě, což nám dokládá i průzkum oderského starosty Heinricha Schenka v dubnu roku 1915

Rozvaliny budovy hostince v roce 2008 (Foto Petr Lelek).

¹⁹ První ženou Ferdinanda Walzela byla Elisabeth Schindler z Tošovic.

Se druhou ženou měl dceru Marii (*1899).

²⁰ Celkem měli sedm dětí. Následovaly tři dcery Anna (*1900 / †1917), Angela (*1902), Ida (*1906) a dva synové Karl (*1903) a Alois (1904).

Zbytek základů tanečního sálu v roce 2015 (Foto Jiří Kucharz).

pro Okresní úřad v Opavě. Uvádí se v něm, že návštěvníci hostince jsou převážně výletní víkendoví hosté z nedalekých Oder a Fulneku, kteří většinou konzumují jen nápoje a chléb s máslem, po případě se salámem. Káva a čokoláda se pro nezámerné hostů nepodávají. Ubytování požadují jen cestující řemeslníci. Po skončení války nastává počátkem 20. let 20. století oživení návštěvnosti hostince a Alois Walzel se rozhodl přilákat další návštěvníky vybudováním nového tanečního sálu²¹ a odpočinkové zóny s jezírkem (viz barevná příloha IV). Předkládá proto 9. října 1926 stavební plán tanečního sálu, kladně posouzený oderským znalcem, stavitelem Rudolfem Lipowským.

Stavební komise města tyto plány schválila a Aloisi Walzelovi vydala stavební povolení. Ten stavbu realizoval v průběhu příštího roku. Nevíme, zda se naplnily představy Aloise Walzela na návštěvnost nového výletního místa, ale vzpomínky pamětníků dokládají hojnou účast hostů při tanečních radovánkách o víkendech ve 30. letech 20. století, kde se staří i mladí scházeli k veselým dostaveníčkům. Hlavně pro mladší generaci byla Bocheta místem setkávání obyvatel z Oder i Fulneku, kdy z některých vznikla šťastná manželství. Vypovídá o tom

Pohled na schody do tanečního sálu, r. 2015 (Foto Jiří Kucharz).

21 Taneční sál byl navržen z dřevěného materiálu se zastřešením lepenkou. Byl postaven na kamenné podsadě.

Takto vypadá torzo fontány v současné době (Foto Jiří Kucharz).

i následující veršovaná vzpomínka, uvedená pamětníkem v krajaňském tisku²² v roce 1985:

*Z Oder do Fulneku na kraji silnice
milá a stará Pocheta stála.*

*K vínu a tanci, v sobotu a neděli
muži i ženy zavítali sem.*

*K veselé hudbě z fulneckých končin
nejhezčí ženy přicházely a leckterý
oderský junák, jak proslychá se,
tak k děvčeti z Fulneku dostal se.*

*Při tanci a hudbě nejeden své manželské štěstí zde
našel*

*a dnes, po dlouhém manželství, říká Marie Franci:
„že jsme se naučili mít rádi na Pochetě při tanci!“*

Toto období bylo pro rodinu Aloise Walzela významné na rodinné události. V roce 1928 zemřela manželka Aloise Walzela – Marie a později se osamostatnily jeho tři dcery,²³ přičemž dvě odešly z domova za svými manžely. Oba synové Karl a Alois s rodinou,²⁴ dcera Angela s manželem Gustavem Hansem²⁵ a nejmladší Ida dále hospodařili a šenkovali na Bochetě se svým otcem. V roce 1942 přestavují interiér hostince podle plánu oderského stavitele Ing. Emila Hradetze. Z nádvoří s jezírkem měli samostatné vstupy do předsíně i do kuchyně. Z kuchyně byl pak přístup do předsíně i do pokoje. Obytné prostory byly rozděleny na předpokoj, propojený již s uvedeným pokojem a na dva obývací pokoje, přístupné z kuchyně. Bohužel si upravený domov příliš neužili, v roce 1946 byli vysídleni do Německa.

Hostinec na Bochetě tak dostal od roku 1948 nového majitele a správce – Alfonse Anděla a od roku 1950 město Odry, zastoupené městským Komunálním podnikem. Tato nemovitost byla

22 Volný překlad veršovaných vzpomínek z časopisu Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, 1985 / str. 118.

23 Marie se provdala za Josefa Schwana z Fulneku, Emma se provdala za Leopolda Münstra z Pohoře a Angela za Johanna Hanse ze Suchdolu.

24 Manželka Charlotte (*1916) a dcery Gerda (*1942) a Christe (*1944).

25 Měli spolu dceru Gretu (*1933).

Majitelé domů osady Sternfeld / Hvězdová

čp. domu r. 1836 až 1929	čp. domu r. 1946 až 1950	čp. / če. domu od r. 1951	Majitelé domů				
			r. 1836	r. 1889	r. 1929	r. 1946 až 1950**)	r. 2014
1	1	827/ 14*)	1836 Baier Franz 1842 Benedikt a Theresie Lipowsky	Walzel Ferdinand	Walzel Alois	1946 Walzel Alois 1948 Anděl Alfons, Vítovka 1950 Komunální podnik Odry	Dům v roce 2002 až 2004 zanikl. Majiteli byli v roce: 1956 rodina Kočendova, Odry 1991 Vítěslav Chovanec, Odry 2002 Ing. Jaroslav Smital, Ostrava ***)
2	2	915 / 12	Pleban Andreas	Teschner Johann	Köhler Ferdinand	Köhler Ferdinand / Köhler Marie	Pelikán Lubomír
3	3	914 / 10	Pleban Josef	Beyer Josef	Schwan Philomena	Schwan Alois / Švihel Josef	Čubová Marie
4	4.5	913 / 8	Walzel Georg	Schenk Johann	Fritsch Rudolf	Gold Gustav / Zemanová Marie	Zeman Josef a Anna
5	6	912 / 6	Ulrich Anton	Ulrich Viktor	Gold Gustav	Gold Gustav / Šira Jan, Kolářek Jindřich	Kolářek Jindřich a Mária
6	7	911 / 4	Fischer Georg	Mück Wilhelm	Mück Josef	Schenk Josef / Škabraha Stanislav	Ferenc Karl a Jarmila
7	8	910 / 2	Schenk Philipp	Schenk Augustin	Schenk August	Schenk August / Dančák Jaroslav	Juřica Petr a Lenka

Legenda:

*) čp./ če. 827/14 bylo používáno do zániku objektu.

***) Uvedeni jsou původní majitelé / noví uživatelé nebo národní správci.

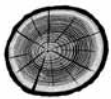
****) Majitelem parcel čp. 2226 a čp. 2227, na kterých stával výletní hostinec Bocheta, byl v roce 2014 Mgr. Miroslav Grochol z Krmelína, U pískovny 649.

Jména a pořadí hospodských v hostinci na Bochetě, dům čp. 1, osada Sternfeld

poř.č.:	hostinský	rok a místo narození / úmrtí	rodné (manželské) jméno manželky	rok a místo narození / úmrtí
1.	Schmied Joseph	? / ?, Sternfeld	(Schmied) Viktoria	?
2.	Scholz Joseph	1749, ? / 1792, Sternfeld	Mager Maria Clara	?
3.	Hirth Jakob	1746, ? / 1851, Sternfeld	(Hirth) Anna Marina	1765, ? / 1829, Sternfeld
4.	Lipowsky Georg	1778, ? / 1828, Sternfeld	Nemetschek Elisabeth	1797, Pohlen, Böhmen / 1866, Sternfeld
5.	Baier Franz	1791, Gross Petersdorf / 1845, Sternfeld	Nemetschek Elisabeth (vdova po L. Gg.)	1797, Pohlen, Böhmen / 1866, Sternfeld
6.	Lipowsky Benedikt	1816, ? / 1858, Sternfeld	1. Nemetschek Elisabeth (vdova po B. Fr.) 2. Wesselsky Theresia	1794, Pohlen, Böhmen / 1866, Sternfeld 1819, Werdenberg / 1899, Fulnek
7.	Münster Anton	1831, Tyrn / 1879, Fulnek	Wesselsky Theresia (vdova po L. Bn.)	1819, Werdenberg / 1899, Fulnek
8.	Walzel Ferdinand	1841, Taschendorf / 1905, Sternfeld	1. Schindler Elisabeth 2. Ohnhausier Marie	1840, Taschendorf / 1886, Sternfeld 1866, Taschendorf / 1900,
9.	Walzel Alois	1873, Sternfeld / 1956, Pleutersbach / Heideberk	Walzel Maria	1873, Taschendorf / 1928, Sternfeld

Legenda:

Sternfeld (Hvězdová), Taschendorf (Tošovice), Werdenberg (Vítovka), Gross Petersdorf (Vražné), Tyrn (Děrné). Pohlen – sídlo v Čechách u Českého Krumlova se 129 obyvateli.

pronajímána fyzickým osobám a spolkům.²⁶ Na příklad, podle zápisu rady MNV Odry ze dne 17. 7. 1950, byla schválena smlouva o pronájmu ostravskému „Divadlu mladých“ na 99 let s ročním nájmem 3 620 Kčs. Smlouva byla zřejmě v roce 1956 zrušena, protože hostinec koupila rodina Kočendova. Ta se v letech 1962 až 1968 potýkala se škodami z opakovaných záplav, jako bylo proborění sklepa, zničení podlah v místnostech a promočení vnějších i vnitřních domovních zdí. Záplavy byly způsobeny nedostatečnou hloubkou silničního příkopu a řízení se Správou okresních silnic nevedlo k nápravě. Proto roku 1988 Kočendovi prodali objekt Vítěslavovi a Vlastě Chovancovým, kteří v roce 1991 podali žádost na přestavbu výletního hostince na bytovou jednotku o velikosti 1 + 4, včetně vybudování nové studny. Ještě v září téhož roku jim bylo vydáno stavební povolení. Avšak na přestavbě hostince od roku 1998 nepokračovali z důvodu zcizení střešních tašek a probíhajícího soudního řízení, naopak prováděli bez povolení demolici stavby. Stavba nebyla podle vydaného stavebního povolení realizována a do roku 2004 se úplně rozpadla. Vlivem přírodních podmínek a rozebráním zbylého stavebního materiálu neznámými pachateli byl hostinec na Bochetě srovnán téměř se zemí a tedy nebylo už ani nutné vydávat příkaz poslednímu majiteli k odstranění stavby. A tak hostinec na Bochetě – svědek radostné i pohnuté 250leté historie, zakončil své bytí tímto nezáviděníhodným

²⁶ Ještě do roku 1956 byl hostinec s tanečním sálem v částečném provozu, později „zmizel“ – jeho dřevěné části byly rozebrány na stavební materiál a na palivové dřevo.

způsobem. Dnes, při návštěvě jeho rozvalin, se může návštěvník jen obdivovat síle bujaré přírody a s nostalgii vzpomínat na zamilované dvojice, tančící při melodii hracího automatu na parketu bývalého tanečního sálu.

Použité zdroje

- Rolleder Anton: Geschichte der Stadt und des Gerichtbezirkes Odrau. Steyer 1903.
Tollich Adolf: Obec Pohoř – historický a místopisný popis. Pohoř 1903.
Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, s. 2–3, č. 40/1956. Muzejní spolek Rolleder, v.o.s.
Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, č. 218/1985.
Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, s. 8, č. 225/1987.
Pozemková kniha, Odrau – Sternfeld, Schankhaus No. 1, 1840–1946. KÚ Opava.
Pozemková kniha, Odry – Hvězdová, dům čp. 1, 1956. KÚ Opava.
Sčítací operáty Odrau – Sternfeld, No.1 1890, 1900, 1910. Soka Opava.
Rodné matriky Odry – Hvězdová 1774–1910. Za Opava.
Oddací matriky Odry – Hvězdová, 1774–1930. Za Opava.
Úmrtní matriky Odry – Hvězdová, 1774–1928. Za Opava.
Úmrtní matriky Fulnek, 1877–1900. Za Opava.
Rodné matriky Jestřabí, 1774–1820. Za Opava.
Úmrtní matriky Jestřabí, 1774–1820. Za Opava.
Kniha evidence občanů města Oder, 1800–1945. Muzejní spolek Rolleder, v.o.s.
Seznam vysídlených obyvatel města Odry, 1946. Soka Nový Jičín.
Stavební plány a protokoly, osada Sternfeld 1900–1942. Muzejní spolek Rolleder, v.o.s.
Zápis ze schůze rady MNO Odry ze dne 17. 5. 1950. Muzejní spolek Rolleder, v.o.s.
Archiv Muzejního spolku Rolleder, v.o.s.
Archiv Ing. Petra Lelka.
Archiv Jirky Kucharze.
Archiv Květoslava Wiltsche.
Archiv Vlada Holase.
www.oldmaps.geolab.cz
www.archivnimapy.cz
www.mapy.cz

Seskupení historických dřev v Odře u Petřvaldíku je staré zhruba 800 let

*Tomáš Kolář, Michal Rybníček, Jan Vít
Foto Radim Jarošek*

Seskupení historických dřev bylo odhaleno díky postupující boční erozi řeky Odry v nárazové části meandru nedaleko jejího soutoku s regulovanou Bílovkou. Lokalita se nachází v chráněné krajinné oblasti Poodří na katastru obce Petřvaldík (GPS: 49.7245347 N, 18.1295119 E).

Nalezené kmeny jsou součástí sedimentů tzv. „údolní terasy“, která je výsledkem nejmladšího erozně-akumulačního cyklu a časově představuje období svrchního pleistocénu s pokračováním až do současnosti. Litologicky jde o cca 4m štěrku na bázi přibližně 3m povodňových hlín v nadloží, které jsou tvořeny střídáním jemnozrnných písků a prachovitých sedimentů. Právě z těchto jemnozrnných sedimentů z hloubky cca 2,5m pod současným povrchem nivy pochází objev soustavy pohřbených kmenů, které jsou objektem studia. Území v nízké nadmořské výšce s vysokou hladinou podzemní vody nabádá

k myšlence, že kmeny jsou pozůstatkem lužních lesů z minulých tisíciletí. Pochybnosti ovšem vyvolává

Celkový pohled na lokalitu (květen 2015).

Detail s výřezy po odběrech vzorků.

neobvykle pravidelné rovnoběžné uspořádání kmenů v přibližně stejné výšce. Současně se také ukázalo, že drtivá většina analyzovaných kmenů byla jedlová a mezi nimi byl nalezen pouze jeden dubový a bukový kmen, přičemž jedle není typickým představitelem dřeviny lužního lesa.

Hlavním předpokladem správné interpretace nálezu je stanovení stáří nalezených dřev, pro které bylo využito dendrochronologické datování. Dendrochronologie využívá kolísání šířek letokruhů pro datování dřevěných nálezů. Porovnáním letokruhových křivek ze zkoumaných kmenů s dostupnými standardními chronologiemi pro danou dřevinu a oblast se ukázalo, že kmeny byly pokáceny na přelomu 12. a 13. století našeho letopočtu, tedy v období vrcholného středověku. Vzhledem k tomu, že u kmenů nebyl zachován takzvaný podkorní letokruh, nebylo možné určit přesný rok skácení.

Účel, ke kterému kmeny v minulosti mohly sloužit, může být různý. Jedno z vysvětlení, které se nabízí, je nějaký druh vodní stavby (například zpevnění břehu řeky, která měla chránit dopravní cestu před

nepříznivými účinky řeky), hatě, tedy vybudování dopravní cesty v podmáčeném terénu nebo most. Zajímavým výsledkem těchto prvních poznatků je i skutečnost, že stáří „akumulace“ kmenů, ať je její původ jakýkoliv, naznačuje, že značná část akumulace „údolní terasy“ (2,5 m z celkových cca 7 m) byla uložena v poměrně nedávné historické době, což je v souladu s celou řadou výzkumů ze středních a dolních povodí řek. Přesné určení účelu konstrukce by měl zodpovědět budoucí archeologický výzkum.

Poděkování: Článek byl vytvořen za finanční podpory grantového projektu GAČR 13-04291S.

Autoři: Ing. Tomáš Kolář, Ph.D. (koldatom@gmail.com), Ing. Michal Rybníček, Ph.D. (Ústav nauky o dřevě, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně a Centrum výzkumu globální změny AV ČR, v.v.i.) a Mgr. Jan Vít, Ph.D. (Česká geologická služba, pob. Brno).

Meandr Odry na ortofoto (www.mapy.cz).

Kněždol (Pfofengraben) v údolí Suché

Radim Jarošek

„Všudy doma i pod oblohou nebeskou zvednu oči k Pánu Bohu a v srdci se modlím,“ říká jeden valašský tajný evangelík v Ratiboři při výslechu roku 1778. Slova popisují soukromou pobožnost jednotlivce, pro evangelíky je však podstatné společenství, které ti nejstatečnější vyhledávali a organizovali i v době, kdy to bylo zakázáno.

Téměř u každé obce, kde je dnes evangelický sbor, se traduje místo, kde se tajní evangelíci setkávali. Nejčastěji to bylo hluboko v lesích, mezi skaliny, v různých samotách, jako byly odlehlé mlýny, ale i ve sklepích a podobně.

Celá řada těchto tzv. lesních kostelů, kde se v období protireformace tajně scházeli jinověrci ke společným bohoslužbám, se nacházela ve Slezských Beskydech. Na české straně je to např.

Godula nebo Zákamen na Velké Čantoryji, více jich je pak na polské straně.

O podobném místě jsme psali v POODŘÍ č. 4/2012 v článku Lesní kostel Martina Schneidera v lesích za Suchdolem n. O.

Další obdobné místo se nachází v údolí Suché. Podle pověsti se místu, kde se stéká potok Suchá se svým levobřežním přítokem Luboměřská Suchá, říká V Kozlu. Zhruba 500 m po toku potoka odbočuje doprava směrem k Dobešovu lesní údolíčko, kterému se říká na Spálovsku Popský doleček a v Dobešově Farská dolina.

Zde před vyústěním doliny vyčnívá z masivu kopce nevýrazné skalisko, o němž se vypráví, že se u něj, poblíž čtyřmezí obcí Dobešov, Luboměř,

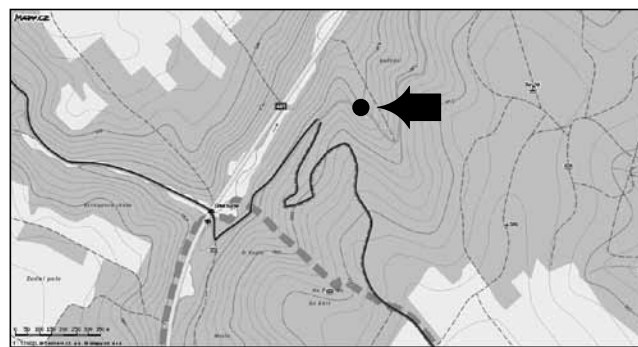

Spálov a Jindřichov, scházeli v dobách po Bílé hoře protestanté ke svým tajným bohoslužbám. Kněždol se nachází na někdejším panství oderském poblíž jeho hranice s panstvím spálovským a hranickým. Na oderském panství byli evangelíci tolerováni, kdežto v okolních tvrdě potírání. Podle pověsti zde měl dokonce kázat i sám J. A. Komenský před svým odchodem do exilu.

Tuto pověst zaznamenal luboměřský kronikář Rudolf Mík podle vyprávění starého hajného Horáka

V Kněždole 1. května 1992 – zleva Oskar Wiltsch (ukazuje na místo nápisu), František Šustek a Bohumil Mík (vnuček Rudolfa Míka). Foto Květoslav Wiltsch.

Mapa se zákresem lokality (mapový podklad – www.mapy.cz).

z Dobešova, když u něj v Oderském lese pracoval jako lesní dělník – drvař. Na paměť této legendy pak Rudolf Mík vytesal do skaliska (na podnět Františka Šustka) někdy před 2. světovou válkou nápis – Pfofengraben 1622–30 M. R. (Pfofengraben je nářeční tvar Pfaffengraben, na mapách se uvádí jako Kněždol).

Skalka s nápisem se nachází v lesnatém svahu údolí Suché bezprostředně pod nezpevněnou lesní cestou asi 300 m východně od silnice č. 441 mezi Potštátem a Jakubčovicemi nad Odrou (GPS: 49°40'59,44"N, 17°44'42,27"E). Vytesaný nápis je na vrstevní ploše 3–4 m vysokého výchozu drob.

Za poskytnutí materiálů a připomínky děkuji p. Květoslavu Wiltschovi, p. Danielu Říčanovi a p. Petru Lelkovi.

Nápis na skalce (Foto Květoslav Wiltsch).

Literatura

BELOW, Jerzy (2009): *Leśne kościoły. Miejsca tajnych nabożeństw ewangelickich w Beskidzie Śląskim*. Bielsko-Biala: Augustana. 130 s.
 BRŇÁK Antonín; ŠUSTEK František (1992): *Visitace spálovské farnosti v r. 1662. Oderské vrchy*, r. 7, s. 49–56. Spálov.
 DRKAL, Stanislav (1968): *K emigraci nekatolíků z kunínského panství do Saska v první polovině 18. století. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, č. 2, s. 33–43.

DRKAL, Stanislav (1982): *Zbívání nekatolíků na novojičinském panství v první pol. 18. století. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, č. 29, s. 12–21. Nový Jičín.
 PROCHÁZKOVÁ, Marta (2008): *Místa tajných bohoslužeb, prvních shromáždění, stavba tolerančních modliteben. Po vzoru Berojských*, s. 473–488. Kalich, Praha. 599 s.

Joseph Georg Meinert Profesor pražské Karlo-Ferdinandovy univerzity

Tomáš Hlobil

Joseph Georg Meinert (* 1773 Litoměřice, † 1844 Bartošovice) prožil jako manžel hraběnky Josefíny Pachtové (Josefine Pachta) rozhodující část života na jejím panství v Bartošovicích (tehdy Partschendorf). Historici Kravařska Meinertovu osobnost v regionálních příspěvcích opakovaně připomínají a nezapomínají na něj ani odsunutí němečtí obyvatelé (www.partschendorf.de). Nejnověji připomněla Meinertovy, po dějinných zvratech 20. století již navždy nepřekonatelné, zásluhy o poznání kravařského německého nářečí a folklóru paní Marie Hrabovská v publikaci vydané u příležitosti 600 let Bartošovic a v časopisu POODŘÍ (č. 2, 1999). Nemá smysl opakovat osobní a badatelské milníky Meinertova bartošovického pobytu, které shrnula. Ve svém příspěvku se soustředím na oblast, kterou historici přehlíželi a do značné míry i bagatelizovali – totiž na jeho působení na pražské univerzitě, které bezprostředně předcházelo odchodu do Bartošovic.

Joseph Georg Meinert učil na pražské filozofické fakultě nejprve jako suplent, od roku 1806 do 1811 jako řádný profesor. Filozofická fakulta plnila v tehdejší rakouské univerzitní soustavě jinou roli než dnes. Byla to příprava, kterou museli absolvovat všichni studenti před tím, než byli připuštěni ke studiu na tzv. vyšších neboli profesních fakultách, tedy fakultě teologické, právnické a lékařské. Meinertova profesura na filozofické fakultě byla velmi rozsáhlá: zahrnovala estetiku, dějiny umění, dějiny věd a dějiny filozofie. Všechny Meinertem vyučované předměty byly studijním plánem vídeňského dvora určeny jako dobrovolné, což znamená, že jejich absolvováním nebyl podmíněn vstup na profesní fakulty. Meinertovi tak vážně hrozilo, že si jeho předměty zapíše minimální počet posluchačů. Tyto nepříznivé okolnosti přiměly Meinerta k pozoruhodnému činu – k šíření tehdy nového, idealistického pojetí vědy a studia, které představil v nástupní přednášce a kterým hodlal přilákat ke studiu svěřených oborů studenty. Ideál tohoto pojetí vědy a studia, vzniklého v německé idealistické filozofii, hlásal, že studium a věda nemají vycházet z profesního uplatnění (dnes bychom řekli z uplatnění na trhu práce), nýbrž z rozvíjení všech schopností, jimiž byl člověk coby jedinečná a svobodná bytost

obdařen. Meinert se při vzývání neutilitárního pojetí studia a vědy opřel o ideje Friedricha Schillera vyslovené v nástupní přednášce držené na univerzitě v Jeně v roce 1789. Opření se o Friedricha Schillera nebylo náhodné. Meinert studoval v polovině 90. let 18. století právě v Jeně, baště německého filozofického idealismu. V době jeho jenských studií zde Schiller stále ještě učil a lze předpokládat, že si Meinert zapsal jeho přednášky z estetiky. Přenos Schillerových filozofických idejí do českých zemích by se mohl zdát přímočarý a snadný, proto je třeba zdůraznit, že opak byl pravda. Neboť Schillerovo idealistické pojetí vědy a studia bylo v příkrém rozporu s platným rakouským studijním plánem filozofických studií přijatým císařem Františkem I. v roce 1805. Tento plán, na jehož základě byl Meinert císařem jmenován pražským univerzitním profesorem, jednoznačně upřednostňoval (stejně jako se o to snaží dnešní politická administrativa) předměty profesního studia, naproti tomu volitelné předměty tlačil do pozadí. Meinert musel proto šířit Schillerovy ideje skrytě: neuvedl pramen, měnil argumentaci (z původních Schillerových zřetelných filozofických tezí vytvářel patetické řečnické otázky) a snažil se odvoláním na Matoušovo evangelium posluchače přesvědčit, že idealistické pojetí vědy a studia odpovídá i božímu záměru. Toto skryté

Knížecí hrobka ve Výmaru. Zdroj <http://de.wikipedia.org/wiki/>, heslo: *Weimarer Fürstengruft*.

Hrobka v Bartošovicích (Foto Radim Jarošek).

šíření německého filozofického idealismu na pražské (širěji rakouské) akademické půdě v polovině prvního desetiletí 19. století bylo o to odvážnější, že císař si šíření tohoto vlivného filozofického směru v monarchii výslovně nepřál a snažil se mu bránit, neboť měl obavu, že tyto ideje brání výchově spořádaných, mravných a příčinnivých poddaných.

Meinertův zájem o filozofii výmarského velikána Friedricha Schillera a jeho odvaha šířit tuto filozofii navzdory rakouské univerzitní politice jsou důležité i pro Bartošovice. Mohou sloužit jako náhrada za zboření regionálního meinertovského mýtu, podle něhož hrobka, kterou nechal Joseph Georg Meinert postavit v Bartošovicích pro svou ženu a ve které byl později sám pohřben spolu se synem, je kopie výmarské knížecí hrobky. Není to pravda: výmarská hrobka je klasicistní s výrazným sloupovým portikem, meinertovská je historizující, vracející se

romantizujícím způsobem do středověku. Odsud tedy nelze vazbu mezi Bartošovicemi a proslulým Výmarem dovodit, lze tak však učinit přes schillerovské zájmy a aktivity Josepha Georga Meinerta. Neboť Schiller tvořil spolu s Goethem nejslavnější výmarskou dvojici. Tato vazba mezi Výmarem a Bartošovicemi sice není hmotná, pouze duchovní, o to ale pevnější a trvalejší.

Literatura

Základní údaje o J. G. Meinertovi:

WURZBACH, Constantin von (1867): *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich*, 17. Theil, Wien: k.k. Hof- und Staatsdruckerei, s. 281–282.

Ottův slovník naučný, 17. díl, Praha: Otto, 1901, s. 36.

WALLMODEN, Thedel von (1990): Meinert, Joseph Georg, in Walther Killy (Hg.), *Literaturlexikon*, Band 8, Gütersloh: Bertelsmann, s. 62–63 (zde odkazy na další slovníky s heslem Joseph Georg Meinert).

KORCH, Katrin (2010): Meinert Joseph Georg, in Walter Kühlmann (Hg.), Killy *Literaturlexikon*, 2., vollständig überarbeitete Auflage, Band 8, Berlin, New York: de Gruyter, 2010, s. 122–123.

Rozsáhlejší práce:

PFITZNER, Josef (1934): Josef Georg Meinert, in Erich Gierach (Hg.), *Sudetendeutsche Lebensbilder*. Reichenberg. Stiepel, s. 70–75.

TVRDÍK, Milan, VODRÁŽKOVÁ-POKORNÁ, Lenka (2006): *Germanistik in den böhmischen Ländern im Kontext der europäischen Wissenschaftsgeschichte (1800–1945)*. Wuppertal: Arco, s. 17–44, 168–172.

Monografie o J. G. Meinertovi:

LEMBERG, Eugen (1926/27): *Josef Georg Meinert und der böhmische Patriotismus*. Strojopisná disertace, Univerzita Karlova Praha.

LEMBERG, Eugen (1932): *Grundlagen des nationalen Erwachens in Böhmen. Geistesgeschichtliche Studie, am Lebensgang Josef Georg Meinerts (1773–1844)*. Reichenberg: Stiepel.

KOSCHAREK, Josef (1940): *Josef Georg Meinert. Ein Lebensbild aus dem sudetischen Raum*. Strojopisná disertace, Univerzita Karlova Praha.

Prof. PhDr. Tomáš Hlobil, CSc.

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Katedra estetiky; Filozofická fakulta, Univerzita Palackého, Katedra divadelních a filmových studií.

Kontakt: THlobil@seznam.cz

Dvě vzpomínky na Mirka Kosňovského

Radim Jarošek, Iva Němečková

Foto Petr Jeziorski

S Mirkem jsem se viděl poprvé někdy v roce 1988, kdy jsem se zajímal o místo na Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Ostravě – Přívoze. Mirek, lesní inženýr, tam už nějaký čas pracoval jako odborný pracovník ochrany přírody. Zanedlouho jsme se stali kolegy a strávili pak spolu řádku let v jedné kanceláři. Roky se skládají z chvil a mnohé ze společných okamžiků se pevně zachytily v síti paměti.

V roce 1991 vznikla chráněná krajinná oblast Poodří a stali jsme se pracovníky správy. V době dnes již docela obtížně pochopitelné, která se obešla bez počítačů, mobilů, kopírek, digitálů a s jediným telefonním číslem pevné linky. Čas poznávání kraje kolem Odry, období ještě nedlouho po 89.

přinášelo mnoho změn, ustanovovala se „nová“ státní ochrana přírody.

CHKO Poodří byla na oficiálně na světě, ale nikdo o ní nevěděl, začali jsme se proto zabývat myšlenkou na putovní výstavu po obcích. Připravoval se návrh a organizace akce. Celou dopravu, a nejen ji, měl na starosti Mirek, vše za pomoci jednoho auta našeho oblíbeného favorita barvy jadranské moři. Čekala nás mnohonásobná instalace a rozebírání výstavy, převozy, neustálá improvizace podle aktuálních výstavních podmínek.

Průzkumné plavby po Odře, dvou i třídnenní pomalé plavby po řece na nafukovacích člunech od jednoho konce chráněné oblasti na druhý – z Jeseníku do Polanky. Noclehy na seně v bývalé

stodole u Hladkých Životic, přenášení kmenů v korytě, vytahování lodí i občasné namočení posádky. Byl čas na rozhovory, ale Mirek toho příliš nenařekl. Pomohl, kde se dalo, ochotně a hned, bez mnoha slov. Byl jistota, když slíbil, tak splnil. Byl-li sraz v půl, byl tam Mirek s předstihem.

První zahraniční návštěva v Poodří – delegace z polského ministerstva životního prostředí a exkurze od Ostravy až k prameni Odry. A pak také cesta směrem opačným – do Polska do města Nowa Sól za tamějšími ochranáři. Údiv, jak se naše útlá Odra změnila v polský veletok, společná posezení večer i drobné příhody na cestě – obrázky, které zůstávají v mysli.

Už nevím, čím to byl nápad napojit alespoň úzkou stružkou slepá bezvodá ramena Odry v Polanském lese na oderskou vodu. Pustit vodu při vyšších stavech v řece do lesa. Potřebná povolení by byla, ale peníze na práci nikoliv. Dali jsme se do toho sami a strávili při hloubení výkopu pár dní s lopatami v lese. Podařilo se, řeka nastoupala a pronikla hluboko do rezervace. Průkop tam ještě je...

A bylo toho samozřejmě mnohem více, návštěvy u fotografa Odry dr. Rudolfa Jandy, letecký výlet nad Poodřím... a stovky všedních pracovních dní v kanceláři a v terénu, které už paměť od sebe nerozezná. Práce na správě přinášela, stejně jako všude, desítky drobných či větších problémů a Mirek

uměl nad některými jen mávnout rukou a být nad věcí, někdy se naše názory lišily, ale rozuměli jsme si. Mohl možná působit na některé nepřístupně, ale on záměrně nechtěl příliš projevovat své pocity navenek.

Pak přišel společný odchod ze správy, Mirek začal pracovat v České inspekci životního prostředí v Ostravě.

Zůstal jsem s ním ale v kontaktu a dvakrát ročně jsme se scházeli i s Petrem Kočárkem na pivo. Na Mirka bylo spolehnutí a jeho lakonický email v duchu „Kdy zajdem?“ jsem očekával pravidelně v rytmu červen a listopad. Vidím blížít se Mirkovu rychle kráčející siluetu, zelený lesácký kabát, vyhrnutý límec, klobouček, kožená brašna přes rameno na dlouhém řemeni...

Začali jsme organizovat Pooderské sedánky – setkání bývalých pracovníků správy – Mirek nechyběl snad na žádném. On by ovšem slovo „snad“ nenařekl, vedl si v hlavě přesnou evidenci – pamatoval si všelijaká data, podrobnosti.

Na poslední sedánek ale nepřišel. Nemohl, v lednu tohoto roku podlehl těžké nemoci. Zůstávají vzpomínky, pár společných fotografií. Jeho stopa zůstává rozeseť v Poodří, v krajině i v srdcích lidí, kteří ho důvěrněji poznali.

Ale dost již slov, Mirek neměl rád dlouhé řeči...

Psal se červenec 1996 a já jako vysokoškolsky vzdělané ucho vstoupila poprvé na půdu Správy chráněné krajinné oblasti Poodří, která tenkrát sídlila na Trocnovské ulici. Otevřela jsem kancelář a tam mě přivítali dva mí budoucí dlouholetí kolegové – Mirek Kosňovský a Radim Jarošek.

Mirek mi připadal jako nepřehlédnutelný blondatý dlouhán, svěží duchem a neotřesitelný znalostí dat

narození známých osobností i kolegů. Vždy, když jsme zabrousili řeč na nějakou událost a já si tak akorát vzpomněla, že jsme seděli někde v restauraci, Mirek řekl: „počkej“, odmlčel se a za vteřinu na to vychrlil „to bylo 15. září 1999. To se slavily narozeniny Vladky Hamplové v restauraci Selský Dvůr“.

Byl velmi taktní a pozorný, což jsem ocenila zejména jako začínající řidička služebního vozidla značky favorit. Dost dlouho mi utkvělo v paměti, jak na mě vřískala učitelka autoškoly, když jsem udělala nějakou chybu a tak jsem poprvé usedala jako řidička do služebního auta s obavami. Mirek mi zdatně sekundoval. Přesně si pamatuji moment, kdy jsme společně projížděli ulicí Pohraniční, kde nejsou značeny hlavní ani vedlejší ulice. Jela jsem

a koukala před sebe, nervózní, že jsem si ani nevšimla, že prostě nehlídám přednost zprava. Mirek jen se stoickým klidem pronesl: „Kdyby tam jelo auto, dala bys mu přednost, že?“ A já pochopitelně přikývla.

I přes znalosti nabitě dlouholetou praxí v ochraně přírody a dočasným řízením Správy CHKO Poodří se nad ostatní nikdy nepovyšoval. K práci měl zdravý odstup, což se projevovalo tím, že měl práci dokonale rozdělenou a na stole vojenský pořádek. Kruciš, jak to dělal? Neměl potřebu obětovat svůj soukromý život práci, což mu měl jeho poslední šéf za zlé.

Odešel a ani se nestačil rozloučit, ale v mých vzpomínkách zůstane jako usměvavý muž, který byl vždy nad věcí.

Čtenářsko-pěvecký spolek Methoděj a počátky ochotnického divadla v Albrechticích

Milan Myška

Ochotnická tradice v Albrechticích má dlouhou tradici a trvá téměř nepřetržitě již od konce 19. století až dodnes. Počátky této tradice souvisí s Čtenářsko-pěveckým spolkem Methoděj, který v Albrechticích působil v letech 1893–1919. Účelem spolku bylo dle obecní kroniky „vzdělávat nejen členstvo, ale i občanstvo mimo spolek stojící. K tomu měl sloužit zpěv, divadlo, kniha, časopisy a zábava.“¹⁾ Spolek odebíral noviny a časopisy, kupoval knihy, cvičil sbory a divadelní představení, pořádal taneční zábavy, přednášky a výlety. Nechal si vyrobit dokonce i své vlastní odznaky.²⁾ O tomto spolku zatím nebylo mnoho napsáno. Cílem tohoto článku je představit tento první „osvětový“ spolek v Albrechticích nejen jako zakladatele ochotnické tradice, ale v úplnosti, tak jak to dovolují dochované, resp. dostupné prameny.

Spolek veselých mláďenců

V 1. polovině 80. let 19. století, ještě před vznikem spolku Methoděj, začal provozovat ochotnické divadelní představení v Albrechticích tzv. „Spolek veselých mláďenců“. Zprávy v pramenech o tomto spolku jsou velmi kusé, v obecní kronice najdeme jen zmínku, že existoval a že pořídil divadelní

jeviště.³⁾ Nejbohatším zdrojem informací je rodinná kronika Vincence Dresslera⁴⁾ a Karla Pavlíka.⁵⁾ Oba svorně udávají jako iniciátora vzniku spolku místního učitele Ignáce (Hynka) Hřčka.

Ignác Hřček (*1861) byl synem Ignáce Hřčka st. (*1814), kantora **působícího ve Větrkovcích**. Maturoval v roce 1882 a do Albrechtic přišel jako dvaadvacetiletý v roce 1883 po odchodu učitele Eduarda Dorazila. V té době ještě v Albrechticích dosluhoval Vincenc Janáček.⁶⁾ S tím si ale mladý

3 SOKA Nový Jičín, MNV Albrechtice, inv. č. 14, Kronika obce Albrechtice, 1. díl, s. 25.

4 **Vincenc Dressler** (*1860 Albrechtice č. p. 33, †1949) – ve své době velmi výrazná osobnost Albrechtic. Kromě úřadu starosty (1894–1899) zastával během svého života mnoho funkcí. Např. řadu let byl předsedou místní školní rady, předsedou pěvecko-čtenářského kroužku Methoděj, předsedou okresního silničního výboru atd. Především však byl hospodářem na gruntě č. 33 v Albrechticích. Proslul jako zdatný šlechtitel hovězího dobytka. Pro své úspěchy v této činnosti byl některými svými spoluobčany přezdívan jako „inseminátor“. Vincenc Dressler ke konci svého života napsal paměti obsahující podrobné vzpomínky na jeho život. Ty jsou nyní v majetku jeho vnuka MVDr. Jiřího Dresslera, který mi před lety laskavě umožnil zkopírování některých (!) částí jeho kroniky. Některé stránky z tohoto pramene mi zpřístupněny nebyly především z obavy majitele, aby případné zveřejnění jejich obsahu neobnovilo některé konflikty.

5 **Karel Pavlík** (*1899, Albrechtice; †1978) – syn Josefa Pavlíka a Marie Dresslerové, v letech 1926 až 1948 byl učitelem v Albrechticích. Velkou část svého životního úsilí věnoval organizaci Orel i amatérskému divadlu. Ke konci života sepsal životní vzpomínky doplněné o fotografie.

6 **Vincenc Janáček** (*1821, Albrechtice; †1901), syn Jiřího Janáčka (dědečka Leoše Janáčka) zasvětil celý svůj život učitelskému povolání – v Albrechticích působil celých 46 let – od roku 1837 až do odchodu do penze v roce 1886. Kromě toho byl hospodářem (koupil selské stavení č. p. 17 a později č. p. 53), varhaníkem a zastával i další funkce ve veřejném životě v obci. Do dějin obce se nezapomenutelně zapsal svými paměťmi, které sepsal na konci svého života a které byly v roce 2011 vydány tiskem (viz Janáček Vincenc: Pamětní kniha rodiny Janáčkovy jakož i kronika školy, kostela, fary a obce Albrechtice. Sebrané spisy Vincence Janáčka, k vydání připravil Milan Myška, spolupracovali Jiří Sehnal a Petr Hlaváček, Albrechtice 2011)

1 SOKA Nový Jičín, MNV Albrechtice, inv. č. 14, Kronika obce Albrechtice, 1. díl s. 24.

2 Spolkové odznaky byly pořízeny v polovině roku 1907 na návrh předsedy. Odznak zhotovila firma „Rud. Karnet – Praha“ a byl to odznak „ražený, pravou emailí smaltovaný, zlatený, opatřený ochranou jehlou k připnutí“ a jeho cena byla 1K 50h. K rozhodnutí, zda odznaky objednávat byla svolána dokonce mimořádná schůze, která rozhodla odznaky objednat a stanovila také pravidla financování a užívání. Každý člen spolku měl zaplatit polovinu ceny a druhou polovinu dorovnal spolek. Pokud by někdo ze spolku vystoupil, tak má odznak vrátit. Není známo, zda se nějaký z těchto odznaků zachoval do dnešních dnů.

učitel příliš nesedl. Vincenc Janáček ho popisuje jako hýřivého mladíka, který se snažil zalíbit všem, díky čemuž se stal v Albrechtických všeobecně oblíbenou osobností. Lidé prý ještě dlouho na něho vzpomínali: „Hrček, to byl chlapík“. Stál i u zrodu Sboru dobrovolných hasičů v roce 1884 – na první schůzi byl zvolen místosetníkem. Dle svědectví Vincence Dresslera se podílel na přípravě stanov i na organizaci cvičení. Nicméně mladý učitel v Albrechtických nepobyl dlouho, už po třech letech byl přeložen na jiné místo. Vincenc Janáček blíže neuvádí přesné „prohřešky“, kvůli kterým musel pryč, Karel Pavlík zmiňuje, že oním důvodem bylo to, že si „místo jedné děvuchy oblíbil hned několik...“⁷

Vraťme se ale zpět ke vzniku „Spolku veselých mládenců“. Vincenc Dressler o vzniku a činnosti spolku píše: „Tento (Ignác Hrček) pozval si nás mládence do školy (svého bytu), kde je dnes obecní kancelář a Raiffeisenka. Učil nás znat' noty a zpěv. Když se zdověděl o našem zpěvu správce školy Vincenc Janáček, přišel nás vyslechnout do bytu učitelova, po výslechu řekl: „Hoši, to bych nebyl o vás myslil, co vy dokážete,“ a hned požádal uč. Hrčka, aby nás učil také písně pohřební a žalmy. Brzy pořádali jsme zábavy: za zpěvu a sólových výstupu. Zpívali jsme s p. Vincencem Janáčkem na pohřbech, v kostele při mši sv. a jiných slavnostech.

Hřbitovní kříž z roku 1887 postavený na náklad místní omladiny (Foto Ladislav Šmidke, 2011).

7 Viz Pamětní kniha rodiny Janáčkovy, s. 331–332; Pavlík, Karel: Kronika a album rodiny učitele Karla Pavlíka z Albrechtických. V Albrechtických o Vánocích Léta Páně 1971, s. 8.

Naším starším zamlouvaly se velice žalmy a zpěvy naše pohřební, takže by sobě některý i živý byl nechal zazpívat pohřební, jak sami říkali. Nyní mluvilo se o Albrechtických jako o pokročilé obci, první na Příborsku. Hoši a děvčata zahráli divadlo v Albrechtických, kde přijelo mnoho vozu neb saněk ze sousedních obcí Petřvaldíku, Košatky, Petřvaldu i vzdálenějších, nejen mladí, i starší hospodáři a hospodyně, aby zhlédli náš pokrok, jak se říkalo. Jeviště bylo jen provizorní ze dřeva a starých pytlů, které pan Svoboda z Příbora narýchlo naštrejchnul. Později zařídili jsme Čtenářsko-pěvecký spolek, zakoupili jsme nové jeviště, z pevného plátna, které jsme od mého dobrého přítele †Emila Kostelníka z Frenštátu, výrobce tohoto zboží, velmi lacino dostali.⁸

S aktivitami neoficiálního spolku souviselo i postavení kříže, který stojí na hřbitově dodnes. Je to ten uprostřed hřbitova z roku 1887, postavený „na náklad zdejší omladiny“.

Čtenářsko-pěvecký spolek Methoděj

Na činnost spolku veselých mládenců navázal v roce 1892 Čtenářsko-pěvecký spolek Methoděj. U jeho zrodu dle obecní kroniky stáli vysokoškolští studenti (medikové) Karel Dressler a Arnošt Huvar, dále učitelé František Hradil a František Urban, starosta obce Vincenc Huvar i Vincenc Dressler. Již v prvním roce činnosti měl spolek dle účetní knížky 43 členů. Spolkové stanovy byly místodržitelstvím schváleny koncem roku 1892 pod č. j. 46 958. Z činnosti spolku se zachovaly kromě zpráv v kronice obce⁹ také některé písemnosti. Předně je to účetní knížka spolku¹⁰ z celé doby jeho existence – tj. od roku 1893 do roku 1919 a pak II. protokolní kniha spolku z let 1906–1919.¹¹

Působnost spolku můžeme rozdělit do oblasti knihovnické, hudební, divadelní a společenské. Během let můžeme vysledovat období, kdy spolek pracoval se zvýšenou aktivitou a doby, kdy se odehrály třeba jen 2 kulturní akce. Knihovnickou činnost si ale udržoval po celé období své existence.

Knihovnická činnost

Již od počátku činnosti spolek odebíral různé noviny a časopisy (Lidové noviny, Velehrad, Opavský týdeník, Humoristické Listy, Chrudimské hospodářské listy...) a pro knihovnu spisy B. Třebízského, J. Vernea, Modrou knihovnu a Besedy lidu. Časopisy byly umístěny v obecním hostinci, kde si je mohli hosté volně půjčovat. Za to dostával spolek roční podporu od obce nejprve 15 zlatých a po měnové

8 Dressler, Vincenc: Rodinná kronika, 1931, s. 31–32.

9 SOkA Nový Jičín, MNV Albrechtický, inv. č. 14, Kronika obce Albrechtický, 1. díl, s. 24–27.

10 Účetní knížka čten.-pěveckého spolku Methoděj, rok 1893. Nestránkováno. V současnosti uložena u autora tohoto článku.

11 II. protokolní kniha čten.-pěv. spolku Methoděj (1906–1919). Nestránkováno. V současnosti uložena na obecním úřadě v Albrechtických.

reformě v r. 1900 činil obecní příspěvek 30 K. V roce 1908 byl tento příspěvek obce, „na návrh jednoho člena“, zastaven.¹²⁾

Pro bližší představu o rozpočtu spolku: např. v roce 1894 celkové vydání spolku bylo cca 49 zlatých, z toho asi 42 zlatých bylo za předplatné novin, časopisů a knih. Vzhledem k tomu, že od obce dostal spolek jen 15 zl., je zřejmé, že zbývající prostředky musel najít někde jinde. K tomu sloužily především členské příspěvky a pořádání divadelních a společenských akcí.

Razítko Methoděje.¹³⁾

Od roku 1906 lze díky dochované protokolní knize sledovat statistiku půjčených knížek i stav knihovny. Počet vypůjčovatelů se pohyboval většinou mezi 30–40 a celkový počet výpůjček kolísal většinou mezi 300–500 za rok. Rekord byl v roce 1912, kdy počet výpůjček dosáhl 754. Podle zmínky z roku 1913 byla knihovna ve spolkové

12 František Hradil v obecní kronice udává rok zastavení příspěvku 1905, ale v účetní knížce spolku je příspěvek od obce evidován ještě i v letech 1906 a 1907.

13 Kniha s razítkem Methoděje je v současnosti uložena v archivu obecního úřadu Albrechticích. Graficky upravil Radomír Volek.

almaře a půjčovalo se každou neděli dopoledne. Knihovna čítala v roce 1907 na 260 knih a v roce 1916, když se éra spolku chýlila ke konci, bylo na seznamu 390 knih, z nichž ovšem „...13 knih je vůbec ztraceno, 25 knih možno považovat také za ztracené, poněvadž se nachází v nespolehlivých rukou.“¹⁴⁾ Knihovnickou činnost si spolek udržel až do svého rozpuštění r. 1919. Knížky se půjčovaly i během I. světové války, kdy dokonce o ně zájem vzrostl a to i přesto, že kvůli přísné cenzuře spolek neodebíral žádný časopis mimo „Nový Lid“, který „podával válečné zprávy co nejstručněji, zato ale tím více podával zprávy a pojednání vzdělávací“.

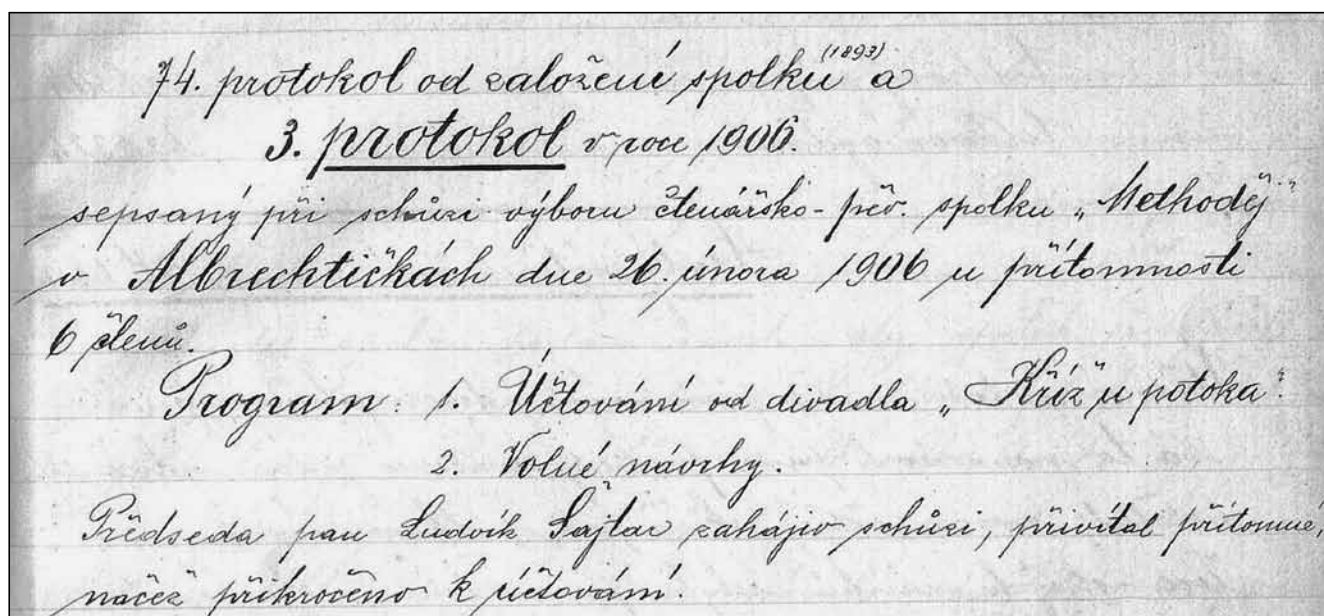
(3. února 1918)

Pěvecká činnost

Největším zdrojem informací v této oblasti je obecní kronika. Tu mimochodem po letech zapisoval zakládající člen spolku, učitel František Hradil.¹⁵⁾ Píše, že se cvičily sbory ze „Svobodova zpěvníku“ a že velmi brzy nacvičili tolik krásných zpěvů, že mohli vystoupit při slavnostním otevření opraveného hostince 20. října 1895. I z dalších let jsou zprávy o pěvecké činnosti spolku. Např. v roce 1906 měly být nacvičeny sbory na Májovou slavnost, k čemuž bylo rozhodnuto: „...svolatí děvčata a zpěváky do školy“. Nebo v roce 1908 se měly

14 II. protokolní kniha, zápis z 9. ledna 1916

15 František Hradil (*1858 Hustopeče †1933 Albrechticích). Do Albrechticích přišel v roce 1891, kdy vyhrál „konkurz“ na řídicího učitele školy a setrval zde ve funkci až do roku 1923. Během svého působení zastával mnoho dalších funkcí ve veřejném životě. Býval členem obecního výboru, varhaníkem, jednatelem Sboru dobrovolných hasičů, pokladníkem místní záložny „Raiffeisenky“, byl duší spolku Methoděj (během let střídal funkce předsedy a jednatele, vždy byl členem výboru), členem výboru Místní národní jednoty a po založení TJ Sokol se významnou měrou podílel i na ustavení a chodu této organizace (mj. byl 4 roky starostou TJ Sokol). V roce 1927 se stal prvním kronikářem obce.

Úvodní část protokolu spolku ze schůze 26. února 1906.

zpěvy nacvičit místo divadla, jehož realizaci zabránily „různé překážky“.¹⁶

V roce 1896 byl také učiněn pokus o založení „kapely“ resp. „hudebního kroužku“. K tomu účelu zakoupil spolek basu a dechové nástroje. Kroužek však dlouho nevydržel a tak nástroje byly nejprve půjčeny a poté na splátky prodány místním hudebníkům. Ti je spláceli dlouhou dobu a ještě v roce 1910 jim byly „zadrženy“ 2 Koruny z honoráře za basu, kterou nedoplatili. Jejich dluh 16 K byl konečně odpuštěn roku 1914 poté, co zdarma účinkovali na divadelním představení a zábavě.

Určitě také stojí za to, alespoň okrajově, zmínit pár poznámek o těchto „místních hudebnících“. Jejich jména byla většinou opomíjena, jen díky poznámce v protokolní knize z roku 1911 víme, že se jednalo o kapelu p. Eduarda z Lutzu. Čítala 9 mužů a kromě jména kapelníka je známo ještě jméno Aloise Huvara č. p. 3. Dle vzpomínek pamětníka Antonína Myšky byla kapela Eduarda Lutze označována za první kapelu v Albrechticích.

Jedna perlička z hudební praxe. Při přípravách na společenskou akci – společný výlet s Národní jednotou (viz níže), se jednalo s místními hudebníky o ceně. Ta byla z jejich strany stanovena na celkem 84 K a k tomu ještě 50l piva (měli hrát odpoledne za 40 K a 25l piva a na večerní zábavě za 44 K a 25l piva). To se zřejmě organizátorům akce zdálo příliš a tak místo místních hudebníků si nakonec zahrála kapela z Petřvaldu (za 78 K včetně piva). O rok později již byli místní muzikanti skromnější – uvolili se zahrát za 47 K (jen odpoledne), ale již bez nároku na pivo zdarma.

Přednášky

Přednášek spolek moc nepořádal. Výjimku tvoří přednáška „O tělesech nebeských, zejména kometách“, spojená se světelnými obrazy profesora Indy, která se konala v neděli 20. dubna 1910 v 19:30. Ve stejný den, ještě před zmíněnou přednáškou se konala přednáška „O úkolech národní jednoty“, kterou prezentoval prof. Písecký. Zároveň bylo rozhodnuto v Albrechticích založit odbor Národní jednoty, což se opravdu stalo. Jejím předsedou se stal místopředseda Methoděje – Ludvík Šajtar.

Společenské akce

Spolek pravidelně pořádal akce pro veřejnost. Veškerost i rozpočet akcí se lišily.

Díky protokolní knize opět můžeme sledovat jednak přípravy těchto akcí a podle vyúčtování pak také částečně i jejich náplň. Seznam akcí pro veřejnost nalezneme v tabulce „Přehled činnosti pěvecko-čtenářského spolku Methoděj.“

V letech 1897–1901 jsou v účetnictví zmiňovány spolkové plesy (resp. plesy po valné hromadě)

¹⁶Nejspíše byly míněny konflikty s obecním výborem, resp. s některými z „výborníků“ – viz také kapitola konflikty mezi Methodějem a křesťansko-sociální stranou.

– podrobnější informace k nim však chybí (protokolní kniha je dostupná až od roku 1906). Nejtradičnější akce byly „Silvestrovské zábavy“ – bylo jen velmi málo let, kdy se nepořádaly. Dokonce i ve smutném roce 1914, kdy většina členů spolku byla ve válce, se spolek sešel, byť jen na „tichou spolkovou schůzi“. Není zřejmé, nakolik byly tyto zábavy veřejné a nakolik jen spolkové. Vstupné bylo vždy dobrovolné a součástí zábavy byl zřejmě zpěv, divadlo nebo sólové výstupy.

Největší spolkovou akcí byly zábavy pod širým nebem, někdy označované jako „výlet“ někdy jako občíneková zábava, jednou jako „Kácení Máje“ a ve dvou případech šlo o tematicky zaměřené akce národního charakteru „Hanácká svatba“ a „Slavnost zrušení roboty“. Akce byly oblíbené i hojně navštěvované, a proto se spolek společně s hasičským spolkem rozhodl nechat zhotovit 9 stolů a 18 lávek. Přibližme si tyto společenské akce trochu podrobněji.

Kácení Máje – 27. květen 1906

Rozhodnutí pořádat tuto akci padlo na schůzi výboru 29. dubna 1906. Přípravy pokračovaly o týden později 8. května, kde bylo rozhodnuto, co zařadit do programu a občerstvení. K účelu organizace této slavnosti spolek dokonce koupil spisek od A. Píše o pořádání národních slavností. Kulturní program zajišťovali jednak hudebníci, kteří za svou produkci dostali 44K a také spolek, který nacvičil sbory (viz také kapitola pěvecká činnost). Součástí oslav byla také tombola a „dražení dortu“. Pilo se především pivo – vypilo se ho tenkrát dost – více než 600 půllitrů (pivo tenkrát stálo okolo 30 h, tržba byla 188 K 22 h), víno jen málo (za 3 K 50 h). K jídlu si lidé mohli koupit uzenky, chléb a vuřt a také tzv. „buffet“ (tj. sladké zákusky), který napekla „děvčata“. Zajímavé je ostatní „zboží“, které spolek při akci prodával. Jednak to byla tzv. „pošta“ a „žertovné pohlednice“ a jednak sklenice „s uchy“. Prodávání sklenic bylo řešení problému „do čeho nalévat“, který dnes řešíme jednorázovými kelímky – návštěvník si koupil sklenici a z té pak pil a nakonec si ji i odnesl domů. Večerní osvětlení zajistily lampiony a svíčky. A samozřejmě nechybělo vstupné. Akce byla na tehdejší úroveň velká a tomu odpovídala i tržba. Čistý příjem z této akce byl 179 K 41 h. Oproti průměrnému příjmu z divadla to bylo třikrát více.

Hanácká svatba – 11. srpen 1907

Jednalo se o dožínkovou slavnost, jejíž součástí byla inscenovaná „hanácká svatba“. Hospodářem svatby byl zvolen Felix Šnajdar s hospodyní, starostou ze strany nevěstiny Felix Huvar s hospodyní. Vstupné se vybíralo hned dvakrát – jednak na „výletišti“ a jednak při večerní zábavě. Dále se také vybíralo „do žita“, při „zatahování“, za svatební koláč a za „kytičky“. Podobně jako u Kácení Máje i zde se pilo pivo a prodávaly sklenice s uchy. Jedly

uzenky (500ks) s chlebem a koupit se dal i buffet. Prodávávala se také pošta a lampiony.

Zrušení roboty – 16. srpen 1908

„Slavnost za příčinou osvobození od roboty“ zmiňoval ve svých pamětech již Vincenc Janáček. Tenkrát v roce 1848 oslavy trvaly 3 dny a všichni účastníci byli hoštěni na obecní útraty.¹⁷⁾ „Slavnost zrušení roboty“ v roce 1908 byla skromnější připomínkou 60letého výročí této události. Trvala jen jeden den, ale byla hojně navštěvená – vstupenek na výletním místě bylo prodáno 259 a na večerní zábavě pak 92ks. Vypilo se 800 piv, uzemek s chlebem se objednávalo 400ks. Také sklenice „s uchy“ se, jak už bylo zvykem, prodávaly.

Výlet hasičsko-čtenářský – 25. července 1909

Společenská akce v podobném duchu, jako předchozí léta – vstupné, párky, buffet, hudba, jen místo sklenic se prodávaly hrnky a v prodejních artiklech přibýly doutníky.

Zdá se, že akci navštívilo méně osob, než se původně plánovalo, alespoň to tak vypadá podle účetnictví – ze 400 objednaných uzemek se prodalo na výletě jen 200 a zbývajících 166 se prodávalo se slevou až po něm. Zda to souviselo s počasím nebo s probíhajícími spory ve vesnici není známo (viz také kapitola Spory spolku Methoděj a křesťansko-sociální stranou). Čistý zisk 62 K 54 h si rozdělily oba spolky takto: Methoděj dostal 30 K a hasičský spolek ten větší zbytek.

Společný výlet s Národní Jednotou – 21. srpen 1910

Po založení odboru Národní Jednoty v roce 1909 uspořádaly oba spolky (ač v zásadě všichni členové odboru Národní Jednoty byli i členové Methoděje) společný výlet, jehož završením byla „Žnivová zábava“

Vstupné na výlet bylo stanoveno na 40 h a na zábavu pro pána 1 K a pro dámu jen 40 h.

Novinkou bylo zřízení kavárny, kde se prodávala černá káva a čaj po 20 h. Novinkou bylo také to, že cukrovinky do buffetu se tentokrát nepekly, ale kupovaly z Příbora. Výlet se konal nejspíše na zahradě pana Lehnerta, kterému spolky za to zaplatili 6 K. Výnos výletu 79 K 54 h byl rozdělen mezi Národní jednotu (40 K) a spolek Methoděj (39 K 54 h).

Společný výlet s Národní Jednotou – 28. května 1911

Výlet se konal na obecním pastvisku pod obecní topoly – tedy hned za vesnicí směrem k Oderské lávce – podle osvědčeného rámce: pivo z obecní hospody, uzenky (od p. Steina ze Studénky), chléb, bufet (cukroví a třešně z Příbora nebo Ostravy), tombola. A opět jedna novinka ohledně sklenic. Ty se prodávaly tak jako i jiná léta, krom toho ale hostinský

na výlet vzal své sklenice, které půjčoval se zálohou 40 h. Kdo ji nakonec vrátil, dostal zpět 30 h.

Divadelní činnost spolku Methoděj

Divadelní činnost spolku od založení do roku 1906 můžeme rekonstruovat jen zběžně z účetnictví a z několika zmínek v kronice obce. Činnost od roku 1906 lze rekonstruovat úplněji a podrobněji díky dochovaným zápisům z jednání výboru spolku.

Ohledně účetnictví jako zdroje informací je nutno zmínit, že absence příjmu za divadelní představení nemusí vždy nutně znamenat, že se divadlo nehrálo. Např. v roce 1906 najdeme v účtech příjmy pouze z jednoho divadla, ale z již dochovaných zápisů z jednání spolkového výboru víme, že se konala divadla dvě. Výtěžek toho druhého, prosincového (40 K) byl totiž ihned věnován panu nadučiteli na školní pomůcky a v účetnictví zcela chybí. Z tohoto důvodu je potřeba statistiku do roku 1906 brát jako orientační.

Příjmy z divadla se objevují v účtech již v roce 1894 – tehdy se hrálo 15. dubna. Název kusu, který se hrál, ale není uveden. Jevišťe v té době již zřejmě nevyhovovalo potřebám (viz kapitola Jevišťe) a tak se další představení odehrálo až na novém jevišti v roce 1898. Byl to kus „Pravá láska vítězí“, kterou spolek sehrál v únoru a březnu.¹⁸⁾ Výtěžek tehdy činil za obě divadla necelých 23 zl. Následující rok jsou v účetnictví zavedeny příjmy ze dvou divadel – z 12. března 1899 a 10. prosince 1899. Divadelní kusy nejsou zmiňovány, ovšem ve stejný rok byly koupeny jakési divadelní hry od Šolce a Neuberta. O rok později se hráli ochotníci divadlo s názvem „Tvrdohlava“ a v roce 1901 „Lucifer“. Další divadelní představení následovaly více či méně pravidelně každý rok (viz tabulka činnosti spolku Methoděj).

Určitou pravidelnost vidíme v termínech, kdy se divadla hrála. Lze vyzorovat snahu uvádět dvě divadla ročně. Většinou se první divadlo hrálo v únoru nebo březnu a to druhé na Mikuláše. To mikulášské bylo od roku 1907 uváděno jako Mikulášská zábava, nicméně v účetnictví nechyběl účet za holiče, což nasvědčuje tomu, že součástí zábavy bývalo i nějaké divadlo. Někdy je divadelní kus přímo jmenován. Tradice Mikulášských her se udržela až dodnes. Dnes se ochotníci v Albrechticích předvádějí (s občasnými absencemi) také dvě divadla za rok – jedno tradičně na počátku května na Den matek a druhé právě na Mikuláše.

V roce 1910 se Mikulášská zábava výjimečně nekonala, divadlo tehdy sehrály školní děti (Krakonoš), přičemž si jeviště vypůjčili od spolku Methoděj.

Účtování po divadle

Účtování probíhalo řádově ve dnech po uvedení divadla vždy na schůzi výboru. Zatímco v účetnictví

17 Janáček, Vincenc: Pamětní kniha rodiny Janáčkovy, s. 203.

18 Kronika obce Albrechtický s. 26; Účetní knížka, rok 1898.

je uvedena jen celková suma (zisk), v protokolní knize je vyúčtování velmi podrobné.

Příjem

Příjem byl většinou tvořen vstupným. To tehdy nebylo dobrovolné, jak je tomu v Albrechticích dnes, ale pevně dané a později dokonce odstupňované podle kvality místa. Poprvé se rozdělování vstupného objevuje v zápise ze 7. května 1908, kdy v Albrechticích vystupoval spolek Lubina z Petřvaldu. Tehdy se prodalo 18 lístků na I. místo k sezení á 82 h, 45 lístků na II. místo k sezení á 62 h a 100 lístků ke stání á 32 h. Určitě to bylo dle návštěvnosti spíše nadstandardní představení – za 162 lístků byl hrubý příjem 86 K. Je možno se domnívat, že odstupňování vstupného byla praxe petřvaldského souboru a spolek Methoděj ji převzal.

O rok později se vybírala za místa k sezení stejná částka a za místa k stání o desetník více, v roce 1910 se cena za místo k stání znovu snížila na 32 h. V tomtéž roce bylo rozhodnuto, aby se příště vstupné vybíralo za I. místo 82 h, II. místo 62 h, III. 42 h, k stání 32h. Zda toto rozhodnutí bylo uskutečněno, není zřejmé, protože v roce 1911 není příjem za vstupné specifikován, roku 1912 se divadlo nehrálo, v roce 1913 byly ceny odlišné 70 h/50 h/30 h, a konečně v roce 1916 (během války!) byly ceny 1 K/70 h/40 h.

Ke vstupnému na straně příjmů někdy přibýly dary jednotlivců, o Mikuláši pak také několik korun za „doručení Mikulášských dáreků“ (neboli také „porto dárkové“).

Výdaje

Výdaje se lišily podle typu a náročnosti uváděného divadla. Nikdy ale nechyběl účet za holiče, který byl většinou 5 K, výjimečně 6 K nebo 7 K a také účet hostinského. Součástí výdajů byly většinou také národní kolký, které se lepily na vstupenky a výdaje za povolení ke hře, pozvánky (přespolním i jednotlivcům), plakáty, někdy také za divadelní knížky, potřeby ke kulisám (laťky, hřebíky apod.), potřeby k maskování, a osvětlení. To bylo realizováno buď svíčkami nebo tzv. bengálským ohněm (resp. bengálským práškem) – elektřina tehdy v Albrechticích ještě nebyla zavedena. Někdy se také hradilo půjčovně kostýmů. Jednou si spolek nechal dovést kroje dokonce až z Prahy. To hrál hru Marjánka, matka pluku a za dovoz krojů zaplatil 19 K 16 h – tedy téměř třetinu příjmu ze vstupného.

Někdy, konkrétně čtyřikrát, byly součástí vyúčtování také výdaje za hudebníky a občerstvení pro ně. Byly to divadla „Kříž u potoka“ (25. února 1906), „Na horách“ (14. dubna 1907), „Lumpacivagabundus“ (květen 1910) a Černý kříž v lese (12. prosince 1915).

Jeviště

Jak už bylo napsáno, spolek Methoděj navázal na činnosti neoficiálního „Spolku veselých mládenců“, od kterého také převzal jeviště. To zřejmě nebylo zcela vyhovující (sám autor textu zmiňoval, že bylo jen narychlo „naštrejchnuté“ ze starých pytlů), neboť mezi léty 1895–1898 chybí zprávy o sehraných divadelních kusech, naopak od roku 1896 nacházíme v účetnictví zmínky o výlohách na nové jeviště. Byly to výlohy na cestovním pro dva členy spolku do Kopřivnice za účelem prohlédnutí jeviště a na dvě cesty do Hustopečí (také k prohlídce jeviště) a konečně i výdaje za desky a práci na vlastním jevišti. Práci stolařskou odvedl pan Josef Pavlík¹⁹ (č. p. 29) a malířskou pan Svoboda z Příbora.²⁰ Jak již bylo řečeno výše, nové jeviště bylo poprvé představeno v roce 1898 divadelním kusem „Pravá láska vítězí“, kterou spolek sehrál v únoru a březnu.²¹ Výtěžek tehdy činil za obě divadla necelých 23 zl.

Během let doznalo původní jeviště několik zásahů a oprav – např. v roce 1907 bylo jeviště prodlouženo „až k oknu“, roku 1909 pan malíř Svoboda z Příbora namaloval „ještě jednu světlici“, v roce 1910 investoval spolek do opravy jeviště, přenesení na nové místo a zhotovení nápořevní budky celkem 37 K a 40 ha.

Další opravy jeviště byly plánovány v roce 1914 – společně s Národní Jednotou a TJ Sokol. Všechny spolky se měly podílet na úhradě opravy s tím, že jeviště mělo zůstat majetkem čtenářsko-pěveckého kroužku a ostatní dva spolky si je mohly zdarma vypůjčovat. V březnu bylo ale po vyjádření znalce, který odhadl opravu jeviště na 325 K s tím, že nové, o 1 m delší jeviště by stálo 600 K, rozhodnuto staré jeviště prodat a pořídit jeviště nové. Ani k jednomu však už nedošlo, záměr přerušilo vypuknutí světové války. Při rozpuštění spolku v roce 1919 bylo rozhodnuto přenechat jeviště s pěti proměnami TJ Sokol.

Samostatnou kapitolku tvoří tzv. „půjčování“ jeviště. Methoděj půjčoval jeviště spolkům nebo i jednotlivcům. Cena byla různá. Ještě staré jeviště půjčoval v letech 1894–1895 spolek do Košatky za 1 až 2 zl, do Petřvaldu za 5 zl a do Pustějova za 4 zl. V roce 1903 obdržel Methoděj dle účetní knížky za „půjčení jeviště“ do Petřvaldu 8 K, v roce 1909 to bylo jen 4 K.

Pánům Adolfu Friedrichovi a nějakému Vankovi z Mošnova se půjčení jeviště trochu prodražilo. Půjčili si ho totiž bez vědomí spolku a navíc ho zřejmě nevrátili úplně v pořádku a tak výbor rozhodl: „...žádati od pana Adolfa Friedricha, rolníka v Mošnově,

¹⁹ Josef Pavlík (*1860 †1954), působil jako stolař v Albrechticích v č. p. 29, činný byl také společensky – především před I. světovou válkou jako člen obecního výboru.

²⁰ Antonín Svoboda – akademický malíř z Příbora, zmiňován jako autor křížové cesty v kostele sv. Jiří v Brušperku.

²¹ Kronika obce Albrechtický s. 26; Účetní knížka, rok 1898

aby za půjčení jeviště čten.-pěv. spolku Metoděj v Albrechticích do 8 dnů zaplatil 10 K a za poškození taktéž 10 K – úhrnem 20 K. Kdyby se pan Friedrich zdráhal požadovaných 20 K zaplatiti, dostane notářskou upomínku, případně žalobu.“²²⁾ Pánové cenu opravdu zaplatili v plné výši, jak dokládá účtování spolku z tohoto roku.

Ne vždy se ale jednalo o vypůjčení jeviště ve smyslu přenesení na jiné místo, někdy šlo o půjčení ve smyslu umožnění sehrát divadlo na spolkovém jevišti v Albrechticích. Tak např. v roce 1910 bylo povoleno půjčení jeviště Sokolu ze Studénky s tou podmínkou: „... aby také čten. pěv. spolek náš mohl si některou neděli po Velikonocích zahráti některý kus ve Studénce na tamějším jevišti.“²³⁾ Podobně již předtím bylo ujednáno se čtenářským spolkem Lubina z Petřvaldu, že mohou v Albrechticích na místním jevišti sehrát frašku „Pražské švadlenky“. Museli ale přistoupit na to, že se o zisk podělí rovným dílem se spolkem Metoděj. Nutno dodat, že nakonec si Lubina odnesla 20 K 20 h a spolek Metoděj svůj výtěžek 30K 84h věnoval na zakoupení stavebního

22II. protokolní kniha, zápis ze dne 29. září 1907.

23II. protokolní kniha, zápis ze dne 22. 2. 1910.

místa pro českou školu v Butovicích.²⁴⁾ A když šlo o půjčení jeviště žákům místní školy, bylo místo poplatku 10K rozhodnuto půjčit dětem jeviště zdarma. Sahráli tehdy u příležitosti svátku sv. Mikuláše dětské divadlo „Krackonoš“.²⁵⁾

Jeviště sehrálo také nechtěnou roli při eskalaci napětí mezi členy spolku Metoděj a odborem křesťansko-sociálního dělnictva (viz další kapitolka).

Spory mezi Metodějem a křesťansko-socialní stranou

Pro přesnou rekonstrukci sporu chybí podrobnější záznamy, avšak i z toho mála, co se dochovalo, je patrné, že budoucí prvorepubliková rivalita mezi Sokoly a Orly, která se projevila mj. i tím, že v obci Albrechtice jsou dnes dva společenské domy – Sokolovna a Katolický dům (dnes kulturní dům), má kořeny minimálně na počátku 20. století. Zdá se, že při vzniku čtenářsko – pěveckého spolku byly vztahy ještě korektní (prvním předsedou byl Vincenc Dressler, který se hlásil ke straně křesťanské), ale na přelomu století došlo ke zhoršení vztahů.

24II. protokolní kniha, zápis ze dne 22. 4. 1908.

25II. protokolní kniha, zápis ze dne 8. 12. 1910

Fotografie obecního výboru z let 1897–1899. Na fotografii je zpodobněn řídící učitel František Hradil (stojící vlevo – č. 1), Vincenc Dressler; zde ve funkci starosty (sedící uprostřed – č. 11). Najdeme zde také stolaře Josefa Pavlíka (č. 6), který se podílel na tvorbě spolkového jeviště. Fotografie je součástí fotokroniky školy v Albrechticích.

Karel Pavlík, který sice v oné době byl ještě malé dítě, ale zapsal události podle vyprávění svého otce, ono zhoršení přisuzoval správci školy Františku Hradilovi, který jako předseda spolku Methoděj prosazoval v časopisech a přednáškách svůj „protináboženský“ kurz, tehdy zvaný pokrokový. Zmiňuje ve své kronice mimo jiné např. jednu přednášku, kde padlo mnoho výroků, které se dotkly náboženského citění přítomných členů spolku, a ti na protest odešli. Následovala stížnost na přednášejícího, kterým byl učitel Al. Jurečka v Albrechticích, a jeho přeložení jinam.

Karel Pavlík také zmiňuje, že „uvědomělí katolíci“ ze spolku Methoděj vystupovali, a že si později, když do obce přišel P. Břečka, založili odbor křesťansko – sociálního dělnictva a později tělocvičný odbor Orla. P. Štěpán Břečka, kooperátor z Klimkovic, přišel do obce po odchodu faráře Filipa Pospíšila na podzim roku 1907 (23. října). Pobyl zde jen asi tři měsíce, již 29. ledna 1908 se stal administrátorem v Mošnově. Během této velmi krátké doby ale opravdu stihl založit odbočku „křesťansko – sociálního sdružení“, jak potvrzuje farní kronika.²⁶⁾

V zápisech spolku Methoděj se zmínky o konfliktech s křesť. spolkem objevují hned v roce 1908 – tedy krátce po vzniku tohoto „sdružení“. Dne 11. března 1908 požádal p. Táborský o zapůjčení divadelního jeviště pro křesť.-soc. stranu: „... po delším rozhovoru usnáší se, aby se p. Táborskému odpovědělo, že čten. spolek jeviště nezapůjčí z té příčiny, že křesť.- soc. strana v Albrechticích čtenářský spolek nikterak nepodporuje a spíše mu škodí. (Dokladů je dosti). V opačném případě, že by byl spolek ochoten jeviště zapůjčiti. Odpověď má se státi písemně.“²⁷⁾

Ve stejném roce se přestaly v účetnictví objevovat příspěvky od obce. Zda tato změna souvisí s výše

uvedenou událostí, není známo, ovšem konflikty pokračovaly dál a ovlivnily i veřejný život v obci. V květnu roku 1909 se totiž konaly obecní volby. Výsledek v I. voličském sboru byl napaden a volby v tomto sboru se musely opakovat 30. července a potom po dalším „rekusu“ znovu 8. října. Na výsledku voleb se nic nezměnilo, jen se oddálil nástup nového výboru. Nový výbor byl nepochybně nakloněn spíše straně křesťansko-sociální, což se projevilo velmi brzy. Dne 19. listopadu byl novým hospodářem obecního hostince jmenován nám již známý Vincenc Dressler,²⁸⁾ ten pak ihned poslal spolku Methoděj výzvu, aby „...do 8 dní vyklidil světnici v níž má jeviště...“. Za této situace byl pověřen předseda spolku: „...aby při odebrání místnosti obec. hostince novým hospodářem (výborem) zasadil se o to, by jeviště čten. phev. spolku budto nadále zůstalo v místnosti obec. hostince nebo aby obecní výbor postaral se o jinou vhodnou místnost pro jeviště z toho důvodu, že čten. – phev. spolek již po 13 let s povolením obec. výboru nejen místnosti pro jeviště, ale i vedlejší místnosti v nynějším hostinci bez závady používá.“²⁹⁾ K dohodě ale zřejmě nedošlo, protože v lednu příštího roku na dotaz, kam bylo sklizeny spolkové jeviště, odpověděl předseda spolku Štěpán Huvar (mj. i zároveň nájemce obecní hospody): „...že doposud není jeviště na patřičném místě, ale že prozatímne uloženo jednak na chodbě, jednak v horní světničce p. hostinského a jednak na půdě. O stálé umístění na přičkách na chodbě prý se postará sám pan předseda.“³⁰⁾

Spory pokračovaly i nadále, náznaky některých z nich můžeme objevit i v dochovaných písemných pramenech, jejich analýza ale již překračuje zamýšlený rámec tohoto článku.

28 SOkA Nový Jičín, MNV Albrechtice, inv. č. 1, Kniha protokolů (1906–1904), zápis z 19. 11. 1909.

29 II. protokolní kniha, zápis ze dne 21. 11. 1909.

30 II. protokolní kniha, zápis ze dne 6. 1. 1910.

26 Pamětní kniha Kostela a fary v Albrechticích (1897–1966), v současnosti uložena na faře v Albrechticích, s. 53.

27 II. protokolní kniha, zápis ze dne 11. 3. 1908.

Přehled činnosti Čtenářsko-pěveckého spolku Methoděj

rok	Datum a název akce	Počet členů k datu výroční valné hromady
1893	22. 5. – Zábava 17. 9. – Zábava 31. 12. – Silvestrovská zábava	
1894	15. 4. – Divadlo (název neuveden) 5. 7. – Vycházka pod Lípy (na den sv. Cyrila a Methoda) Zábava v pondělí hodové Zábava od pana Weinsteina 12. 7. – Výlet Silvestrovská zábava	
1895	Červen – zábava Slavnost otevření hostince	
1896	26. 1. – Zábava Zábava „žnivová“	
1897	Ples spolkový	

rok	Datum a název akce	Počet členů k datu výroční valné hromady
1898	20. 2. – divadlo (název neuveden) Březen – divadlo (název neuveden) květen – Zábava mládežnická Zábava občinská 9. 10. – divadlo (název neuveden)	
1899	12. 3. – divadlo (název neuveden) 5. července – Zábava	
1900	Ples po valné hromadě Ceciliánská zábava 9. 12. – divadlo „Tvrdohlava“ Silvestrovská zábava	
1901	13. 1. – Ples po valné hromadě 17. 2. – Divadlo „Lucifer“ 8. 12. – divadlo Sedl. Zlatodv. Výlet a zábava Silvestrovská zábava	
1902	Ples po valné hromadě Silvestrovská zábava příjem za divadlo v účtech není	
1903	22. 2. – Divadlo (bez názvu) Silvestrovská zábava	
1904	10. 1. – Zábava 14. 2. – Divadlo (bez názvu) Slavnost 10letého trvání 11. 12. – Divadlo (bez názvu)	
1905	Slavnost dožínková příjem za divadlo v účtech není Silvestrovská zábava	
1906	25. 2. – Divadlo „Kříž u potoka“ (s hudbou) 27. 5. – Májová slavnost („kácení Máje“) - Spolkový výlet Prosinec (na Mikuláše) – Divadlo „Otcenáš“ a mikulášská zábava Silvestrovská zábava	20
1907	14. 4. – divadlo „Na horách“ (s hudbou) 11. srpna – Hanácká svatba Mikulášské divadlo (zábava) Silvestrovská zábava	38
1908	Březen – divadlo „Černý kříž v lese“ (bez hudby) 3. 5. – divadlo „Pražské švadlenky“ (hrál divadelní soubor Lubina z Petřvaldu) Slavnost „Zrušení roboty“ Mikulášská zábava Silvestrovská zábava	43 + 1 čestný (František Hradil)
1909	Únor – divadlo „Paličova dcera“ Výlet hasičsko-čtenářský Mikulášská zábava Silvestrovská zábava	46 + 1 čestný
1910	Květen – divadlo „Lumpacivagabundus“ (s hudbou) 21. 8. – Společný výlet s národní jednotou Silvestrovská zábava	45 + 1 čestný (neplatíci byli ze seznamu na konci ledna vymazáni, zůstalo 30 členů + 1 čestný)
1911	Březen – divadlo „Ničema“ 5. 11. – divadlo „Vodní družstvo“ 28. 5. – Společný výlet s Národní jednotou Hodinová tombola 10. 12. – divadlo „České amazonky“ Silvestrovská zábava	31 + 1 čestný
1912	Silvestrovská zábava	30 + 2 čestní (František Hradil a Adolf Křenek)
1913	26. 12. 1913 – divadlo Gorali (repríza) Silvestrovská zábava	30 + 2 (?)
1914	0	23 + 2 čestní
1915	12. 12. – divadlo Černý kříž v lese (s hudbou)	23 + 2 čestní
1916	0	26 + 2 čestní z toho na vojně 16
1917	0	?
1918	0	?
1919	0	9

Ukončení činnosti spolku Methoděj

Úpadek spolku přišel ještě před 1. světovou válkou a souvisel se vznikem a rozvojem TJ Sokol, kam přešla většina členů spolku. V roce 1912 spolek pořádal pouze tradiční „Sylvestrovskou zábavu“ a v dalších letech se až na výjimky (dvě divadelní představení) omezila činnost spolku pouze na hrazení předplatného některých novin. Nelze to však vnímat jako úpadek spolkové činnosti, spíše šlo o přenesení aktivity do TJ Sokol: „Pokud se týče dopisu Sokola, jímž se žádá o zapůjčení jeviště místnímu odboru jednomyslně usneseno jeviště zapůjčiti s tou podmínkou, že polovina výtěžku připadne pokladně čtenářského spolku a to hlavně z toho důvodu, že téměř všichni členové Sokola jsou zároveň členy čten. pěv. spolku. Výtěžek zase divadla čtenářského spolku má být podobně s odborem Sokola rozdělen.“⁽³¹⁾

Dokládá to i výroční zpráva spolku z roku 1913: „...V další své činnosti podporoval spolek snahy tělocvičné jednoty „Sokol“ a odboru Národní jednoty, jímž spolek dal k dispozici svou knihovnu a jeviště.“⁽³²⁾ Již v lednu 1914, tedy ještě před vypuknutím 1. světové války, se objevil první návrh na „rozejití“ spolku. Tehdy se ještě většina hlasů vyslovila pro zachování. S příchodem války ale nastal společenský útlum a odchod mnohých členů na frontu. V roce 1916 se v zápise uvádí, že z 26 členů spolku bylo na vojně 16, mezi nimi i předseda Arnošt Šmydka a místopředseda Ferdinand Havránek.

V roce 1918 si František Hradil na valné hromadě, které se účastnilo 10 členů spolků, vzpomínal: „...hrozných událostí válečných, které omezují kulturní život ve všech spolcích, jejichž členové byli povoláni k vojsku.... Vlastní činnost ve spolku nebyla žádná.“

31 II. protokolní kniha, zápis ze dne 24. 10. 2010.

32 II. protokolní kniha, zápis ze dne 23. 2. 1913.

Všechna činnost byla soustředěna v tělocvičné jednotě Sokol...“⁽³³⁾

Ani po válce se činnost spolku nepodařilo vzkrísit a tak byl zbylými 9 členy odhlasován v roce 1919 její zánik. Slova jejího předsedy situaci popsala více, než realisticky: „Všechno směřuje k tomu, by spolek ustoupil nové době, novým spolkům v obci založeným.“⁽³⁴⁾ Majetek byl rozdělen mezi místní odbor Národní jednoty a TJ Sokol.

Epilog

Ještě před I. světovou válkou se zásluhou spolku Methoděj rozvinula v Albrechtickách bohatá společenská aktivita a snad i vlivem sporů vznikly spolky, které během I. republiky podstatně ovlivňovaly společenský život v obci – Sokol a Orel. Ve dvacátých a třicátých letech zde existovalo několik divadelních souborů, které hrály jak činohru, zpěvohry, tak třeba i loutkové divadlo. To už je ale námět pro pokračování tohoto článku.

Příjem	
za vstupného vybráno	56 1/2 00h
Vydání	
Hudebníkům dano za poučení	14 1/2
Výlohy před divadlem, pře divadla a za práce hudebníkům (účet hudebníků)	13 1/2 92h
Notici p. Bartošívi z Přítera	9 1/2
za kolky na předost a povolání z na přítele	1 1/2 20h
za pověstný příspěvek spolkům a jednatelům	8 70h
Stavění na práze	14 20h
Tečrech nímokupčím	9 1/2 20h
celkové vydání pění	47 1/2 32h

Účtování po divadle Kříž u potoka z 26. února 1906.

33 II. protokolní kniha, zápis ze dne 3. 2. 1918.

34 II. protokolní kniha, zápis ze dne 16. 2. 1919.

Spolek PASÁŽ

Jaroslav Glogar

Jsme kolektiv kamarádů z Jeseníku nad Odrou a Starého Jičína, kteří mají rádi divadlo, především pak Divadlo Járy Cimrmana (já osobně jsem si jej oblíbil už v době povinné školní docházky, kdy jsme se spolužáky dvě jejich hry nacvičili). Hlášek z dramatu Ladislava Smoljaka a Zdeňka Svěráka nazpaměť známe celou řádku, a tak asi před třemi a půl rokem jednoho z nás napadlo, že bychom mohli Járu Cimrmana představit formou divadelní hry i ostatním. Vybrali jsme si hru České nebe. Děj se odehrává, jak už název napovídá, v nebi, kde popisuje zasedání české nebeské komise během první světové války.

V průběhu nacvičování nás hra tak pohltila, že jsme začali používat hlášky, naučené nazpaměť, v běžném životě (nejen) mezi sebou. Reakcí nezaspěčených byla nechápavost až zmatenost. Zkoušky probíhaly většinou v aule ZŠ na Starém Jičíně.

Tělesná výchova české nebeské komise, kterou vede Miroslav Tyrš, Praotec Čech je pro své staří od tělocviku osvobozen (Foto Patrik Valášek).

Po čtyřech měsících zkoušení, malování kulís (které nám maloval kamarád a skvělý umělec Tomáš Vahala), přípravě kostýmů, získávání a tvorby zvukových stop, tvorby plakátu, výrobě stolků a řečnického pultu k semináři bylo stanoveno datum premiéry 14. 4. 2012 v Jeseníku nad Odrou.

Všichni jsme se těšili a netrpělivě čekali, jestli přijdou lidi. Přišli. A bylo jich skoro stovka.

Další představení jsme měli na Starém Jičíně 28. 4. 2012, kde přišlo přibližně 90 lidí. Dále jsme byli pozvaní do Olomouce, kde jsme zahráli benefičně a pak do Luže, kde se dokonce hrálo v kostele.

Dva roky se nám zdálo příliš dlouho na to, abychom nenacvičili další hru, a jak jinak, než od Cimrmana – tentokráte Záskok.

Společná fotka členů souboru po představení v Luži. Horní řada zleva doprava – Josef Glogar, Jan Číp, Marek Glogar, Vojtěch Glogar, Josef Adamec, Jaroslav Glogar, dolní řada – Jakub Vaculík, Antonín Dorazil.

Hra se skládá ze dvou částí (+ semináře). První částí je „zkouška“, kde herci řeší odchod hlavního herce těsně před premiérou. Tam se všichni dozvědí, že principál herecké společnosti našel záskok, kterým není nikdo jiný než velký mistr Karel Infeld Prácheňský. Druhou částí je pak samotná hra. Jedná se tedy o jakousi formu divadelní představení v divadelním představení. Mistr Prácheňský však – přes svůj nesporný talent – často zapomíná text nebo přechází do jiných her

Tak končí naše komedie, zlo prohrává a dobro žije...“ (Foto Patrik Valášek).

(např. Lucerna nebo Maryša) a nahodit jej zpět do původní role musí ostatní herci, případně sám principál. Premiéru jsme měli 6. dubna 2014 na Starém Jičíně, o týden později jsme pak hráli v Jeseníku nad Odrou. Hra měla velký úspěch, což kromě kladných reakcí ukázala i návštěvnost – na tato dvě představení přišlo přes 300 lidí. Dále jsme hráli v Rybím, Bílovci a v Odrách.

Tento rok jsme se rozhodli, že nacvičíme zase něco nového. Jak jinak, než další hru od našeho oblíbeného Cimrmana. Název mnohé napoví: Afrika, aneb Češi mezi lidožravci.

Zatím máme za sebou jen premiéru v Jeseníku nad Odrou (2. května 2015). Opět se ukázalo, že volba byla správná, hra slavila úspěch. Další představení plánujeme až na podzim. Pokud byste se na nás chtěli podívat, budeme hrát v Bílovci a na Starém Jičíně. Případně si nás můžete pozvat, rádi vám zahrajeme. Zajímavostí je, že máme stabilní hereckou základnu, čítající osm lidí, kteří všichni hráli České nebe. Na následující hry jsme nepotřebovali žádné další herce hledat.

„Cyrile, jak se řekne: Když mě nepodříznete, dostanete dary?“
Aneb první kontakt s černochoy albíny (Foto Antonín Dorazil).

Jaroslav Glogar

Kontakt: jaroslav.glogar@email.cz

„Musí to být Maryšo?“ Jedna z mnoha slabých chviliek velkého mistra. Ze hry Záskok (Foto Patrik Valášek).

Loutkové divadlo v Jistebníku

Jarmila Mariašová

Jarmila Mariašová a Bohuslav Majer v roli Mikuláše (Foto Ladislav Mariaš, st., 2004).

Bylo, nebylo. Jednoho dne přišla paní Milena Voralová s nápadem založit v Jistebníku loutkové divadlo. Velmi se mi nápad zalíbil, a tak na jaře roku 1999 vzniknul malý divadelní spolek. Menší rodinné divadélko začalo nacvičovat první loutkovou pohádku „O duhovém ptáčku“, jejíž premiéra se odehrála 16. května 1999 na obecním úřadě.

Ohlas byl velký, a proto se od prosince téhož roku pohádky hrály s novými, závěsnými asi 30centimetrovými loutkami a dřevěným, přenosným jevištěm v přísálí místního kulturního domu.

Jedna z pohádkových dvojic (Foto Lada Majerová).

Členové souboru v r. 2010 – nahoře zleva Jarmila Mariašová ml., Ladislav Mariaš ml., Jarmila Mariašová, Bohuslav Majer; dole zleva Lada Majerová, Tereza Slánská (Foto Ladislav Mariaš st.).

Dřevěné divadlo vyrobil pan Antonín Klapuch a kovovou konstrukci firma Zámečnictví Pavel Mariaš.

Kostýmy loutek vyráběl pan Ladislav Majer a do kostýmů nám loutky oblékla paní Lada Majerová, která také spolu se svým bratrem Bohuslavem a dcerou Terezou pár let loutkové divadlo hrála.

V našem souboru účinkuje 2 až 6 amatérských loutkoherců. Prozatím jsme secvičili celkem 28 pohádek, z nichž některé jsou zveršované. Byly to například Tři čuníci, Popelka, O princezně solimánské, O kohoutkovi a slepičce, Kašpárek v pekle, Švec a čert, Čarovné psaní a další. Můžete nás zhlédnout vždy druhou neděli v měsíci v 15 hodin (mimo leden, únor, červenec a srpen) v jistebnickém kulturním domě. Představení je určeno především menším divákům.

Dětská duše je vnímavá a malý človíček potřebuje vědět, že Dobro nakonec nad Zlem přece jen zvítězí. Proto v našich pohádkách vše dobře končí.

Jarmila Mariašová, vedoucí loutkového divadla

Z činnosti Regionu Poodří za 1. pololetí roku 2015

Kateřina Křenková

Činnost Regionu Poodří počátkem roku byla již tradičně zaměřena na prezentaci turistické oblasti v rámci činnosti Destinačního managementu Poodří – Moravské Kravařsko, o.p.s. na výstavách cestovního ruchu v Brně, Praze, Bratislavě a Ostravě.

Od počátku roku byla pozornost věnována stavbě „Cyklostezka Odra – Morava – Dunaj v Moravskoslezském kraji“. V červnu byla uzavřena Smlouva o poskytnutí dotace s Regionální radou regionu soudružnosti Moravskoslezsko na dotaci v celkové výši 58 544 009,33 Kč a smlouva s dodavatelem stavby, s firmou zajišťující technický dozor a BOZP, autorský dozor a ekologický dozor.

Region Poodří reagoval na vyhlášené výzvy o dotace a byly podány dvě žádosti. Jedna v rámci Programu obnovy a rozvoje venkova Moravskoslezského kraje na poradenské a konzultační služby, druhá žádost o dotaci byla podána na Ministerstvo pro místní rozvoj ČR v rámci programu Podpora obnovy a rozvoje venkova v roce 2015, dotační titul Podpora spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova. Projekt byl schválen a nese název „Udržitelný rozvoj venkova v Poodří“, cílem projektu je umožnit zástupcům obcí svazku získat nové zkušenosti při rozvoji venkova s možností využití poznatků z činnosti mikroregionu a MAS jiného území. V rámci projektu bude uspořádán jeden seminář a dvoudenní zájezd, které budou tematicky zaměřeny na udržitelný rozvoj venkova, na možnosti čerpání dotací a využití poznatků z již realizovaných projektů.

Ani v letošním roce nechyběly již tradičně pořádané akce – Otvírání Poodří, spojené s pooderským koštováním a Hry bez venkovských hranic.

V sobotu 16. května se na zámku v Bartošovicích konal 14. ročník „Otvírání Poodří a Pooderského koštování“ s doprovodným programem. Návštěvníci, kteří využili hezkého počasí a převážně přijížděli na svých kolech, mohli v zámku zhlédnout expozici Moravského Kravařska, ochutnat pálenku z makety krávy, která je vítala při vchodu do zámku. V rámci doprovodného programu bylo možno projít Zámeckou naučnou stezku s ornitologem či navštívit Záchranou stanici pro volně žijící živočichy, předem objednaní zájemci se povozili na raftech na Dolním bartošovicím rybníce. Po celý den probíhala před zámkem prezentace a prodej výrobků s regionální značkou „Moravské Kravařsko regionální produkt“. V dalším doprovodném programu měli návštěvníci možnost zhlédnout vystoupení country kapely Kondori. Dále vystoupily děti z pěveckého sborečku „Notička“ z mateřské školy ze Studénky. Program obohatily svým pěveckým a kulturním vystoupením zaměřeným na přírodu v Poodří.

Nedílnou součástí akce je již tradiční domácí kuchyně na zámku, tentokrát byly pro návštěvníky připraveny speciality z vydané publikace „Tradiční jídla a speciality z Poodří a Podpolaní“. Příchozí mohli ochutnat např. husí stehno na sušených hruškách, sekané maso zelím obalované, kapr ve slaninovém kabátku, sulc s octem a cibulí a ze slovenských jídel pak strapačky se zelím a uzeným masem.

Husí stehno na sušených hruškách (Foto Yvona Masmanidu).

Návštěvníci letošního ročníku „Otevírání Poodří“ měli také možnost si prohlédnout bartošovický vodní mlýn. V rámci akce „Oživlý mlýn“ se uskutečnilo slavnostní rozpořbování této technické kulturní památky. V prostorách mlýna mohli návštěvníci uvidět výstavu fotografií Vladana Máchy, majitele mlýna, nazvanou „Postřehy“. Tato technická památka bude nově sloužit jako muzeum, galerie, ateliér i jako místo setkávání.

Letos se do koštování zapojilo 14 obcí, sešlo se po 13 vzorků slivovice a jabkovice a 10 vzorků hruškovice. Osmnáct členů degustační komise zahájilo v pravé poledne koštování vzorků v jednotlivých kategoriích. V 15,30 hodin proběhlo před zámkem vyhlášení výsledků. V kategorii slivovice se na prvních třech místech umístili tito zástupci: 1. František Štůrala z Bílova, 2. Ivo Mišovič z Kunína, 3. Arnošt Šajtar z Albrechtic. V kategorii jabkovice byly na prvních třech místech tito zástupci: 1. Rudolf Kuřec ze Skotnice, 2. Karel Bednařík z Pustějova a 3. Libor Janošek z Petřvaldíku. V kategorii hruškovice se umístili na 1. Jaroslav Vengláš z Hladkých Životic, 2. Libor Janošek z Petřvaldíku a 3. Oldřich Usvald z Pustějova. Výherci obdrželi kromě diplomu a šerpy, dárkovou poukázku na nákup zboží. Kvalita vzorků ve všech kategoriích, byla dle názorů degustátorů,

byla velmi vyrovnaná a mezi vzorky byly jen minimální bodové rozdíly.

V sobotu 6. června proběhl již XVII. ročník Her bez venkovských hranic, tentokrát ve Vražném. Celkem se zúčastnilo 14 družstev z obcí svazku. Inspirací pro soutěžní disciplíny bylo dění a život v obci. Počasí vyšlo nad očekávání, žádný úpal ani dehydrataci při takovém vedru však pořadatelé nezaregistrovali. Všichni zodpovědně dodržovali pitný režim a odpoledne si příjemně užili. A jak to všechno dopadlo? Na prvním místě se umístila obec Kateřinice se 108 body, druhé místo obsadili soutěžící z Jistebníku s 94 body a třetí skončilo družstvo z Bernartic nad Odrou s 91 body. Další v pořadí byli Albrechticky, Jeseník nad Odrou, Bartošovice, Vražné, Trnávka, Mošnov a Suchdol

nad Odrou, Velké Albrechtice, Skotnice, Sedlnice a Kunín.

Další akcí v Regionu Poodří, která se koná v Bartošovicích, je silově-vytrvalostní soutěž „Ocelový muž a ocelová žena“. Disciplíny závodu: běh na 4 740 m, benchpress, shyby na hrazdě, sed-leh a cyklistická časovka na 44 km.

Doplňkovým programem je i soutěž pro děti „Dětský oceláček“ – kondiční soutěž pro děti základních škol ve čtyřech kategoriích. Děti budou soutěžit v běhu, skoku do dálky, sed-leh a další. Každý účastník bude „sladce“ odměněn. A v neposlední řadě bude „Odhození problému,“ což je hod krabic s označením „problém“ do dálky kdykoliv v průběhu akce pro odreagování. Více informací na www.ocelovymuz.cz.

Nové a staronové naučné stezky v Poodří

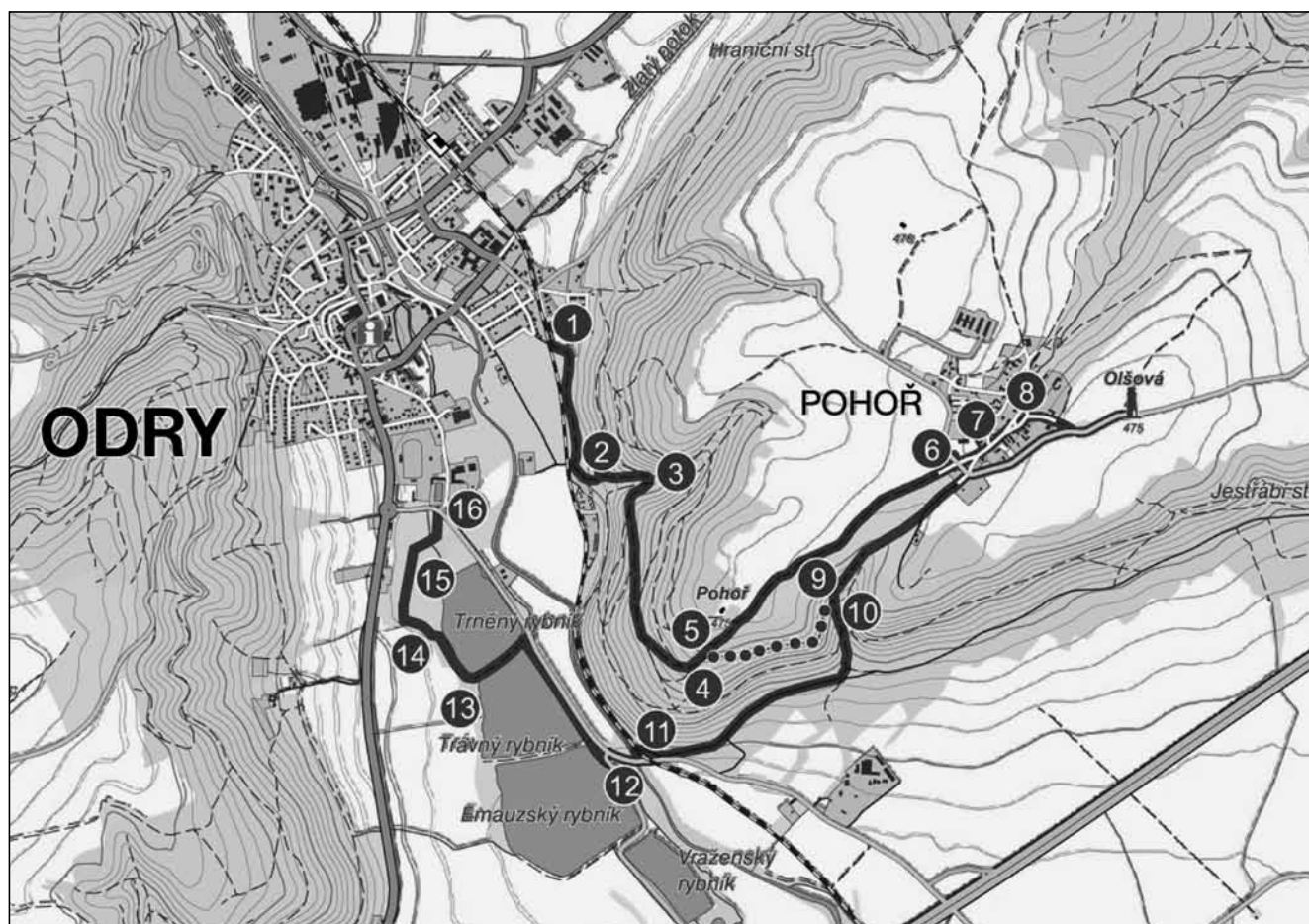
Radim Jarošek (text a foto)

Stříbrný chodník

je staronová, neboť doznala v posledním roce několika změn – byla rozšířena na 16 zastavení a panely nahrazeny novými. Délka stezky je nyní asi 9 km. Nová část nás zavede do Pohoře, vsi

s hornickou minulostí, kde můžeme rovněž zavítat na rozhlednu na Olšové.

V Městském informačním centru na náměstí v Odrách je k dispozici letáček s bližšími informacemi o naučné stezce, který je i ke stažení na webových stránkách města.

Mapa naučné stezky s vyznačením zastavení.

Témata jednotlivých zastavení naznačují jejich názvy: Popis trasy a přírodní park Oderské vrchy, Historie osídlení Oderské kotliny, Loupežník Šimák, Les, Moravská brána a její význam, Pohoř – historie osídlení vesnice, Pohoř – kostel, Pohoř – vesnická architektura, Geologie, Těžba rud a geologie (Zlatý důl), Řeka Odra, Oderský vodní náhon, Historie a význam Oderských rybníků, Rostliny a živočichové Oderských rybníků, Bývalá skládka odpadů a Mokřad.

První tabule naučné stezky.

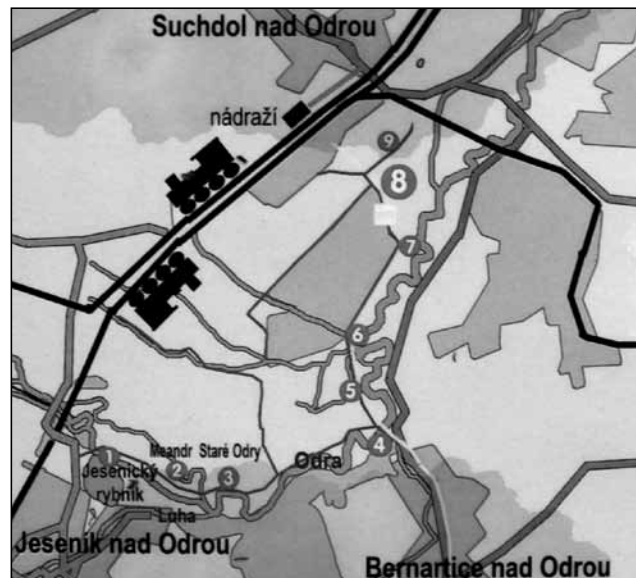
Krajinou povodní

Ve čtvrtek 9. října 2014 byla formou komentované prohlídky se soutěžemi a hrami pro děti otevřena naučná stezka „Krajinou povodní“. Stezku zřídil Český svaz ochránců přírody ze Studénky (základní organizace 70/03) díky programu NET4GAS „Blíž přírodě“. Trasa je dlouhá asi 5 km (včetně jedné odbočky) a prochází chráněnou krajinou oblastí Poodří. Interaktivní stezka hravou a vtipnou formou přibližuje nejen problematiku povodní, ale seznamuje příchozí i s přírodou v nivě Odry, kterou někdy i vícekrát do roka opanuje

vodní živel. Věnuje se i zajímavým živočichům, Odře coby migračnímu koridoru, významu „mrtvého“ dřeva, invazivním druhům, péči o luční porosty, geologii a proměnám krajiny.

Stejně jako obsah tabulí je napadité i jejich provedení – viz foto na s. 81 nahoře.

U Jeseníku nad Odrou začíná na lávce přes Odru u rybníka (GPS: 49.6211622N, 17.9135736E), u Bernartic je možné se na ni napojit opět u mostu přes řeku nebo u sezónní hospůdky na pravém břehu a pokračuje pak dále souběžně se žlutou turistickou značkou směrem na Suchdol nad Odrou – poslední, deváté zastavení se nachází asi

Mapa naučné stezky.

Úvodní tabule u Jeseníku nad Odrou.

400m od železničního nádraží (GPS: 49.6397208N, 17.9438247E).

Stezka vedená v nenáročném terénu je za suchšího počasí přístupná celoročně a je vhodná i pro rodiče s dětmi nebo školní exkurze.

Stezka začíná na Pasečném mostě přes Mlýnku, pokračuje kolem mokřadů, přes louky k rybníkům a končí u Nové Horky. Má devět zastavení a její součástí je i ptačí pozorovatelná na rybníku Kotvice (viz foto na 2. straně obálky). Texty a fotografie na panelech nápaditě zpestřují ilustrace Ivany Kolářové a krátké komiksové vydří příběhy (viz s. 81 dole). Konstrukci informačních panelů tvoří neopracované, masivní akátové kůly.

Témata jednotlivých zastavení: Příběh luhu, Džungle v rybníce, Skrytý život v litorálu, Rybníkářství v Poodří, Klikatá osa Poodří, Říční krajina, Slaňáky, Divadlo proměn krajiny a Pasečný most.

Zastavení u meandru Odry u rybníka Kačák (Foto Václav Osmančík).

Nález bludného balvanu u Petřvaldíku

V zimních měsících roku 2012 objevil Lukáš Klega u Petřvaldíku v korytě Odry poměrně velký bludný balvan (GPS: 49°43'19.078" N, 18°7'37.779" E). Nacházel se v jejím levém břehu nevysoko nad hladinou a hrozilo, že ho voda podemele a v hloubce jej už nikdo nenajde. V červnu 2014 byl místními občany vytažen. Kámen má velikost je 80 x 62 x 45 cm a vizuálně jde o hrubozrnnou porfyrickou žulu.

Velmi připomíná žuly z jižní části transskandinávského magmatického pásma (jeho dílčího pásma Småland-Värmland). Geologická i geografická provenience a také geologické stáří horniny bude velmi podobné nebo shodné s balvanem jihošvédské porfyrické žuly z Jarkovského potoka (viz článek Hanáček; Klega, POODŘÍ 4/2010, str. 5–6).

Bludný balvan má obvyklý ohlazený vejčitý tvar (Foto Radim Jarošek).

Kámen odkryla voda ve strmém říčním břehu (Foto Radim Jarošek).

Počasí v prvním pololetí 2015

Petr Dobeš

První pololetí letošního roku bylo v Poodří podle údajů z Hladkých Životic a Suchdolu n. O. teplotně nadprůměrné. Vyšší než normál byly všechny kalendářní měsíce, pouze duben s odchylkou +0,4 °C lze považovat za normální. Druhá polovina června byla výrazně chladnější než normálně, ovšem na hodnotu měsíčního průměru neměly tyto chladnější dny větší vliv. Výrazně teplá byla prostřední dekáda ledna, či celé období od 10. února do 21. března. Nejnižší teplota -13,8 °C byla zaznamenána 7. ledna 2015, nejteplejším dnem prvního pololetí byl 13. červen s maximální teplotou 31,8 °C. To byl zároveň první a doposud jediný tropický den. Letních dnů jsme měli zatím jen osm, ledových dnů v lednu a únoru bylo dohromady osm, arktický den se letos nevyskytl žádný. Maximální denní teploty byly letos překonány doposud pětkrát, přičemž 11. ledna byla dosavadní teplota 9,6 °C z roku 2007 překročena hned o dva stupně. Uplynulá zima byla čtvrtá nejteplejší v historii pravidelných měření v naší oblasti, tedy od roku 1873.

Srážkově bohatší byl leden a březen, ostatní měsíce spadlo jen mezi 60–90 % obvyklého množství. Celkově doposud napršelo a nasněžilo 256,4 mm,

což je 84 % stavu předchozího 35letého období. Nejsilnější déšť dne 28. dubna zavláhl krajinu 19 mm.

Dne 30. ledna klesl tlak vzduchu na mimořádně nízkou hodnotu 976 hPa, což se stává zhruba jednou za dvě desetiletí. Pro zajímavost – dlouhodobý průměrný tlak u nás činí 1016 hPa, nejvyšší hodnota byla v Hladkých Životicích 2. prosince 1989 a to 1045 hPa.

Nejsilnější nárazový vítr foukal 30. března (asi 20 m/s). Vítr o rychlosti 15 m/s při noční bouři ze 13. na 14. června vyvrátil na loukách u Odry a v třešňové aleji mezi Suchdolem a Hl. Životicemi dva stromy. Bouřkových dnů bylo zatím průměrných deset, polovina z toho v červnu. Letos jsme se dočkali i trochy sněhu, souvislá pokrývka ležela bez přerušení od 25. ledna do 17. února, tedy 24 dní, maximální výška sněhu byla 13 cm. Poslední výskyt souvislé sněhové pokrývky byl zaznamenán 17. února, ale ještě 5. dubna ležel slabý poprašek (méně než 1 cm vrstva sněhu).

Měřené meteorologické prvky pocházejí z měření pana L. Rošlapila ze Šlechtitelské stanice Hladké Životice, pozorované prvky a jevy ze Suchdolu n. O. Další informace naleznete v připojených tabulkách.

	leden	únor	březen	duben	květen	červen
průměrná teplota	1,1	0,9	4,7	8,6	13	17,1
minimální teplota	-13,8	-7,9	-3,7	-2,2	1,3	4,7
maximální teplota	12,5	11,1	18,6	23,1	24,9	31,8
	leden	únor	březen	duben	květen	červen
dny arktické						
dny ledové	4	4				
dny mrazové	16	18	18	6		
dny letní						8
dny tropické						1
	leden	únor	březen	duben	květen	červen
počet srážkových dnů	17	9	14	10	19	11
srážkový úhrn	44,8	21,2	43,1	28,3	65,7	53,3
	leden	únor	březen	duben	květen	červen
počet dnů s bouřkovými jevy			2	1	2	5
dnů se souvislou sněhovou pokrývkou	13	17				

Akce historicko-vlastivědné společnosti Moravian

Dovolujeme si pozvat čtenáře POODŘÍ na dvě akce.

VII. Mezinárodní konferenci Moravian – 16. až 18. října 2015 v Suchdole nad Odrou
Hlavní téma: **Ženy Moravských bratří**

Oslovujeme a přizýváme historiky, badatele a studenty, kteří chtějí na konferenci prezentovat své práce. V sérii přednášek a referátů budou zveřejněny taktéž nové poznatky o dalších asi dvaceti jubilejících Moravských bratřích, kteří na počátku 18. století odešli z našeho kraje, aby obnovili Jednotu bratrskou v Herrnhutu a skrze ni se nesmazatelně zapisali do historie naší země. Chtěli bychom veřejnosti přiblížit jejich životní osudy. Seznam těchto Moravanů naleznete na www.moravian.cz. Vítány jsou referáty badatelů, kteří přispějí i příbuznými tématy, která rozmožní poznání o době reformace a protireformace. MORAVIAN připravuje pro tyto dny zajímavý program a v Muzeu Moravských bratří bude přístupna expozice o misijním díle Moravanů. Zájemce, kteří chtějí přednést své referáty o Moravanech, prosíme, aby své příspěvky s předstihem přihlásili a předem konzultovali na daniel.rican@quick.cz.

Projekt Delawaři

Letos budeme účastni na velkém projektu pro kanadské Delawary, kteří přijedou do Evropy hledat své

kořeny, svou identitu. Obrození v jejich národě je puď hledat příčiny, jak se ocitli ze svých původních sídel na Manhattanu v Kanadě. V Muzeu Moravských bratří naleznou stručnou odpověď: Velikému tlaku evropské kultury od Atlantiku nebylo možné odolávat. Silnější evropská kultura převládala nemilosrdně civilizaci indiánů. Našli se však lidé – Moravští bratři, kteří pro jejich záchranu byli ochotni obětovat i své životy. Ustupovali se svými indiány do vnitrozemí před obrovským tlakem bílých osadníků, před škodlivými vlivy alkoholismu, odvedli je až do svobodnější Kanady. Kdo to byl, a odkud pochází David Zeisberger, který tolik vykonal pro jejich národ? Prozradí jim to zažloutlé zápisy zpráv z misijních osad?

Ve dnech **14. až 15. 11. 2015** se zdrží v Suchdole n. O. tým asi osm Delawarů s doprovodem etnografů. Jedním z výstupů tohoto projektu bude 80minutový film.

Podrobnosti o obou akcích – www.moravian.cz.

Doplnění minulého čísla

Upřesnění k článku Mariánské poutní místo na Kelbelově kopci u Jerlochovic v č. 2/2014 – obraz na poutním místě představoval Pannu Marii Hrabyňskou. Za poskytnutí informace děkujeme paní Janě Krejčové a Prof. Janu Roytovi.

Nové knihy

Stará Ves nad Ondřejnicí – dějiny obce a její dominanty

Kniha, kterou vydalo ostravské pracoviště Národního památkového ústavu (NPÚ), je výsledkem dlouholetého bádání autorů **Libuše Dědkové** a **Antonína Grúzy**. Přináší první takto ucelený pohled na historii obce Stará Ves nad Ondřejnicí a na její významné stavební památky – především renesanční zámek a kostel z 2. poloviny 16. století.

Uvedeny jsou přehledné informace o jednotlivých držitelích staroveského léna, tedy i o příslušnících dvou hlavních šlechtických rodů, jejichž osudy byly bytostně spjaty s existencí zdejšího zámku – o Syrakovské z Pěrkova a Podstatské z Prusinovic.

Libuše Dědková čtenářům detailně představuje budovu zámku, kostel sv. Jana Křtitele a budovu fary. Historii staroveských zvonů je pak věnován závěr publikace.

Publikaci je možné zakoupit v sídle NPÚ, územního odborného pracoviště v Ostravě (Korejská 12, 595 133 911), v e-shopu NPÚ nebo u komisních prodejců.

Prodej je také na Obecním úřadu ve Staré Vsi n. O. v úředních hodinách nebo o víkendech v informačním centru na zámku za cenu 490 Kč.

Pověsti Oderska

Pověsti patří k čtenářsky oblíbeným žánrům lidové slovesnosti a nejinak tomu jistě bude i u sbírky pověstí z Oderska. Pověsti z vlastní sběratelské činnosti znamenal a upravil **Květoslav Wiltsch** s využitím německých pověstí z různých zdrojů, které přeložil **Karel Gold**. Přínosné jsou komentáře, které upřesňují osoby a místa v pověstech zmíněná. Součástí je i mapa lokalit, k nimž se pověsti vztahují.

Brožura je k zakoupení v Městském informačním centru Odry a v Návštěvnickém centru Katovna za 42 Kč.

Dřisty

Sbírka vtipných veršovaných příběhů **Jaroslava Krále** z Polanky nad Odrou psaných v místním nářečí je útlá, přesto je však ojedinělým vlastivědným počinem. Čtenáři se neotřelou formou dozvědí o historii Polanky, dřívějším životě na vesnici, pomístních jménech a pro mnohé budou nejspíš neznámá i některá nářeční slova. Ukázky ze sbírky byly uveřejněny v POODŘÍ 2/2014. Knižku vydal autor vlastním nákladem.

K příspěvku Geologické poměry okolí Panského kopce u Bernartic nad Odrou

Foto Daniel Kletenský

1. Těšinit s charakteristickými jehlicovitými vyrostlicemi amfibolu. Velikost vzorku 11,5 x 7 x 7,5 cm.

2. Pikrit s kalcitovými mandličkami. Velikost vzorku 7 x 7 x 5,5 cm.

3. Pikritový mandlovec. Velikost vzorku 5 x 3,5 x 3,5 cm.

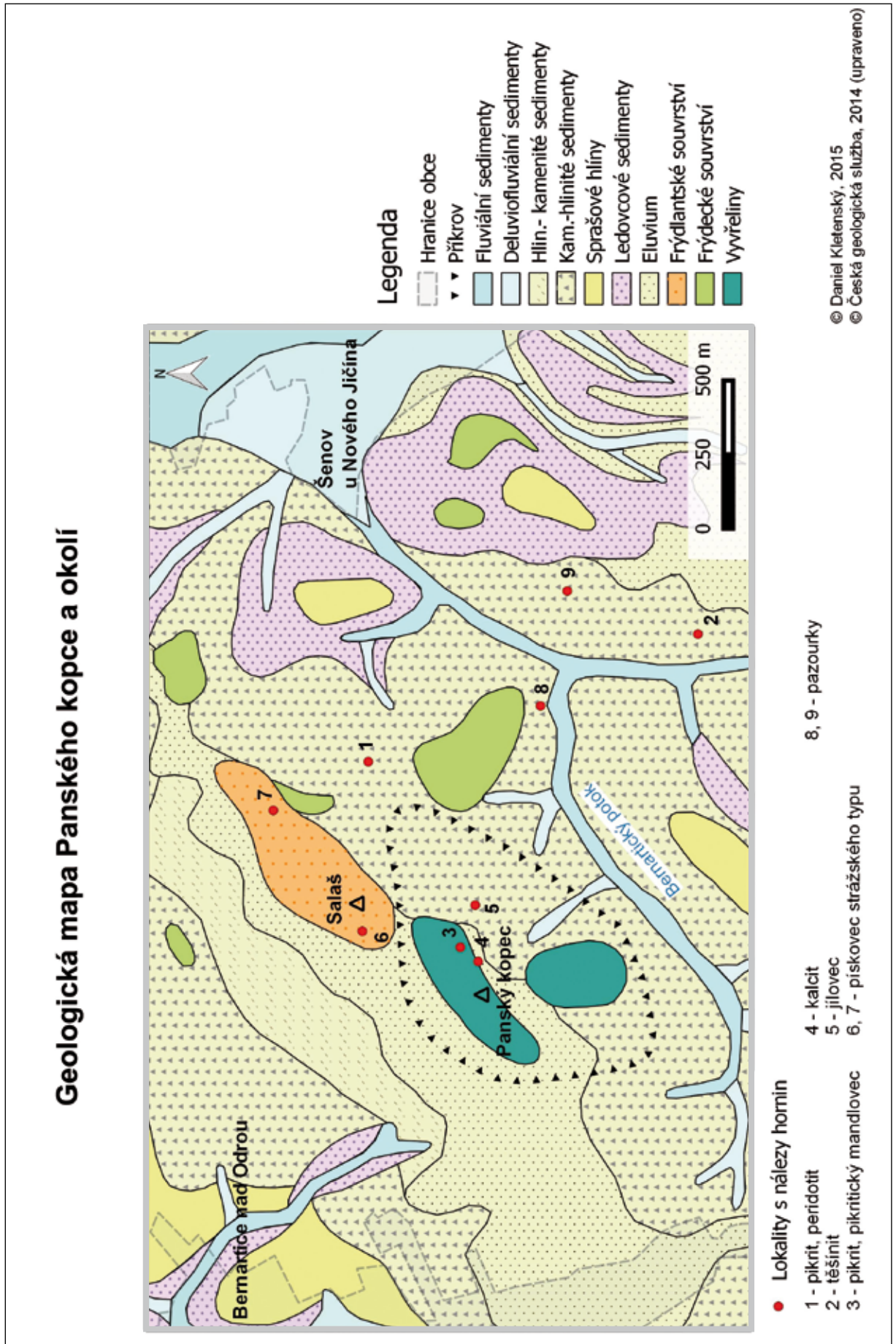
4. Kalcit. Velikost vzorku 11 x 9,5 x 4,5 cm.

5. Jílovec (frýdlantské souvrství). Velikost vzorku 8 x 4 x 4 cm.

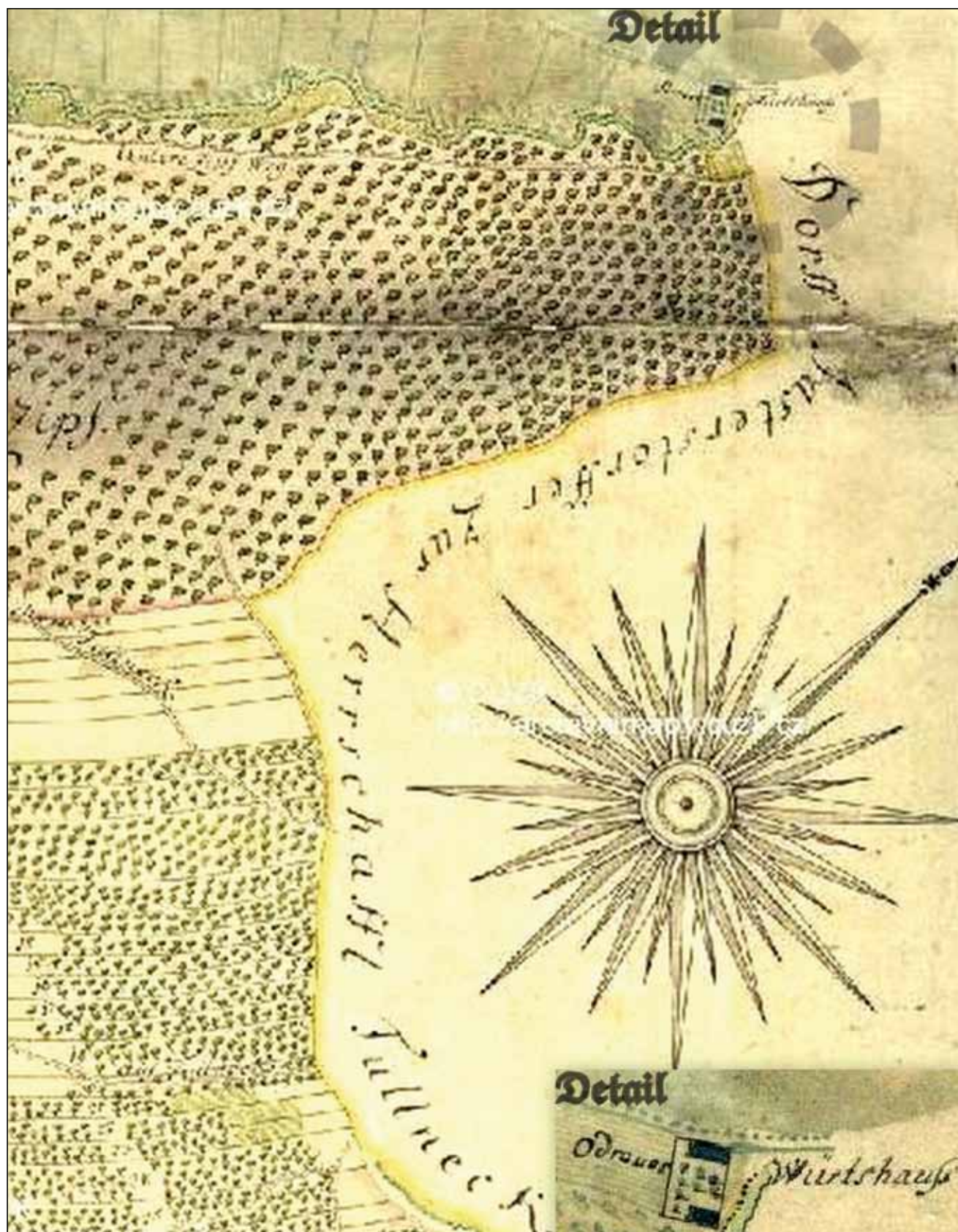

6. Pískovec strážského typu (frýdlantské souvrství). Velikost vzorku 11 x 7,5 x 5 cm.

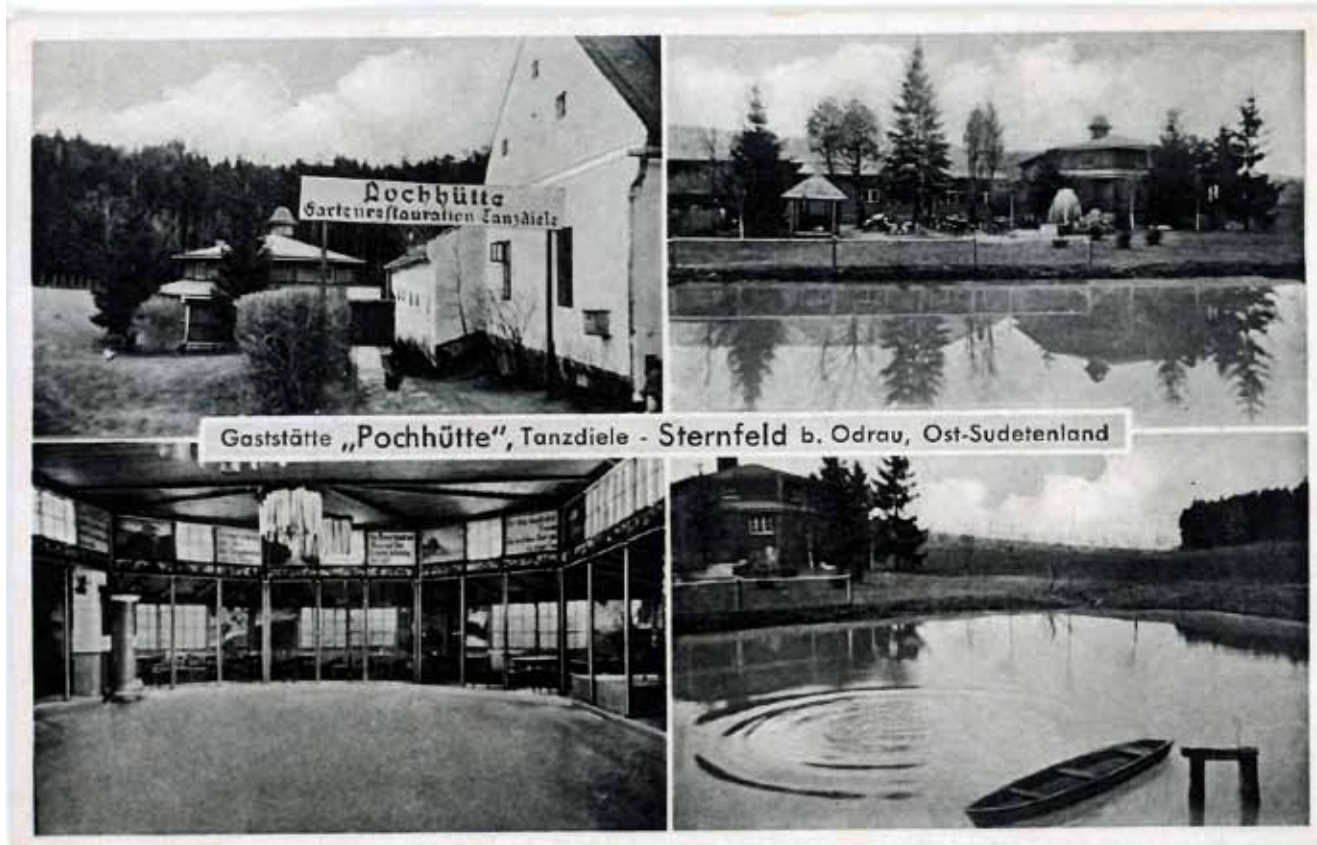
K příspěvku
Osada Hvězdová u Oder – zaniklý výletní hostinec na Bochetě

Výřez z mapy Pohoře (fulneckého panství), r. 1778. V pravém dolním rohu je uveden detail hostince na Bochetě se dvěma budovami. V blízkosti hostince nahoře je znázorněna stará cesta z Oder do Jestřabí „Unsere Zips Weg“ (www.archivnimapy.cuzk.cz).

Odrau – Sternfeld 1928. Taneční sál s jezírkem a letním posezením na nádvoří hostince. HB 1985.

Odrau – Sternfeld, výletní areál na Bochetě – dobová pohlednice z roku 1940. V levém spodním okénku interiér tanečního sálu, nad ním vstup do areálu od silnice (Archiv Karla Golda).

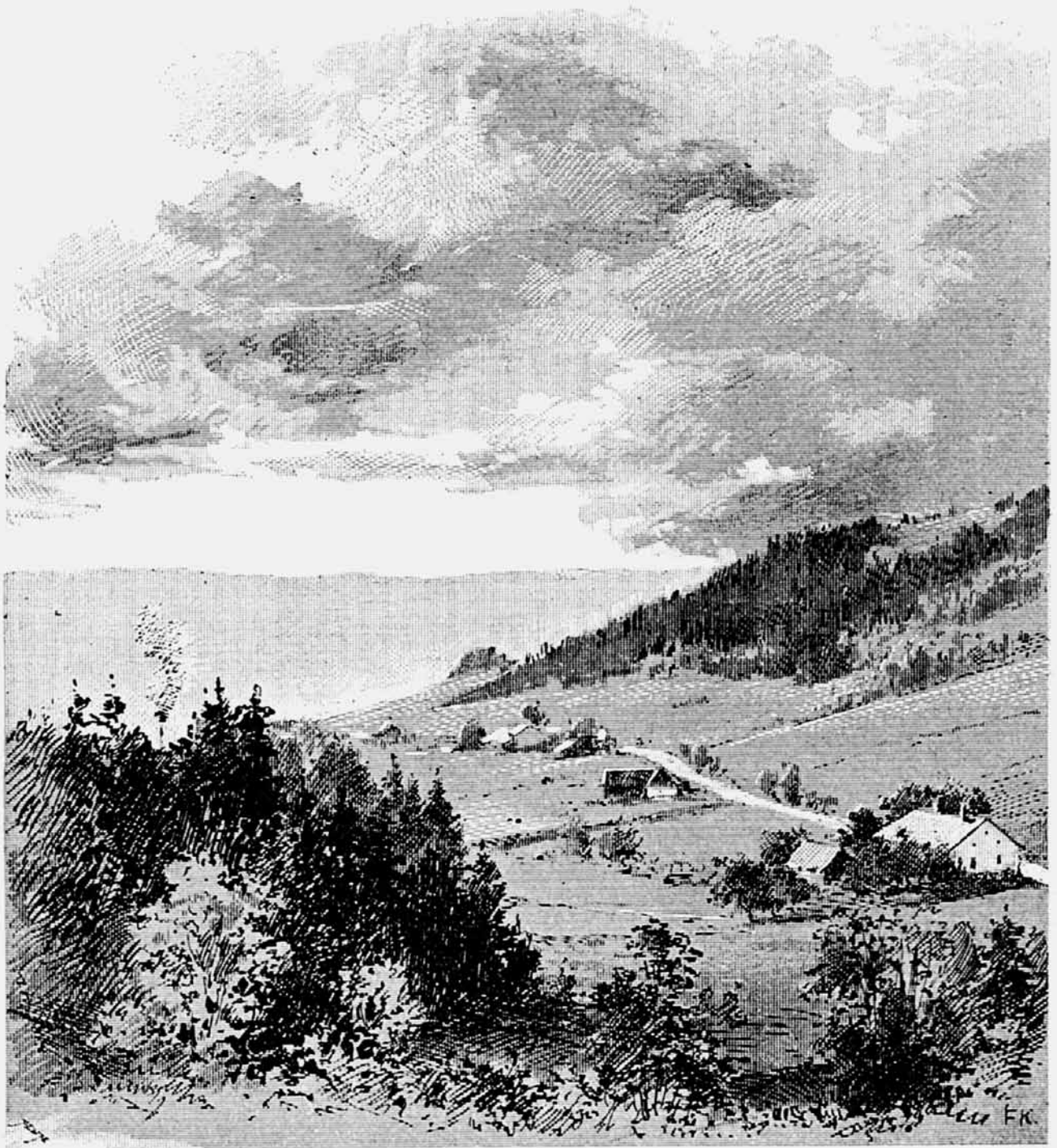
Blíž přírodě

www.net4gas.cz

**Pojďte s námi na výlet!
Otevřeli jsme pro vás
již více než 60 lokalit.**

S Českým svazem ochránců přírody jsme v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě zpřístupnili veřejnosti již více než 60 přírodně cenných lokalit. Přesvědčte se na www.blizpriode.cz a vyrazte rovnou do přírody!

www.blizpriode.cz

Blick von der Pochhütte auf Sternfeld.

Nach einem Lichtbilde von K. Gerlich.

*Pohled na osadu Hvězdová u Oder (Sternfeld) s výletním hostincem „Bocheta“ v roce 1900, v pozadí Tošovický kopec.
Rytina podle fotografie Michala Konrada Gerliche, rytec Franz Kulstrunk (Zdroj: Rollederova kronika Oder).*